

Semmelweis Egyetem Doktori Iskola
Nevelés-és Sporttudományi Doktori Iskola

**KELETI KÜZDŐSPORTOK MAGYARORSZÁGON A SPORTPOLITIKA ÉS A
SPORTGAZDASÁG VÁLTOZÁSAI TÜKRÉBEN**

PhD disszertáció

Készítette:

Dr. Borbély Attila

Témavezető:

Földesiné Dr. Szabó Gyöngyi CSc

Bizottság:

Dr. Istvánfi Csaba CSc

Dr. Takács Ferenc CSc

Dr. Tibori Timea CSc

Opponensek:

Dr. Habil. Nyerges Mihály CSc

Dr. Koncz István CSc

Semmelweis Egyetem Doktori Iskola

Budapest

2005.

Keleti küzdősportok Magyarországon, a sportpolitika, és sportgazdaság változásai tükrében

Az értekezés egy történeti áttekintést ad a keleti küzdősportok helyzetéről és szerepváltozásairól, továbbá a keleti küzdősportok filozófiai háttéréről, összefüggésben a magyar politikai és gazdasági rendszer változásaival.

Az értekezés dokumentumelemzésre, kérdőíves feldolgozásra és mélyinterjúkon szerzett tapasztalatokra alapul, amelyeket a szerző a keleti küzdősportokat Magyarországon gyakorlók között végzett.

A dolgozat célja annak elemzése, hogy a keleti küzdősportok hogyan nyerték el polgárjogukat, váltak függetlenné, és hozták létre sportszervezeteiket az elmúlt 60 évben Magyarországon, annak ellenére, hogy a fejlődés bizonyos periódusaiban politikai kontroll alatt álltak, a szocializmus egyes szakaszaiban pedig tiltottak voltak.

A dolgozat első részében a szerző egy rövid áttekintést ad a szocialista sport rendszeréről és politikai háttéréről. Megvilágítja azokat a tényezőket, amelyek hatást gyakoroltak a keleti küzdősportok elterjedésére, a II. világháborút követően a szocializmus végéig, a 90-es évekig.

A dolgozat második részében a szerző azokkal a közgazdasági változásokkal foglalkozik, amelyek a magyarországi sportirányítást befolyásolták.

Értékeli, hogy a funkciók, a struktúrák, az egyes szervezetek pénzügyi pozíciói hogyan változtak azt követően, hogy az állam részlegesen kivonult a sport támogatásából és a sport közvetlen politikai irányításából.

A szerző elemzi, hogy a keleti küzdősportok hogyan voltak képesek megtalálni helyüket az új sportszisztémában.

Ezekkel párhuzamosan a szerző vizsgálja azokat az okokat, amelyek befolyásolták a keleti filozófia és ideológia terjedését, és azt, hogy ezek elfogadottá váltak-e a társadalomban.

A kérdőíves felmérés és a mélyinterjúk elemzése és a következtetések levonása rámutat arra, hogy a keleti küzdősportokat gyakorló magyarok milyen szokásokkal, célokkal, indíttatásokkal rendelkeznek sporttevékenységükkel összefüggésben. A következtetések levonása után a szerző javaslatot tesz arra, hogy a keleti küzdősportok értékei hogyan válhatnak még jobban megismerhetővé és népszerűvé.

Eastern Martial Arts in the mirror of the change of Sport Politics and Sport Economy in Hungary

This dissertation is a historical overview on the judgement of the Eastern Martial Arts and on the philosophy of the Eastern sports in connection with the change of regime in Hungary.

This paper is based on a document analysis, a survey and a deep- interview method, which has been made among Eastern Martial Arts sportsmen in Hungary.

The paper aims to analyze how the Eastern Martial Arts have become independent, civil and operating sport organizations during the last sixty years in Hungary, in spite of being politically controlled and partially prohibited during the socialism.

In the first part of the paper the author gives a brief overview on the socialist sport model and sport politics behind that.

He tries to reveal the factors which had made an influence on the judgement of the Eastern Martial Arts from the period of time after the Second World War till the end of the Socialism during the late eighties.

In the second part the author deals with the effect of the economic changes on the Hungarian sport model.

He discusses how the functions, the structure, the finance and the organization of sport have been changed after the state had partly withdrawn from the immediate political direction of sport.

The author examines how the Eastern Martial Arts were able to find their positions within the new sport system.

Parallel with this how the reason for the existence of Eastern philosophy and ideology has been accepted by the above mentioned society.

The survey and the deep-interview analysis and conclusions could show the habits, behaviors and aims of the Eastern Martial Arts sportsmen in connection with their sport activity.

In conclusion, the author makes proposals how the values of the Eastern Martial Arts could be more and more spread and approved.

TARTALOM

1. Bevezetés	6
1.1 Témaválasztás indoklása	7
1.2 Célkitűzések	9
1.3 Hipotézisek	10
1.4 Szakirodalmi áttekintés	10
1.4 1 Sport és politika, sportirányítás	10
1.4 2 Sport és társadalom, sport és gazdaság	12
1.4 3 Keleti küzdősportok	16
2. Módszerek	21
2.1 Dokumentumelemzés	21
2.2 Survey-módszer	22
2.3 Mélyinterjúk	22
2.4 Résztvevői megfigyelés	23
3. Elméleti keretek	23
3.1 Szemelvények a távol-keleti küzdősportok vallásfilozófiai háttéréről	23
3.1 1 A tehetség hasznosítása és fejlesztésének lehetőségei a keleti harcművészetek gyakorlása során	30
3.2 Történeti áttekintés	31
3.2 1 1945-1985: a politika dominanciája	31
3.2 1 1 A küzdősportok helyzete az ötvenes években, 1956-ig	36
3.2 1 2 A sport helyzete 1956-1963	38
3.2 1 3 A küzdősportok helyzete 1956-1963	40
3.2 1 4 A sport helyzete 1963-1973	42
3.2 1 5 A kultúra része a sport. A „3T”szindróma	44
3.2 1 6 A keleti küzdősportok áttörték a szocializmus határait 1963-1973	45
3.2 1 7 A sport helyzete 1973-1985	48

3.2.1.8 A küzdősportok helyzete 1973-1985	51
3.2.2 1985-2005: a gazdasági tényezők prioritása	54
3.2.2.1 A sportmozgalom helyzete 1985-1990	55
3.2.2.2 A keleti küzdősportok 1985-1990	59
3.2.2.3 A sportmozgalom helyzete 1990-2005	60
3.2.2.4 A keleti küzdősportok helyzete 1990-2005	69
3.2.3 A keleti küzdősportok magyarországi terjeszkedésének következményei	70
4. Eredmények	72
4.1 A vizsgált eredmények bemutatása	72
4.1.1 A kérdőíves felmérés fő táblái	73
4.2 A mélyinterjúk elemzése	86
4.3 Egy kezdeményezés tapasztalatai	93
5. Megbeszélés	96
5.1 A globalizáció hatása avagy a küzdősportok internacionalizálódása	96
6. Következtetések	104
Köszönetnyilvánítás	110
Felhasznált irodalom	111
1. sz. Melléklet: A dokumentumelemzésbe bevont törvények, határozatok és egyéb dokumentumok listája	115
2. sz. Melléklet: Kérdőív	116
3. sz. Melléklet: Kérdőíves felmérés számítási modelljei, következtetései	119
4. sz. Melléklet: Táblázatok jegyzéke	146

1. Bevezetés

A társadalom fejlődésének, átalakulásának, változásának minden periódusban meghatározó szerepe van az állampolgárok testi-lelki jólétének állapotára, szabadideje hasznos eltöltésére, szokásainak kialakulására. Ebben a permanensen változó hatásmechanizmusban kap több vagy kevesebb szerepet a sport, mint aktív, cselekvő tevékenység és/vagy mint szórakozás, a passzív érdeklődés tárgya.

A társadalmi fejlődés különböző fokain álló országok, nemzetek más és más eszközrendszerrel, és lehetőségekkel rendelkeznek a sport, mint a társadalomnak a kultúrához tartozó eleme elfogadásában, megítélésében és fejlődése cselekvő erkölcsi és anyagi támogatásában.

A nagy nemzetközi megmérettetések, az olimpiai mozgalom, a világversenyek, kontinens viadalok mind megannyi lehetőséget nyújtanak a globalizációs folyamatok sportban is megjelenő jellemzőinek feltérképezésére, a sport, mint üzleti vállalkozás előtérbe kerülésének nyomon követésére és a politikára történő visszahatása tettenérésére.

A kétpólusú Világ megszűnésével, a Szovjetunió szétesésével, a korábban szocialista társadalmi berendezkedésű országok békés vagy kevésbé békés átalakulásával gyökeresen megváltoztak a nemzetközi katonai és gazdasági erőviszonyok. A piacgazdaság kialakulása, a nemzetközi integráció szükségszerűsége, a profitszerzés előtérbe kerülése Magyarországon alapvető átalakulást hozott a sport társadalmi megítélésében, erkölcsi és pénzügyi támogatottságában, fontosságának megítélésében egyaránt.

A korábbi „Keleti blokk” – köztük Magyarország- államai, mint a szovjet érdekszférához kapcsolódó országok, részben a „táborhoz” való tartozás szimbólumaként, részben a szocialista öntudat megjelenítéseként nemzeti kérdésnek tekintették a sikeres olimpiai szereplést, a világ-és kontinens versenyeken való eredményességet.

Az igazi értékmérő tehát nem a nemzet polgárai általános egészségi állapotának megítélése,

egészséges, sportos életmódjának segítése volt, hanem a maroknyi élsportoló sikeres szereplése, a mindenáron való győzni akarás, a nemzeti büszkeség letéteményeseként szimbolizált „bajnok”, mint társadalmi példakép eszményének megjelenítése.

Ezen értékek a piacgazdaságban is jelen vannak, azonban prioritásuk nem domináns, noha nem is elhanyagolható. A polgári demokráciák, a több évtizede piacgazdaságban élők ugyancsak büszkék fiaik-lányaik sporteredményeire, teljesítményére, de racionálisan el tudják helyezni azokat a társadalom értékrendjében sem túl, sem pedig alul értékelve.

Lényegesen fontosabb szerepet játszik azonban a nyugati demokráciákban az egészséges életmód, a civil társadalom önszerveződése, a nyitott vagy éppen zárt klubok rendszere, a szocializációs folyamatok támogatása.

A magyarországi politikai-társadalmi-és gazdasági átalakulási folyamat a rendszerváltástól kezdve egy szemléletváltást és prioritási sorrendváltozást is generált, melyben az értékrendek közeledése elkezdődött a fejlett nyugati demokráciákhoz.

„Az igazság kedvéért meg kell jegyeznünk, azt a nem mellékes körülményt, hogy a magyar sport Nyugat felé orientálódását nem mindig politikai, hanem szűkebb értelemben vett gazdasági okok is motiválták.”, (Földesi, 1996)

1. 1 A témaválasztás indoklása

Hosszú évtizedek óta, 1964-től foglalkozom a keleti küzdősportokkal. Kezdetben, mint sportoló, élsportoló, olimpiai kerettag és válogatott versenyző a tatamin éreztem meg a keleti küzdősportok szellemiségét, személyiségre gyakorolt hatását, nevelő és szemléletformáló szerepét.

Később, de még aktív sportolói pályafutásom alatt lettem sportvezető, edző és gyakorló sportpolitikus. A tudományos munkával, kutatással és publikálással egyre mélyebb ismeretekkel gazdagodtam és egyre jobban kezdett érdekelni a keleti küzdősportok népszerűségének ok-okozati összefüggése, a globalizációval összefüggő jelensége.

Mindez elsősorban annak köszönhető, hogy tizenévesként a keleti küzdősportok megtanítottak küzdeni, a győzelemre törekedni, becsületesen veszíteni és újra, meg újra felállni. Ezeket az értékeket kerestem értekezésem elkészítése során, fontos hangsúlyt helyezve arra, hogy a fejlődő, változó, átalakuló társadalom hogyan képes ezeket felfedezni, befogadni.

A téma vizsgálatát már a nyolcvanas években elkezdtem, a sportpolitika, sportirányítás modellrendszerének változásaira, összehasonlítására vonatkozóan, amelyeket egyetemi doktori értekezésben foglaltam össze.

A 90-es évek elején – éppen a magyarországi rendszerváltás időszakában- volt módom és lehetőségem ösztöndíjasként hosszabb időt Nagy-Britanniában tölteni és a britek szabadidős szokásait vizsgálni.

Vizsgálataim legfontosabb tanulsága az volt, hogy a britek (angolok, skótok, írek, walesiek) számára a szabadidő hasznos, sportos, egészséges eltöltése, a közösséghez való tartozás érzése sokkal fontosabb, mint a győzelem, a bajnoki cím megszerzése. Az élsportot elsősorban üzleti vállalkozásnak tekintik, melynek profitja az aranyérem és a szponzortól kapott pénzügyi elismerés, jutalom.

Nemzetközi tapasztalataim és vizsgálataim alapján mint szakember, számos különbséget és ellentmondást véltem felfedezni a keleti küzdősportok hazai terjeszkedése és a nemzetközi gyakorlat között, mely indíttatást adott a téma tudományos vizsgálatára. ¹

¹ Megjegyzem, hogy keleti küzdősportok alatt, dolgozatomban a Távolsportokat értem, továbbá a harcművészeteket /Martial Arts/ leszűkíttem a versenyszerű körülmények között gyakorolható sportokra /Combat Sports/.

1. 2 Célkitűzések

- A tanulmány elsődleges célja a keleti küzdősportok helyének, szerepének meghatározása a hazai politikai, gazdasági, társadalmi változások egyes szakaszaiban, a II. Világháborút követően 1956-ig, 1956-tól 1973-ig, 1973-tól 1985-ig, majd 1985-től 1990-ig és végül 1990-től napjainkig.²
- Céлом továbbá választ kapni arra, hogy a keleti filozófia, a keleti bölcsek tanításai hogyan épültek be a magyarországi tanításokba, edzésmódszerekbe, gyakoroltak-e hatást a fiatalok társadalmi szemléletváltozására.
- Választ keresek arra is, hogy a keleti küzdősportok gazdasági-üzleti vállalkozásként milyen szerepet töltenek be a fejlődés folyamatában és hogyan integrálódnak a sportmozgalom szervezetébe.
- Céлом megállapítani, hogy a keleti küzdősportokat gyakorlók milyen motivációkkal, indíttatással választották maguknak ezeket a sportokat, továbbá társadalmi státuszuk, iskolai végzettségük, családi állapotuk, életkoruk és nemük hogyan befolyásolja értékrendjüket a becsületesség, megbízhatóság, kreativitás, elmélyült gondolkodó képesség illetve kapcsolatteremtő képesség vonatkozásában.

² Politikai elemzők, szociológusok különféle szakaszolásokat használnak tanulmányaikban, elemzéseikben a vizsgált időszakra vonatkozóan (Földesi, 1996, Fóti, 1996, Laki –Nyerges, 1996, Frenkl, 1996) annak függvényében, hogy politikai, szociológiai, gazdasági vagy irányítási szempontokból közelítik a témát. Dolgozatomban azt a szakaszolási módszert választottam, amely a sportpolitikai, sportirányítási változásokat tekinti alapvetésnek, de néhány szakaszban attól mégis eltérítve jelentkezik a gazdasági tényezők erőteljes befolyásolása következtében. A világháborútól 1956-ig világos és egyértelmű az időszak homogenitása, a kommunista párt befolyásának abszolút prioritása a társadalomirányításban és a sportirányításban egyaránt. 1956 és 1973 között kezdetben a sport állami irányítása volt a fő jellemző, szoros politikai felügyelettel (OSH), majd a társadalmisítás is megjelent (MTS) 1963-1973 között. A következő nagyobb periódusban 1973-1985 között újra az állami irányítás került középpontba (OTSH) 1985-ig. A rendszerváltást megelőző fél évtized ugyan változatlanul állami irányítással telt, azonban az üzleti vállalkozások a sportban is megjelentek és a gazdasági tényezők változása döntő hatást gyakorolt a sportszervezetekre, egyesületekre. A rendszerváltást követő másfél évtized sem homogén, azonban annak belső sportirányítással összefüggő szakaszai (ÁISH, OSH- MM, OTSH, ISM, GYISM, ICSSZEM, NSH) már a gazdaság abszolút prioritásai, a piaci-üzleti szemlélet előtérbe kerülése okán kevésbé váltak dominánssá, mint a korábbi ciklusokban.

1. 3 Hipotézisek

A szakirodalmi útmutatókra és tapasztalatokra építve a következő hipotézisek beigazolódását várom:

- Magyarországon A keleti küzdősportok elterjedése eltérő módon történt, mint a tradicionális sportoké, mert a tiltás és tűrés időszakában nem élvezte azt az állami támogatást, amelyet más sportok.
- A keleti küzdősportok az 1970-es évektől kezdődően üzleti alapon működtek, mely hatással volt fejlődésükre és elterjedésükre.
- A keleti filozófiákat a magyar társadalomban, a keleti küzdősportokban résztvevők nem, vagy csak alig fogadták be. A keleti küzdősportok filozófiai, vallás- etikai összetevői nem váltak alapvető tanításokká. A keleti küzdősportok „európaiasodva” váltak népszerűvé.
- A keleti küzdősportok elterjedése- mint „divat” és újdonság- érezhető hatást gyakorolt a magyar fiatalok sport aktivitásának, rendszeres sporttevékenységének fejlődésére.

1. 4 Szakirodalmi áttekintés

Az elemző munka elvégzéséhez áttekintettem a nemzetközi és hazai szakirodalomnak az értekezés szempontjából meghatározónak tekinthető munkái egy részét, a sport és politika, illetve a sportirányítás rendszere, a sport és társadalom, illetve gazdaság valamint a keleti küzdősportok szakirodalma tekintetében.

1. 4. 1 Sport és politika, sportirányítás

A vizsgált időszakok vonatkozó politikai állásfoglalásait, párthatározatait, Sporttörvényeit feldolgozva és a kutatók, politológusok, szociológusok tanulmányait felhasználva kerestem

a politika gazdaságra és sportra gyakorolt hatásának változásait.

A politikai rendszer a politikai-hatalmi viszonyok mentén, a hatalmi viszonyok dimenziójában, politikai tevékenységének és hozzá kapcsolódó viszonyok és intézmények formájában intézményesült társadalmi alrendszer. A politikai rendszer a politikai tevékenységek eredménye és kerete is. (Bihari és Pokol, 1998)

A sport és ennek részeként a versenysport társadalmi jelenség. A társadalomban sajátos funkciókat tölt be, sajátos módon kapcsolódik a társadalomhoz, annak különböző alrendszereihez, elemeihez és mechanizmusaihoz, ugyanakkor viszonylagos önállósággal is rendelkezik. A társadalmi funkciók, a kapcsolódások, a működési autonómia alakulása természetesen társadalmi, gazdasági, politikai stb. változásoknak alávetettek, ettől függőek és így történetileg is változnak. (Laki –Nyerges - Pethő, 1985).

„A politikai célok másként fogalmazódtak meg – esetenként nyíltan meg sem fogalmazódtak- az ötvenes években, mint a nyolcvanas években, másként az NDK-ban, a Szovjetunióban, mint Lengyelországban és Magyarországon, de volt jó néhány közös vonás, mind a célokban és funkciókban, mind megvalósításukat szolgáló szervezetrendszerek struktúrájában és működésében.” (Földesi, 1996)

A sportnak a szocializmusban voltak sajátos funkciói. „Diplomáciai és kompenzációs szerepe miatt a sport az úgynevezett Kommunista Blokkban korán komoly politikai és társadalmi tényezővé vált, s a politikai funkciók dominanciája a rendszer összeomlásáig kimutatható: ezek vezérelték irányítását (és ellenőrzését), finanszírozását, szervezetrendszerének felépítését és működését.” (Földesi, 1996)

Az egyes vizsgált periódusokban más és más volt az állampárt illetve az állam szerepe a sportirányításban. Az állami „gyámkodás” időszakában „mint az „államszocialista” újratermelési modellben minden, úgy a verseny-és élsport is állami irányítás, ellenőrzés és finanszírozás alatt működött.” (Laki- Nyerges, 1996)

A piaccgazdaság már a 80-as évek közepén elérte a sportot és a politikai tényezők fokozatosan kezdtek háttérbe szorulni. „A klubok és szövetségek azonban a 80-as évek közepétől szembekerültek azzal -az első pillanatban számukra hihetetlennek tűnő- tendenciával, hogy egyre nehezebben jutnak hozzá előbb a további fejlesztésükhöz, később a működésükhöz szükséges erőforrásokhoz” (Laki-Nyerges, 1996)

A politikai rendszerváltás a sportban megindította az üzleti profizmus felé vezető utat. „Az ország felemás „sportprofesszionizációjának” egyik oka- az ex-szocializmusban a politikai funkció primátusa, az ideológia célzatossága, s az élsport hatalomlegitimáló funkciója miatt- a versenysport nemzetközi versenyképességéhez kötése volt.” (Fóti, 1996)

Az állami sportirányítás folyamatosan változott. A vizsgált fél évszázad alatt az állami, a társadalmi, a vegyes állami-társadalmi, tömegszervezeti irányítási modell működött.

Az államszocializmus időszaka alatt a párt vezető szerepe határozta meg a sportirányítást.

A rendszerváltást követően az állam fokozatosan csökkentette politikai és gazdasági szerepét is a magyar sportmozgalomban.

1. 4. 2 Sport és társadalom, sport és gazdaság

Nagyon hasznos és szükségszerű volt forgatni és felhasználni a Testnevelési Egyetem professzorai és más neves kutatók, szakértők által készített tanulmányokat, jegyzeteket, elemzéseket, melyek elsősorban a hazai társadalmi folyamatok elemzésével és a sportra gyakorolt hatásával foglalkoznak.

A sport, azon belül az élsport társadalmi funkcióiról számos tanulmány jelent meg. Az élsport legkézenfekvőbb funkciója a társadalomban a szórakoztatás. A szurkoló és a versenyző kapcsolatában a képviseleti funkciónak van igen nagy szerepe. A képviseleti funkció erősíti a nemzeti egységet, a nemzeti öntudatot. Alkalmas lehet bizonyos nemzeti és társadalmi konfliktusok „megoldására”, amelyekre az adekvát szférában nincs mód. A politikai funkció betöltéséhez szükség van a nemzeti élsport nemzetközi

versenyképességének fenntartására, hiszen a győzelmek szolgálnak a közvélemény formálásának alapjául.

Az élsport gazdasági funkciói igen szerteágazóak. Részei a vállalkozásoknak, üzleti kapcsolatoknak, pénzügyi befektetéseknek. (Laki és Nyerges, 1984).

Külön is kiemelem a „Magyar sport helyzete és fejlesztési irányai” című háttér tanulmány kötetet (Nádori, 1989). A rendszerváltás időszakában megjelent kötetben Laki László a társadalmi és szociológiai összefüggéseket vizsgálja, a makro társadalmi jelenségek és a sport viszonylatában. A szabadidősporttal kapcsolatosan – mely vizsgált témánk egyik szegmense- megállapítja: „Tisztában vagyunk annak a „kínos” voltával, hogy bár már egy jó évtizedes múltja van a lakosság fizikai-egészségi állapota veszélyeztetettsége felismerésének és tudatosításának, e problémák társadalmi méretű kezelése, a nem kívánatos tendenciák megállítása és megfordítása programjainak a kidolgozásában, azok eredménnyel bízható megvalósításában jelentős elmozdulás nem észlelhető”.³

Ugyancsak Laki említi jelzett tanulmányában – témánk másik oldala, az élsport szempontjából - releváns megállapításait: „a versenysport társadalmi és gazdasági beágyazottságában az ötvenes évek óta alig történt elmozdulás,.....a sport-illetékesek e téren nem tettek számottevő erőfeszítéseket, ...már régóta világos volt, hogy a politikai és a gazdasági funkciók nem zárják ki egymást (sőt!): hogy a versenysport és a gazdaság új típusú finanszírozási, felelősségi, függőségi, felelősségi és érdekeltségi kölcsönviszonyainak kiépülése (kölcsönös érdekeltség) nélkül nincs előrelépés, és hogy ezek hiányában csak a politikai érdekekre való hivatkozással lehet további pénzeket kicsikarni ahhoz, hogy valamely valóságos vagy képzelt társadalmi csoport számára (jó lenne tudni, hogy kik ezek) szállítani lehessen a hön áhított aranyakat.”⁴

„A magyar sport szellemi körképe” (Földesi,1996) című tanulmánykötetben a szerző a magyar sport átalakulásának folyamatát mutatja be a rendszerváltás után.

³ A magyar sport helyzete és fejlesztési irányai (1989.) OSH Sporttudományi Tanácsa Budapest, (Laki László: Társadalmi és szociológiai összefüggések 28.p.)

⁴ A magyar sport helyzete és fejlesztési irányai (1989.) OSH Sporttudományi Tanácsa Budapest, (Laki László: Társadalmi és szociológiai összefüggések, 32. p.)

„A rendszerváltás után a magyar sport nemzetközi kapcsolatainak fő irányai is módosultak. Négy évtizeden át a kelet-európai országoknak nemzetközi sportkapcsolataik alakításához a Szovjetunióból érkező diktátumokhoz kellett - volens nolens - igazodniuk, vagyis ez irányú tevékenységüket, korszakonként eltérő mértékben és módon, az internacionalizmus szellemében, a szocialista tábor, különösképpen a Varsói Szerződéshez tartozó államok külpolitikai érdekeinek kellett alárendelniük.”⁵ Ez a gyökeres szemléletváltás elősegítette a keleti küzdősportok további terjeszkedését is.

Ugyanebben a kötetben található (Földesi,1996) a Laki - Nyerges szerzőpáros munkája a rendszerváltás sportegyesületekre, sportági szakszövetségekre gyakorolt hatásáról „A rendelkezésre álló adatok arról tanúskodnak, hogy a klubok mindenből pénzt akartak csinálni, amiből csak lehetett. Az általuk szervezett pénzes tanfolyamok száma ugrásszerűen nőtt, a létesítmények kihasználtsága javult, ami szintén a bevételek emelkedését vonta maga után; az addig az egyesületek igényeinek kielégítését célzó szolgáltatások (például büfék, éttermek, szállók) a szélesebb publikum számára is elérhetőkké váltak; mi több, számos ilyen jellegű új beruházásra került sor; továbbá az egyesületek és a velük társuló magánvállalkozások az ipar, a vendéglátás és a kereskedelem legextrémebb szféráit is elérték.”⁶ Ez a kitétel a keleti harcművészetek magyarországi gazdasági lehetőségeinek szempontjából fontos és releváns.

Nem hagyható figyelmen kívül a szakmai berkekben is nagy port felvert, komoly vitákat kiváltó u.n. „Fehér könyv” megjelentetése Frenkl Róbert és Gallov Rezső által szerkesztve (Helyzetkép a magyar sportról 2002.). A kötet, talán az állami sportvezetés aktuális koncepciójának ellenpólusaként, vagy alternatívájaként vizsgálta a magyar sport „kórképét”.

A brit Grant Jarvie tanulmányában „Közösséggé válás, sport és társadalmi tőke” címmel, a skót társadalom sporttal kapcsolatos aspektusait mutatja be, melyek hasonló módon

⁵ A magyar sport szellemi körképe 1990-1995. (1996.) OTSH és MOB Budapest, (Földesiné Szabó Gyöngyi: A magyar sport átalakulása az 1989-1990-es rendszerváltás után 42. p.)

⁶ A magyar sport szellemi körképe 1990-1995. (1996.) OTSH és MOB Budapest, (Laki László, Nyerges Mihály: Rendszerváltás, sportegyesületek, sportági szakszövetségek, 92. p.)

megjelentek a magyar társadalomban is. „Britannia szerte az az aggodalom, hogy gyengültek a közösségek és a polgári kultúra hanyatlik. A sport és a közösségek kapcsolata a szociális tartalom és a közösségi megújulás politikájának központja lett. A közösségépítés egy élő program és már megkötött abban a kontextusban, hogy a vásárló-orientált kultúrán belül a bajnokok, az individualizmus hősei...”

.....A XXI. Századra a civil társadalom már nem csak szociális, de politikai és gazdasági fogalmak által is meghatározhatóvá vált. Így a civil társadalmak manapság úgy jellemezhetők, mint olyan erők konstellációja, amelyek számlák és egyenlegek sorozatát adják az önkormányzatok és az állam hatalma következtében. Mikro szinten a civil társadalom az olyan civil szervezetek terepe, amelyek potenciális erői a polgári szerződéseknél és kölcsönösségnek (Marquand, 2000). Ezek az erők magukban foglalhatják a piac minden formáját vagy a professzionális szervezeteket vagy a viszonyos társadalmakat vagy az önkéntes nyilvános intézményeket vagy sport szervezeteket, hogy csak néhány szerveződést említsünk meg azok közül, amelyek aktívan kézben tartják a kormány, az állam és az egyének közötti kapcsolatot.....

Legalább két oka van annak, hogy a társadalmi tőke ilyen sok figyelmet kapott. Az egyik ok az, hogy a civil társadalom és a közösségek függenek tőle.

A társadalmi tőkére úgy tekintenek, mint a szociális környezethez való hozzájárulás egyik módjára. A szociális csoportok és személyek többet tanulnak, amikor a körülöttük lévő emberek kulturális erőforrásaiból merítenek. Tanulnak egymástól, de azt is megtanulják, hogy bízzanak a társadalmi intézkedésekben, amik azért vannak a helyükön, hogy a tanulást biztosítsák a média sokaságában, a sportot is ideértve, hogy a saját hasznukat leljék kulturálisan és munkavállalói lehetőségként. Hisznek abban, hogy a saját családjuk vagy barátaik egy olyan közösségben nőnek fel, ami intellektuálisan stimuláló. A társadalmi tőkének könnyen lehetnek ilyen hatásai, ahol ezek a társadalom strukturáltságában öltönek testet - nevezetesen formai oktatási intézmények, kulturális szervezetek, akiknek elkötelezettségei vannak egyéb folyamatokra is, mint például a tanulás.

A másik része az, hogy a demokrácia a társadalmi tőkétől függ. Ez egy nagyon nyilvánvaló értelemben igaz, a demokrácia attól függ, hogy mindenki abban hisz, hogy mindenki más konstruktívan irányítja a rendszert. Amikor ez a bizalom megszűnik, letörik – például mint egy reakció bizonyos védekezési folyamatokra a doppingszerek kontrolljára célozva az

atlétikában vagy fenntartható sportolási lehetőségek és gazdasági megtérülések bukása a kifosztott belvárosi gettókban, vagy az adekvát támogatási rendszerek az egyetemi és helyi sportban – az eredmény a demokrácia egészével szembeni cinizmus. De a társadalmi tőke lehetséges szerepe ennél jóval alaposabb, hiszen az állampolgárság tudást igényel és azt, hogy az emberek tudják, hogyan kell másokkal együtt dolgoznia közös célokért.”⁷

Földesiné Szabó Gyöngyi számos nemzetközi tudományos kiadványban és kongresszuson foglalkozott a sportpolitika társadalmi aspektusaival. (1989, Földesi, *The Health of Hungarian Olympians: A Sociological Approach*, 1992, Földesi, *Sport for All and new political reality in the Eastern European Countries: What will be future bring ?*, 1993, Földesi, *The Transformation of Sport Eastern Europe: The Hungarian Case*, 2004, Földesi, *Tourism and Sport for All: New Circumstances, New Strategies*)

A rendszerváltás időszakában a sportot is előre nem várt sokkhatás érte. „A sporton belüli változások a finanszírozásban is sporton kívüli változások hatására indultak meg. Az első jelentős fordulat akkor következett be, amikor 1988-tól az új adótörvények következtében megváltozott a magyar gazdaság pénzügyi mechanizmusa.”⁸

1.4.3 Keleti küzdősportok

Külön figyelemmel kezeltem azokat a műveket, amelyek a keleti harcművészetek magyarországi elterjedésével foglalkoztak. E tekintetben alapműnek tekinthető Galla Ferenc több szakmai munkája, (Galla, 1970 *Judo, önvédelem*, Galla-Horváth, 1973 *Judo övvizsgák* valamint Sági József könyve, a magyar judosport fél évszázadáról. (Sági, 2005)

Magyarországon szervezett keretek között már 1906-ban oktatták a dzsúdót. Gróf Szemere Miklós meghívására, ez év májusában hazánkba látogatott a dzsúdó megalapítója, Jigoro

⁷ *International Review for the SOCIOLOGY OF SPORT* (2003.) (Jarvie, Grant: *Communitarianism, Sport and Social Capital: "Neighbourly Insights into Scottish Sport"* (139.p. Volume 38, No. 2. June)

⁸ A magyar sport szellemi körképe 1990-0995. (1996.) OTSH és MOB Budapest, (Földesiné Szabó Gyöngyi: *A magyar sport átalakulása az 1989-1990-es rendszerváltás után* 29. p.)

Kano megbízásából Sasaki Kichisaburo, a dzsúdó mesteri fokozattal rendelkező kiváló pedagógus. Dr. Cselótei Lajos 1920-ban „A japán rendszerű torna alapgyakorlatai” címmel írt könyvet.

1926-ban megjelent a „Cselgáncs (jiu-jitsu)” című könyv, amelyben először használta a szerző a dzsúdó magyar megfelelőjét, szinonimáját, igen találóan, cselgáncsként. Neidenbach Emil a cselgáncs biomechanikai elemzésével is foglalkozott az 1931-ben megjelent „Testgyakorlás és tudomány” című munkájában.

Az igazi sport-dzsúdó oktatást Vincze Tibor kezdte el 1928-ban.

1934-ben már a magyar csapat is részt vett nem hivatalos Európa- Bajnokságon. 1938-ban megalakult a Magyar Ippon Társaság, melynek elnöke Zerkovics Péter lett. 1942-43-ban Vincze Tibor vezetésével a Testnevelési Főiskolán kidolgozásra került a dzsúdó oktatás szakmai anyaga.

„A második világháború végével igen nehéz feltételek között indult meg az élet a sportegyesületekben is.....1946-ban megalakult a Budapesti Rendőr Egylet (BRE) cselgáncs szakosztálya.....” (Sági, 2005.)

„Sok fiatal - nem alaptalanul - azért választotta ezt a sportágat, mert a cselgáncsot praktikus, a gyakorlatban is felhasználható sportnak tartja, védelmi eszköznek tekinti” (Galla, 1970)

A cselgáncs hazai fejlődéséről írják: „Tény, hogy hosszú ideig nem is tudott hazánkban meghonosodni, s ha egy-két lelkes sportember kísérletezett is a sportág népszerűsítésével, jelentős fejlődést csak jóval később, az önálló judo szövetség megalakulása után tudtunk elérni.” (Galla-Horváth, 1973)

„ A magyarországi dzsúdó történetében igen jelentős az 1953-as esztendő. Az Országos Társadalmi Nehéztatlétikai Szövetségen belül működő Cselgáncs Társadalmi Elnökség ekkor, 1953. március 1.-én rendezte első országos bajnokságát, melyen birkózó válogatott versenyzők is részt vettek. 1954.-ben a NOB athéni közgyűlése foglalkozott a dzsúdó felvételével, de a többség elutasította.” (Sági, 2005)

„A fejlődés jelentős állomása volt 1954, amikor a Testnevelési Főiskolán megkezdődött a cselgáncsedzők képzése. 1956. májusában megalakult az önálló Magyar Cselgáncs Szövetség. A rendszeres bemutatók és mérkőzések hatására a sportág népszerűsége és a versenyzők száma folyamatosan növekedett. Új szakosztályok alakultak, a cselgáncs vidéken is csatát nyert.” (Borbély- Jóvér 1991)

A különböző karate stílusok elterjedése Magyarországon a szakirodalom fejlődését is magával hozta.

„A karate megjelenésének mintegy előfutára volt Polyák József judó-mester és kaszkadőr-edző. Az ő önvédelmi és általános küzdési bemutatóin lehetett először hallani a bűvös szót: karate.”(Koncz, Galambos, Kyra, 1984.)

„A karate mai formájában olyan küzdősport, amely által végtagjainkat és egész testünket természetes védő és támadó fegyverekké képezzük ki....Komoly helyzetekben a karate magas szintű ismerete értékes fegyver a kezünkben, amely több ellenféllel való egyidejű küzdelem esetén is eredményes, s amelynek segítségével bármilyen fegyveres támadót harcképtelenné tehetünk.” (Udvardy, 1980)

A koreai karate, másnéven taekwondo magyarországi pályafutása a 70-es évek közepén kezdődött. „Harmath László a magyar taekwon-do alapítója, 1977 májusában tért haza tízéves hivatalos külföldi tartózkodás után azzal a határozott céllal, hogy Choi Hong Hi elnök megbízásából beindítsa Magyarországon a sportágot.” (Harmath, 1984)

„A magyarországi kyokushin karate meghonosítása Furkó Kálmánhoz és személyemhez fűződik. 1970-től a Testnevelési Főiskolán dr. Galla Ferenc docens, a magyar Judo Dan Kollégium vezetőjének irányítása alatt mindketten cselgáncsot tanultunk. A judo edzéseken kívül a különböző irodalmak alapján érdeklődésünk a karate felé fordult.” (Adámy, 1985)

„A karate hazánkba a hatvanas évek második felében jutott el. A különböző lapokban megjelent cikkek a Shotokan stílus elemeit mutatták be. A shotokan karatét gyakorolták a

Budapesten megalakult első magyar karate-klubban is, amely a hetvenes évek első felében kezdte meg működését...Szinte hősiességnek nevezhető küzdelmet vívott a karatét életben tartó, változó elnevezésű vezető testület a sport-és egyéb hatóságokkal a karate hivatalos elismertetéséért. Az a különös helyzet állt elő, hogy mintegy 50 klubban több, mint 3000 ember gyakorolt egy olyan sportágat, amelyről a sportfőhatóságok nem voltak hajlandók tudomást venni.” (Gulyás, 1983)

Ugyancsak számos nemzetközi szakkönyv áttanulmányozását igényelte a dolgozat elkészítése az egyes keleti küzdősportok filozófiai, etikai, sportszakmai hátterének megismeréséhez, felhasználásához, melyekre a tanulmány más fejezetében térek ki.

Figyelemre méltó és jelen dolgozat szempontjából is fontos azon keleti filozófiák tanítása, melyek a budo-sportok ideológiai, vallási vagy éppen etikai hátterét jelentik.

Confucius vagy Lao Ce tanításainak, a taoizmusnak vagy a zen-buddhizmusnak a hatása nem maradt nyom nélkül a keleti küzdősportok oktatásában.

Németh Endre a Magyar Testnevelési Egyetem adjunktusa a budo vallásfilozófiáját dolgozta fel tanulmányában. „A budo sportágak vallásfilozófiai tudattartalma a Zen.-állítja. A Zen Ázsia legbecsesebb tulajdona. Indiában keletkezett, Kínában fejlődött ki és Japánban talált gyakorlati alkalmazásra-ma pedig a legnépszerűbb hatalom a világon, világhatalom, mert amennyiben az emberek élnek Zen által élnek. A Zen mindenütt jelen van, ahol költői cselekedet, vallásos törekvés, az ember belső természete és külső természet között egyesülés történik..” hivatkozik a szerző Blyth a tokiói egyetem professzora tanulmányára.⁹

A Zen –írja Németh – „...lényegileg az önfelszabadítás olyan útja, amely nem felel meg a nyugati gondolkodás semmilyen sémájának és nagymértékben eltér az indiai ön felszabadítási technikák logikai-szerkezeti modelljeitől is. Minden fogalomrendszer a maga sajátos szemléletéből indul ki, a racionális bölcséleti rendszerektől, a skolasztikus katolicizmuson át, a didaktikus korlátozottságot magában hurcoló marxizmusig. A Zen bölcséleti rendszer a világ megismerhetőségére, és mivoltukra európai ésszel („bal félteke”

⁹ A budo vallásfilozófiája 199. Németh Endre, Kalokagáthia Magyar Testnevelési Egyetem (8. p.)

nehezen érthető választ ad azzal, hogy nem válaszol, de hagyja a híveit meditálni azon, hogy amit tapasztalunk, az sem nem a tárgyak érzékelése, sem nem önmagunk, sem nem az érzékelésünk, hanem valami más, a természettel való egységünk.¹⁰

A budo – mint belső út és speciális képességek-lényegét megérthetjük az Encyclopédia Britannica „Martial arts” címszavából¹¹ az alábbiak szerint: „... A Kelet-Ázsiai harcművészetek elsődleges egyesítő jegye, amely minden más harcművészettől különbözővé teszi őket, a taoizmus és a zen buddhizmus hatása. Ez a hatás azt eredményezi, hogy nagy hangsúlyt kap a gyakorló lelki és szellemi állapota, egy olyan állapot, amelyben felfüggesztődik az elme racionalizáló és számítgató funkciója és ily módon a test és az elme azonnal, egy egységként képes reagálni a harcos körül kavargó eseményekre. Amikor ez megvalósul, eltűnik a szubjektum és az objektum, a személy és az őt körülvevő tárgyi világ megszokott kettőssége. Mivel ez a szellemi és fizikai állapot a taoizmusban és zen buddhizmusban is lényegi cél, amely gyakorlás útján érhető el, ezek követői közül számosan filozófiai-szellemi edzéseként gyakorolják a harcművészeteket. Ez fordítva is áll; számos harcművész ezen szellemi irányzatok művelője.” (The New Encyclopaedia Britannica, 15 th Ed. Vol. 7 p. 886).

A zen mibenlétét –írja Jóvér- Suzuki professzor határozta meg legtömörebben: „ A zen lényege annak a művészete, hogy az ember tisztába jöjjön létének természetével és kijelöli a szolgaságból a szabadságba vezető utat. Azt mondhatjuk, hogy a zen felszabadítja a valamennyiünkben természettől fogva gondosan elraktározott önenergiák összességét, amelyek rendes körülmények között úgy össze vannak préselve és ki vannak ficamodva, hogy nem tudnak megfelelően működésbe jönni. A zennek tehát az a célja, hogy megmentsen bennünket a megbolondulástól és megrokkánástól. Ezt értem én szabadságon: szabadon működtetni a szívünkben eredendően benne rejlő valamennyi teremtő és jótékony hajlandóságot. Általában nem ismerjük fel, hogy minden szükséges képességünk megvan hozzá, hogy boldogok legyünk és szeressük egymást”. (E. Fromm, D.T. Suzuki: Zen-buddhizmus és pszichoanalízis. Helikon kiadó, 163. old).

¹⁰ A budo vallásfilozófiája 199. Németh Endre, Kalokagáthia Magyar Testnevelési Egyetem (13. p.)

¹¹ Jiu-do Alapelvek és vizsgarendszer 1994. Budapest, dr. Jóvér Béla

Mindez természetesen nyitva hagyja a vallási meggyőződés kérdését, mindössze arról van szó, hogy a Budo (judo, karate, aikido stb.) megismeréséhez hozzátartozik ennek a kulturális -filozófiai-etikai háttérnek belső átéléssel párosuló megismerése is.

A fentiek azt is jelentik, hogy szükség van szellemi edzésre és ebben nagy segítséget jelent a kínai és japán meditációs kultúra, a vitalizáló, (életerőt, kínai nyelven chi-t, japánul ki-t fokozó és bennünk lévő természetes áramlását elősegítő), a relaxációs, (fizikai, érzelmi és szellemi ellazulást kiváltó, agyunk két féltekéjének „yin és yang mivoltunknak” összehangolását elősegítő) és a meditációs (önmagunk és a világ intuitív megismerésére, pozitív megváltoztatására irányuló) gyakorlatok ismerete.

Magyarországon, sőt talán Európában is azonban ezek háttérbe szorúlnak és veszítenek jelentőségükből a sportágak technikai oktatásával, gyakorlati hasznosságával szemben.

2. Módszerek

Kutatásom során használtam a dokumentumelemzés, a kérdőíves felmérés, a mélyinterjú és a résztvevői megfigyelés módszereit.

2.1 Dokumentumelemzés

A témában rendelkezésre álló dokumentumok, Törvények, párthatározatok, minisztertanácsi határozatok, végrehajtási utasítások, publikációk elemzése elsősorban a társadalmi folyamatok nyomon követése szempontjából volt szükséges. Ezek segítségével kerestem a küzdősportok hazai helyét és szerepét, a sportmozgalomba, sportgazdaságba való integrálódásának pályáját. (A munkám során elemzett dokumentumok tételes felsorolását az 1. melléklet tartalmazza.)

2.2 Survey módszer

Felmérést végeztem a keleti küzdősportokat gyakorlók körében. Az alapsokaságot a mintegy 70 ezer, tanfolyami keretek között vagy sportegyesületi rendszerben, klubokban sportoló és versenyző küzdősportoló jelentette.

A mintavétel a különböző – Magyarországon népszerű és gyakorolt – keleti küzdősportok képviselőinek kiválasztásával történt. A legfontosabb szakágak sportolóit vontam be a vizsgálatba (judo, karate, taekwondo, kempo, jiu-do, kendo, aikido, kick box).

A mintaválasztást strukturált mintavétellel végeztem.

A kiválasztott minta az alapsokaság 1 %-a.

A vizsgálati mintát a keleti küzdősportokat versenyszerűen vagy tanfolyami jelleggel, szabadidősportként gyakorló sportolók közül választottam (N=672).

A lekérdezés személyes interjúk segítségével történt. A kérdőívek zárt és nyitott kérdéseket tartalmaztak. (2. melléklet) A kitöltést megelőzte egy személyes, szóbeli tájékoztató a kérdőív céljáról, a vizsgálat fő célkitűzéseiről és az összegzett tapasztalatok későbbi közreadásáról. A válaszolási arány 72% volt.

Az adatfeldolgozás SPSS program segítségével történt.

2.3 Mélyinterjúk

Részt vettem továbbá edzőtáborokban, versenyeken, edzéseken ahol mélyinterjúkat folytattam sportvezetőkkel, sportolókkal (N = 12).

A mélyinterjúk vezérfonalát a vonatkozó kérdések jelentették (1. melléklet).

A kulcstémák az alábbiak voltak:

- A keleti küzdősportok gyakorlásának oka és célja
- A keleti filozófia megítélése és értékei
- A legfontosabb emberi értékek rangsora

2.4 Résztevői megfigyelés

Mint gyakorló küzdősport oktató-edző, az elmúlt másfél évtizedben, alkalmam nyílt arra, hogy figyelemmel kísérjem a keleti küzdősportok hazai státusz és funkcióváltozásait, valamint a résztvevők körének, érdeklődésének, motivációinak átalakulását a menedzser önvédelmi képzés résztvevői között.

3. Elméleti keretek

3.1. Szemelvények a távol-keleti küzdősportok vallásfilozófiai háttéréről

A keleti küzdősportok vallási, filozófiai háttere a taoizmus, és a Zen Buddhizmus filozófiája.

A történeti háttér vizsgálatok azonban nem feledkezhetünk el az indiai befolyásról és arról a hatásról, amely Bodhidharma a Shaolin kolostor legendás vezetője által fémjelzett. Bodhidharma legendás hírű tanító volt, alakját és tanításait azonban mégis a múlt homálya fedi. Bodhidharma Indiában született, Sugandha király harmadik gyermekeként. A harcos kaszthoz tartozott, így el kellett sajátítania a korabeli indiai harci módszereket. Bodhidharma később Kínába került. A Shao-shihen hegyen lévő Shaolin-kolostorban kezdte el tanait oktatni. Bodhidharma egyébként nem küzdéstechnikát tanított, hanem különleges gyakorlatokat, melyek a testi funkciókat tudatosan irányítva a nehéz meditációkhoz szükséges fizikai állapotot teremtették meg. (Újvári, 1986).

Ha keressük a taoizmus gyökereit, akkor utalnunk kell arra, hogy a népek ősidők óta kutatják a lét nagy kérdéseit, keresvén a magyarázatot az élet értelmére, keletkezésére és elmúlására. Voltak vallási alapú magyarázatok a föld „teremtése”, vagy tudományos magyarázatok, mint az ősrobbanás, és voltak filozofikus megközelítések, mint például a tao, mely szerint minden öröktől fogva létezik és örökké létezni fog.

A világ tehát egy nagy, szüntelen körforgás. A mai európai ember számára ez az utóbbi filozofikus indoklás tűnik talán a leghihetlenebbnek, hiszen nehéz azt megérteni, hogy mit jelent öröktől fogva létezni.

Ha megpróbáljuk megérteni a taoizmust, akkor keresnünk kell a legendás kínai bölcs, Lao-Ce tanításainak gyökereit. Tanának legfontosabb összefoglalása a „Tao Te King”, amely egy könyv a világtörvényről és hatásáról.

Lao-Ce gondolatrendszerének középpontjában a tao, azaz a világtörvény áll, ami minden létezőnek ős oka. A taoizmus nem más tehát, mint a hosszú élet filozófiája. A létezésnek egy olyan útja, amely a tao-val van harmóniában, és lényege a természet munkálkodásában nyomon követhető.

Nevezhetjük filozófiának, vagy éppen vallásnak is a taoizmust, vagy éppen egyiknek sem, de nem lehet összehasonlítani egyetlen nyugati filozófiával, vagy eszmével sem. Dolgozatomnak nem témája a taoizmus részletes vizsgálata, azonban a távol-keleti küzdősportok európai, ezen belül magyarországi népszerűvé válásához és a folyamat megértéséhez szükséges, hogyha felszínesen is, de áttekintsük a taoizmus lényeges jellemzőit.

A taoizmust az egyén és a világ kapcsolata foglalkoztatja, és a taoistákat főként a tudományok, a művészetek és a lelki élet érdekli. Elveik között alapvető a természetes egyszerűség, az erőlködés nélküli cselekvés és az együttérzés.

Az embernek az a feladata, hogy szemlélődő módon törekedjen a tao befogadására és megértésére. A taoizmus a harmónia és az ellentétek közötti egyensúly.

Miután a kínaiak természeti nép, így magyarázataikat megfigyeléseikre építették, és így próbálták megérteni a körülöttük lévő világot. Három alapelvet rögzítettek:

1. Az ellentétek, pozitív és negatív, két pólus, jin-jang.

Hogyha az ember lenéz a földre, akkor a talpa alatt fogható, tapintható, mérhető, konkrét dolgot érzékel, amelynek tartalma és mennyisége van. Ha ugyanakkor felnéz, akkor a mérhetetlent, az elvontat, a megfoghatatlant látja, amelynek szelleme és minősége van. Az ember, mint attribútum a kettő között, a két régió határán él. A kínaiak érzékelték tehát az élet ellentétes hatásait fent és len, éjjel és nappal, sötét és világos, aktív és passzív, pozitív és negatív, hideg és meleg. Jin és jang. Azt is megfigyelték, hogy a földön és azon túl minden ciklusokban mozog. Egy év alatt van

nyár (csúcspont), ősz (hanyatlás), tél (mélypont), tavasz (megújulás). Ugyan ez megtalálható egy emberöltőben, ahol a felnőttkor (tetőpont), az öregedés (hanyatlás), a halál (mélypont) és a születés (megújulás) egyaránt megtalálható. Különböző, de váltakozó ritmusokban mozog minden, például a női szervezet, a szív, vagy a sejtek. Egészség csak akkor létezhet, ha az ellentétes erők között egyensúly áll fenn, és a ritmikus hullámváz zavartalan.

2. Az öt elem, az öt funkció.

A tűz – föld – fém – víz –fa felosztás vonatkozik az emberi szervezetre is, mint a világegyetem részére.

Föld funkció = enni kell – gyomor, lép (emésztőrendszer).

Víz funkció = inni kell – vese (keringési rendszer).

Fém funkció = lélegezni kell – tüdő (légző rendszer).

Fa funkció = védekezni kell – máj (immunrendszer).

Tűz funkció = irányítani kell – szív (hormonrendszer).

Ha ezek közül nem működik valamelyik egészen jól, azt a szervezet igyekszik automatikusan kiigazítani. A meridiánokon keresztül a test belső kommunikációs csatornáin át az erre vonatkozó parancs eljut a legyengült rendszerhez, és szabadon áramlik a szervezetben a „csi”. Egészséges szervezetben a szervrendszerek „beszélgetnek”, kommunikálnak egymással.

3. Az ős energia, a „csi”.

Az egészséges, élő szervezetben keringő „csi” két fő forrásból kerül be a szervezetbe:

- a mennyországból, felülről (metafizikus mód, minőségi energia, mérhetetlen),
- a Földről (levegő, étel, ital, illetve fények, hangok, érzelmek formájában).

Két fő csatorna létezik:

- jin csatorna – fékező energia (pihenés, megnyugvás)
- jang csatorna – mozgató energia (indítás, hajtás, cselekvés)

A legfontosabb a kettő közötti egyensúly – aktív/passzív, be/ki, tisztít/táplál. A kínai fűvek, illetve ezek keverékei tisztítják, illetve táplálják a szervezetet, és annak

különböző funkcióit azért, hogy beállítsák az egyensúlyt és a harmóniát a szervezetbe. A jin-jang kör a taoista vallás és filozófia elsődleges jelképe. Harmónia csak akkor jöhet létre, ha két erő egyensúlya tökéletes. A jin-jang kör ezt a tökéletességet szimbolizálja. A részeket dinamizmusra utaló hullámvonal választja el. Mindkét rész tartalmaz egy pontot a másik színből, jelezve, hogy férfi-elv és nő-elv önmagában nem, csakis kölcsönhatásukban létezik. „Akiben a férfias erő mellett nőies szelídség van, az a birodalom mintaképe. Aki a birodalom mintaképe, az mindig megmarad az erény mellett és hasonlatos lesz az újszülötthöz.”¹² „A tao lény nélküli, mégis hatásában kifogyhatatlan. Az ő titokzatos mélysége minden dolgok forrása és teremtője, egyszerű, nem hivalkodó, láthatatlan örökké némaság.”¹³

A taoizmust hagyományosan a Sárkány Útjának tartják, így a sárkány lett az átalakulás kínai szimbóluma. A taoizmus az átváltozás útja, az az út, amelyen haladva valamely dolog valamely mássá változhat.

Az első ilyen a negatívum pozitívummá fordítása, amely a taoista harcművészet egyik fontos elve. Minden felhasználható általa, ami az utunkba akad.

Azzal is lehet változtatni valamilyen helyzeten, ha változtatunk a hozzáállásunkon. Ha feladjuk fontosságunk tudatának képzetét, hogy mi lehetne, akkor elősegítjük, hogy a dolgok olyanná váljanak, amilyenekre éppen szükségünk van. Ugyan így az ember negatív jellemvonásai is átalakíthatók – cselekedjék a természet rendje szerint, soha se erőszakold a dolgokat, ne keresd a túlzott élvezeteket, lásd meg a nagyot a kicsiben, lásd meg a sokat a kevésben, a rosszat is jóval viszonzd.”¹⁴

A második „varázslat” az, hogy a pozitívum, pozitívumot vonz. A taoista orvoslás alapelve szerint az egészség titka az egészségben rejlik. Ezért a taoisták az egészség és a hosszú élet elvét tanulmányozzák, és ezzel együttműködve dolgoznak.

Lao-Ce az Út és Erény könyvében számos bölcsességet fogalmaz meg, amely az utókor számára is ad hasznos útmutatásokat. Ezek közül kiemelném az alábbi, útmutatóként is

¹² A taoizmus Lao-ce Tao Te King c. munkája nyomán

¹³ A taoizmus Lao-ce Tao Te King c. munkája nyomán

¹⁴ A taoizmus Lao-ce Tao Te King c. munkája nyomán

adható a küzdősportok gyakorlóinak: „Nagy az én utam, tudja az egész világ, s nem apad soha: mert végtelen, azért nem apad soha. Hogyha fogyna, az idővel már elfogyott volna. Három kincsemhez ragaszkodom: első a szeretet, második a mérték, harmadik a tartózkodás. Szeretek, ezért bátor vagyok, mérték által hatalmas vagyok, visszavonulok, hát vezető vagyok.”¹⁵

A taoizmus szellemisége és tanai valójában nem követték a keletről ide származott küzdősportokat. Az edzők, tanfolyamvezetők közül is csak kevesen mélyültek el a taoizmus megismerésében, és kevés energiát fordítottak arra, hogy ezen ismereteiket megosszák tanulóikkal, sportolóikkal.

Szinte ugyan ez mondható el a Zen Buddhizmus elveinek megismeréséről, megismertetéséről és alkalmazásáról. Dr. Jóvér Béla ugyan kimunkált egy Zen tréning-metódust, amelyet nemcsak a küzdősport edzéseken, hanem vállalati menedzserek képzésén is bemutatott és alkalmazott.

Módszerének középpontjába a problémamegoldásokat helyezte, melyeket jól ötvözött a személyiségfejlesztő módszerekkel. Tréningje mondanivalójának lényegesebb pontjai a következők:

„1. A buddhizmus eredeti formájában nem vallás, hanem igazságkereső, személyiségfejlesztő módszer, de meg lehet élni vallásként is.... A buddhizmus tarka világába az ateista materializmustól a szubjektív idealizmusig és fehér mágiáig nagyon sok minden belefér.

2. A buddhizmus Kínába érve nemcsak babonákat és hiedelmeket, hanem egy igen fejlett kultúrát és eszmerendszert talált. Ezekkel, Konfuciusz és Lao-Ce tanításaival ötvöződött, de a három irányzat – egymást kölcsönösen gazdagítva a mai napig megtartotta önálló arculatát.

3. A Zen Buddhizmus neve indiai eredetű, dhjana szóból ered, ami meditációt jelent. Ez kínaiul csan, japánul zen. A meditáció valamennyi buddhista irányzatnak lényeges eleme. A zen irányzat azért választotta megkülönböztető jegyül, mert azt vallja, hogy a meditáció,

¹⁵ Lao-ce Tao Te King Az út és erény könyve, Weöres Sándor fordításában

a közvetlen megtapasztalás a legfontosabb, Buddha szóbeli tanításait is ismerni kell, de nem szabad túlságosan belebonyolódni a szavak csapdájába, az eltérő értelmezések körüli vitákba.

4. A zen mintegy ezer évvel Buddha halála után jött létre, egy Indiából Kínába vándorolt szerzetes, a Buddha utáni 28. patriarcha, Bodhidharma munkássága nyomán. A zen fundamentalista reformtörekvés, visszatérés az eredeti tanításokhoz, ahhoz a felfogáshoz, hogy saját sorsunkért csak önmagunknak tartozunk felelősséggel, tetteink visszahatnak ránk, folyamatosan fejlődünk kell, amiben a tanítás ismerete és a társak segíthetnek ugyan, de alapvetően önerőből kell megvalósítanunk. A zen személyiségfejlesztő módszer, nem kell vallásként gyakorolni.

5. A zen meditáció (zazen), nem révület, nem varázslás, hanem annak éppenséggel ellentéte, visszatérés a világban való természetes, torzítatlan jelenléthez, amelyben megízleljük a belső harmónia ízét. Nehézsége az egyszerűségében rejlik. A zen meditáció fizikai, szellemi és lelki ellazulást eredményez, de ezek bizonyos fokú megléte előfeltétele is, ezért szükség van fizikai, lelki, szellemi ellazító, rávezető gyakorlatokra is.

6. Az ellazulás a zen gyakorlásának hasznos mellékterméke. Végső célja – amit azonban csak cél és haszonvágy nélkül lehet elérni – a világ egyre jobb megértésének képessége, végső fokon a teljes megértés, a megvilágosodás, melyet a buddhizmus *satori*-nak, a tudomány kognitív meta sémának nevez.

7. A zen útja három összetevőből áll: a) a meditáció, b) tárgyi tudás, a tanítás ismerete és az azon alapuló szemlélet, c) elmélyülten, a művészi tökélyre való törekvés igényével végzett tevékenység.

8. A gyakorlás előre haladtával mindennapi ügyeinket is megtanuljuk a művészi tökélyre való törekedés igényével – a kristálytisza jelenlét állapotában, a dolgok természetes áramlásához igazodva, a tao harmóniájába, a becsület és kötelességtudás konfucianus fegyelmével – végezni. Vannak azonban a fejlődést elősegítő, hagyományos formák (virágrendezés, kalligráfia, kertépítés, teaszertartás, stb.). A harcművészetek művelése a leghagyományosabb ilyen forma, maga a Bodhidharma is ezt választotta, az ő nevéhez fűződik a Shaolin kung-fu megalapítása...¹⁶

¹⁶ Zen tréning, (2004.) Dr. Jóvér Béla jegyzet

A vallási és filozófiai kitérőt szükségesnek éreztem megtenni, hiszen pontosan látnunk kell azt, hogy a távol-keleti küzdősportok milyen filozófiai töltettel rendelkeztek, és értenünk kell azt is, hogy ezek a fontos kísérőjelenségek hosszú utazásuk során hogyan koptak el fokozatosan a sportágak európai megérkezésével. A racionálisan gondolkodó európai ember elsősorban a keleti küzdősportok technikáját, technológiáját kívánta elsajátítani, és kevésbé foglalkozott annak történeti, filozófiai, valláséleti háttérével.

A szertartásosság és a meditáció az a két elem, amely szinte minden keleti küzdősport gyakorló edzőteremben meghonosodott és fenn is maradt. Az edzések elején és végén az edzőnek és az egymásnak történő tiszteletadás, az edzések végén a meditáció nem elsősorban a filozófiai háttér miatt volt képes meghonosodni és fennmaradni, hanem annak gyakorlati hasznossága okán.

Ugyanis az általában nehezen fegyelmezhető, kissé szertelen európai ember, megilletődik, ha belép a judo, vagy a karate szentélyébe, a dojoba, és megérzi annak sajátos hangulatát. Az edzésekre való ráhangolódás és koncentrálódás a kölcsönös tiszteletadással veszi kezdetét. Az edzés végén ez ugyancsak ismétlődik, a meditáció pedig arra jó, hogy néhány perc alatt végig lehessen gondolni az edzéseken tanultakat, és el lehessen raktározni az agyba a szükséges ismereteket.

A ruházat, a judo -vagy karategi egyfajta hovatartozást is jellemez és szemléltet, a keleti küzdősportok nagy családjában való szerepvállalást és a küzdősportok szellemiségének és gyakorlatiasságának egységét.

A rövid kitekintés szükséges volt ahhoz, hogy a keleti küzdősportok hazai helyzetét jobban megérthessük.

3.1 1 A tehetség hasznosítása és fejlesztésének lehetőségei a keleti harcművészetek gyakorlása során

Mire tanítanak a keleti küzdősportok, milyen készségeket igényelnek és hozhatnak felszínre?

Mindenek előtt le kell szögezni, hogy szorgalmas, céltudatos és sikerorientált személyiség kialakítását szolgálja valamennyi keleti küzdősport.

A küzdősport rendszere felépítő jellegű, az alapok megismerését és elsajátítását követően – számos esetben a keleti filozófia sajátosságainak felhasználásával, a zen-tanításainak figyelembevételével- neveli, képezi a résztvevőt az ismeretek mind magasabb szintű megszerzésére, gyakorlására, alkalmazására.

Az ismeretek a nevelési folyamat során transzferálódnak, a személyiségben kialakulnak azok a kompenzációs mechanizmusok, amelyek elősegítik a hasznosság és a befogadottság érzésének kiépülését. A keleti küzdősportokat gyakorlók sajátos csoportokat alkotnak, tevékenységük jellegéből adódóan.

A küzdősportok kitartásra nevelnek, megtanítanak túrni a fájdalmakat, az átlagosnál lényegesen nagyobb fizikai és szellemi megterheléseket. Ennek hatása a mindennapi életben is érzékelhető, hiszen számos sikeres karate, judó vagy éppen kendó sportot űző találta meg helyét a gazdaságban, tölt be vezető tisztséget különböző országos vagy helyi szervezetekben.

A keleti küzdősportok a testi-lelki harmónia megteremtésére nevelnek, és ilyen készségek kialakulását is szolgálják. A fizikális-mentális egyensúly hozzásegít a változások, nehézségek elviseléséhez, a kritikus helyzetek megfelelő kezeléséhez.

A készség-súlykolás és önépítés kiváló eszközeinek egyike a keleti küzdősportok oktatási, nevelési rendszere, mely a rendszeresség, céltudatosság, felépítettség, és speciális hierarchizáltság révén is segíti az önmegvalósítást.

3. 2. Történeti áttekintés

A keleti küzdősportok hosszú kálváriát jártak be az elmúlt ötven évben Magyarországon. Noha a harcművészetek rendkívül komoly nevelő hatással rendelkeznek, ennek ellenére Távol-Keletről érkezett, misztikus, helyenként félelmes vagy veszélyes minősítéssel látták el.

Megvizsgáltam, hogy a vallási- etikai- filozófiai-történelmi háttér ebben az időszakban milyen hatást gyakorolt a fiatalokra, a képzésben részt vevőkre. Ahhoz, hogy kezelni és értékelni tudjuk a keleti küzdősportok társadalomban betöltött szerepét és szerepváltozását, hatásmechanizmusát, a tömegsport-szabadidősport és az élsport-versenysport optikájából is szemlélve, mindenképp meg kell vizsgálnunk a társadalmi-politikai környezetet a különböző történelmi periódusokban.

3.2.1 1945-1956: a politika dominanciája

A második világháborút követően Európa katonai és politikai hatalommegosztása következtében létrejött a szovjet befolyási övezet, az ún. „Keleti blokk”.

A kommunista-szocialista politika az egypártrendszer mindenek felettségét, a marxista-leninista alapelveket, dogmákat hirdette és alkalmazta ország irányító politikájában.

A nyugati, kapitalista országoktól való merev elhatárolódás, a „vasfüggöny” előbb képletes, majd tényleges felépítése a totális elzárkózást, a voluntarista gazdaságpolitikát, a Szovjetunióhoz való tartozás kizárólagosságát szimbolizálta.

A társadalmi-gazdasági struktúra működtetése a kommunista párt mindenható ideológiai, szervezeti és káderpolitikai befolyása alatt állt. Rákosi Mátyás híres-hírhedt totális kommunista politikai diktatúrája a sztálini Szovjetunió hasonmását képezte le a Kárpát-medencében.

A kommunista, marxista-leninista ideológia a kultúra megítélésére, tevékenységének irányítására is alapvetően rányomta bélyegét. A szocialista kultúra a szovjet modell alapján a nép gyermekét, a munkás-paraszt hatalom sztahanovista, micsurinista szuperteljesítményű hőst tekintette eszményképének, az ifjúság példaképének.

A kultúra sajátos területét jelentette a sport. A még csak gyermekkorát élő, fiatal szocialista államok fő ideológiai ellensége a nyugati társadalom, az „élődsi és rothadó” kapitalizmus a maga valamennyi kóros tünetével.

Ebből adódóan a sport valamennyi területén a legfontosabb feladat volt az „ellenség” legyőzése a sportpályákon, világversenyeken, olimpiákon ezzel is bizonyítva a szocialista társadalmi rend felsőbb rendűségét. A párt- és állami vezetés nemzeti hősként kezelte az országra dicsőséget hozó sportolókat. Különleges bánásmódot, kedvezményeket kaptak, nem is beszélve a magas állami kitüntetéséről, szocialista munka hőse elismeréséről. Nekik még a kisebb-nagyobb vámbűncselekményeket is elnézték, amelyekért egy egyszerű állampolgár súlyos börtönbüntetést kaphatott. A bőröndszámra becsempészett órarugók, nylonharisnyák vagy orkánkabátok biztosították a szocialista élsportolók átlagon felüli megélhetését.

A vasfüggöny nem tette lehetővé a külföldi utazásokat, az csak a kiváltságosok privilégiuma volt.

A szocialista szűrkéségből való kiemelkedés egyik lehetséges útja volt az élsport. A sportolók utazhattak –igaz, állandó titkosszolgálati felügyelet mellett -, kereskedhettek, ügyeskedhettek akár csak a már megszűnt NDK, Szovjetunió vagy éppen a mai szocialista Kuba élsportolói. Az egykori híres angol-verő, magyar „aranycsapat” az évszázad legjobb focicsapata, vagy a háromszoros olimpiai bajnok ökölvívó, Papp László, a vízilabda vagy az öttusa csapat, a vívók vagy a birkózók mind megannyi siker kovácsai, a szocialista dicsőség megtestesítői az ötvenes évek Magyarországn.

A II. Világháborút követően került újjászervezésre a magyar testnevelési és sportmozgalom.

A Magyar Kommunista Párt főtitkára már 1945. szeptember 30-ai beszédében leszögezte: „Mefogadjuk, a Magyar Kommunista Párt nevében a magyar sport teljes értékű támogatását. Tudjuk, hogy a magyar sportolók többsége a demokráciát támogatja, és egy okkal több, hogy mi munkáspártok támogassuk a sportot, a munkások, a dolgozók és értelmiségiek sportját”.¹⁷

Hegedűs András kommunista képviselő (később miniszterelnök) a Nemzetgyűlés 1947. márciusi ülésén a költségvetéssel kapcsolatos vitában kijelentette: „Ma a magyar sport népegészségügyi és egyben nagy nevelési eszköz, amiből következik, hogy a sportra lehetőséget kell adni minden fiatalnak, a falvakban épp úgy mint a városokban.....”¹⁸

Az MKP sportpolitikai célkitűzéseinek jelentős dokumentuma volt az 1947. november 23-án nyilvánosságra hozott sportprogramja amelyben a sportpolitikai célkitűzések és feladatok egyértelműen meghatározásra kerültek. Ez a dokumentum az összefogást jelölte meg alapvető irányvonalként és 31 pontban ismertette az egyetemes magyar sportmozgalom legfőbb tennivalóit. Bevezetőjében leszögezte: „A magyar demokrácia fejlődése megkívánja, hogy a dolgozók százezrei részesüljenek a sport örömeiben, erősítő, egészségvédő, az ügyességet fejlesztő hatásában. A Magyar Kommunista Párt felmérte a sport területén is a feladatokat és az alábbi javaslatokkal fordul az ország sportolóihoz, a sportélet vezetőihez és az illetékes kormánytényezőkhöz”.¹⁹

A program a tömegek sportjának megszervezését, a minőségi sport támogatását, a szélesebb sportoktatási rendszer kialakítását, a sportolók orvosi ellátásának megszervezését, a sport népi szerveinek megerősítését és a magyar sport nemzetközi kapcsolatainak bővítését határozta meg fő feladatként.

A program foglalkozott szervezeti, irányítási kérdésekkel is. Leszögezte: „Ahhoz, hogy a fent vázolt feladatok megoldása lehetővé váljék, a magyar sport vezetését munkaképesebbé kell tennünk. A feladatok és hatáskörök pontos meghatározásával ki kell küszöbölnünk minden félreértést és súrlódást. Hatásköri és személyi ellentétek helyett induljon meg az építőmunka.”²⁰

¹⁷ Népsport, 1945. október 1.

¹⁸ Népsport, 1947. március 16.

¹⁹ Földes, Kun és Kutassi: A magyar testnevelés és sport története. (1977.), Sport, (453. p.)

²⁰ Földes, Kun és Kutassi: A magyar testnevelés és sport története. (1977.), Sport, (456. p.)

Az irányításra, az igazgatás javítására tett javaslatok köztes megoldást jelentettek, mert az adott viszonyok és körülmények valójában nem voltak alkalmasak egy egységes irányítási rendszer megteremtésére.

Az MKP sportprogramjának fő értéke mégis az volt, hogy időben és helyesen ismerte fel, határozta meg a testnevelési és sportmozgalom helyét a korabeli társadalmi viszonyok között, konstruktív javaslatot tett az egységesítésre, a továbbfejlesztésre. Ez a program képezte a sport pártirányításának alapját a két baloldali párt – MKP, MSZDP - egyesülése után is.

A Magyar Dolgozók Pártja (MDP) sportprogramját vizsgálva megállapítható, hogy a párt továbbra is nagy figyelmet fordított a testnevelési és sportmozgalom fejlesztésére. Egyaránt fontosnak tartotta a dolgozók sportjának, az iskolai testnevelésnek és a minőségi sportnak a fejlesztését. Az MDP Politikai Bizottsága illetve Központi Vezetősége több ízben foglalkozott a területet érintő kérdésekkel, központi apparátusában sportosztályt működtetett.

A párt politikájában bekövetkezett torzulások súlyos következményekhez vezettek. A torzulások eredményeként a társadalom különböző szféráiban kialakult ellentmondások a testnevelési és sportmozgalom területén is jelentkeztek. Ennek része volt az a tudatos törekvés is, mely a sportsikereket a valós problémákról való figyelemelterelésre használta fel.

A kommunista párt sportpolitikája határozta meg a sportmozgalom irányítási elvének kialakulását és gyakorlatának megvalósulását. Nem vitás, hogy a sportban is súlyos károkat okozott a háború. Neves sportolók és sportvezetők veszítették életüket a fronton, koncentrációs táborokban, munkatáborokban. A sportpályák és létesítmények nagy része használhatatlanná vált, a felszerelések megsemmisültek. A sportmozgalom szervezeti keretei szinte teljesen szétestek, de mint az élet annyi más területén, itt is gyorsan indult az újjáépítés. A MADISZ (Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség) már 1944 végén rendezett sportversenyeket, majd 1945. első felében létrejöttek a sportmozgalom országos

vezető szervei. Az MKP útmutatásai alapján a népi sportszervek jelentős erőfeszítéseket tettek a sportmozgalom demokratizálása érdekében.

Az igazgatásban a társadalmi öngazgatás modellje dominált, irányító tevékenységük a tömegek sportjára és a minőségi sportra terjedt ki. Az állam szerepe az iskolai testnevelésre korlátozódott. A Vallás-és Közoktatásügyi Minisztérium IX. Ügyosztálya volt a terület gazdája és az iskolák képezték a szervezeti kereteket.

Az MKP korábban említett 1947. évben deklarált sportprogramja alapján az irányításra vonatkozó egységesítési törekvések sikerrel jártak. A Minisztertanács 1948. március 5-én rendeletet adott ki az Országos Sporthivatal létrehozására. A VKM keretein belül áprilisra kialakult az OSH szervezete és az egyesülés folyamata végbement a sportmozgalomban.²¹ Egységes megoldást jelentett az is, hogy a testnevelésen kívül a sport irányítása is beépült az állami életbe, nélkülözhetetlen állami eszközökkel történő támogatása folyamatosan felgyorsult.²²

Ugyanakkor az új szervezet képtelen volt megvalósítani az állami és társadalmi irányítás egységes értelmezését és gyakorlatát.

Nem mellékes, hogy tevékenysége során a tömegek sportja területén jelentős eredmények születtek. Ezek közül is kiemelendő a Munkára, Harcra Kész (MHK) mozgalom indítása, a szakszervezetek és ifjúsági szervezetek részvétele a sportmozgalomban, a tömegesítés megvalósítása érdekében.

Az iskolai testnevelésről is új rendeletek jelentek meg és a minőségi sportban is kiemelkedő eredmények születtek. 1949. év végén már 3500 sportegyesület működött és a sport 120 millió forint állami támogatást kapott az év során.²³

„Az Elnöki Tanács törvényerejű rendeletében a testnevelés és a sport fejlesztése és központi vezetése állami feladatként szerepelt, egyben kifejezte azt, hogy az egész nép

²¹ Földes, Kun és Kutassi: A magyar testnevelés és sport története. (1977.), Sport, (386. p.)

²² Földes, Kun és Kutassi: A magyar testnevelés és sport története. (1977.), Sport, (389. p.)

²³ Földes, Kun és Kutassi: A magyar testnevelés és sport története. (1977.), Sport, (400. p.)

ügye. A nagy fontosságú állami feladat csak a társadalmi aktivisták tömegére támaszkodva, az állami és társadalmi szervezetek együttműködésében oldható meg.”²⁴

Az 1948-1956 közötti időszak a magyar sport igazi „aranykorát” jelentette. Minden idők legsikeresebb olimpiai szereplését produkálták a magyar sportolók az 1952.-ben Helsinkiben megrendezett Nyári Olimpiai Játékokon. Az „aranycsapat” igazi világklasszis labdarúgókból állt, akik évekig verhetetlenek voltak. Az élsport sikereinek azonban árnyoldala is volt, hiszen a politikai vezetés, a sportirányítás a sikerek fényében elfeledkezett a tömegek sportjáról. Az élsport jelentőségének eltúlzása kialakította a túlzottan is eredmény-centrikus szemléletet, amelynek következtében elvi, erkölcsi és anyagi engedményeket tettek. A sztárkultusz és a nacionalizmus hovatovább veszélyes méreteket öltött, amelyet jól tetten érhetünk a „Magyarország sportnagyhatalom” kinyilatkoztatásban.

Az 1956-os forradalom ideje alatt zajlottak a Melbourne-i Nyári Olimpiai Játékok, ahol delegációnk ismét sikeresen szerepelt. A hazai politikai és katonai cselekmények hallatán és azok várható következményeinek bizonytalansága miatt azonban olimpiai csapatunk egy jelentős része nem tért haza, hanem külföldön talált megélhetést.

3.2.1.1 A küzdősportok helyzete az ötvenes években, 1956-ig

A sporton belül is sajátos helyzetben voltak a fegyver nélküli küzdősportok. A vívás, mint fegyveres küzdősport, a korábbi úri osztályok kiváltsága volt és az ötvenes évek legjobb magyar vívói is az egykori arisztokrácia gyermekei közül kerültek ki. Nem így a birkózók és az ökölvívók. Ők kifejezetten a munkásosztály és a szegényebb rétegek reprezentánsaiként voltak képesek kiemelkedni környezetükből. Az ökölvívók között nagy számban jelentek meg a cigány fiatalok, akik rendkívüli adottságokkal, született küzdősportos tehetséggel, csibészes vagánysággal rendelkeztek. Habár iskolázottságuk néha még az írástudatlanságot is alig haladta meg, a ringben azonban képesek voltak a legjobbak lenni.

²⁴ Földes, Kun és Kutassi: A magyar testnevelés és sport története. (1977.), Sport, (405. p.)

A keleti küzdősportok ebben az időszakban kizárólag a cselgáncs révén voltak jelen a szocialista Magyarországon. A karate, kendó, aikidó, jiu-jitsu, még névben sem voltak ismertek. A cselgáncs először szervezett formában a Magyar Birkózó Szövetség egyik szakágaként nyerte el félig hivatalos elismertségét.

A Magyar Cselgáncs Szövetség megalakítására 1952-ben került sor. A cselgáncs oktatása elsősorban belügyi egyesületekben, klubokban kezdődött és a rendőrök önvédelmi képzését szolgálta. A hivatalos hatalom félt a veszélyesnek kikiáltott fegyver nélküli önvédelemtől, a keleti harcművészetektől. Tartottak attól, hogy bűnözők, a szocialista társadalomra veszélyes kétes elemek, ellenzékiek megtanulják a speciális technikákat és azokat a szocialista rend megdöntésére használják fel. A rendőrség, a belső elhárítás rendszeresen látogatta az edzéseket, ellenőrizte az edzőket, nyomon követte a versenyeket és a versenyzőket.

A belügyi és a katonai sportegyesületek mellett a cselgáncs lassan terjedt az egyetemi sportkörökben is. A Budapesti Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem és a Budapesti Műszaki Egyetem hamar követte az Újpesti Dózsa és a Budapesti Honvéd útját és létrehozta cselgáncs szakosztályait. A Magyar Testnevelési Főiskolán pedig a birkózás mellett elkezdődött a cselgáncs edzőképzés Galla Ferenc korábbi birkózó majd cselgáncsbajnok, testnevelő tanár vezetésével. Említést kell tenni az MTK és a Spartacus Sportkörökről is, ahol szintén elindult a cselgáncs oktatása és megkezdődött a versenyeztetés is.

A szigorú kommunista diktatúra csak lassan fogadta el a keleti kultúra bölcsőjén nevelkedett, döntően japán kifejezéseket használó cselgáncs sportot és noha az elején kifejezetten a tiltott kategóriába tartozott, az ötvenes évek közepére már a részlegesen tűrt kategóriába került.

3.2.2 A sport helyzete 1956 – 1963

A politikai események a sportot is alapjaiban érintették. Az események alatt zajlottak –mint azt korábban már tárgyaltuk - az Olimpiai Játékok eseményei Melbourneben, a távoli Ausztráliában, ahol a magyar csapat a hagyományoknak megfelelően igen sikeresen szerepelt. Az olimpiáról azonban már sokan nem tértek vissza a bizonytalan jövővel kecsesgató hazai földre, hanem kényszerűen új hazát választottak maguknak. Puskás Ferenc, Czibor Zoltán, Kocsis Ferenc a világ akkori leghíresebb és friss olimpiai bajnok labdarúgói Spanyolországba mentek új életet kezdeni. Számos más sikeres magyar sportoló az Egyesült Államok, Dél-Amerika vagy éppen Ausztrália mellett döntött.

A Kádár János által fémjelzett, új, kommunista vezetés már a „puhább” diktatúra híve volt, noha az általa ellenforradalomnak nevezett eseményekben résztvevőket kíméletlenül megtorolta.

Fontosnak tartotta azonban a sport, mint a szocialista nevelés egyik hatékony eszköze támogatását és részlegesen annak társadalmi alapokra való helyezését. Számos sporttal foglalkozó társadalmi és tömegszervezet kezdte meg tevékenységét, melyek közül külön is említésre méltó a Kommunista Ifjúsági Szövetség, a szakszervezeti sportmozgalom és a Magyar Honvédelmi Sport Szövetség, mely döntően a katonai típusú sportok – lövészet, repülősport, ejtőernyőzés, rádiósportok, öttusa, lovaglás – egyik fontos bázisa lett.

Ebben az időszakban változatlanul legfontosabb vezérelv volt a szocialista Magyarország sikere nemzetközi képviselője, a szocializmus felsőbbrendűségének bizonyítása.

Az élsportolók, bajnokok jelentős része a katonai és belügyi sportegyesületekben sportolt és kapott olyan kedvezményeket, melyeket más sportklubok nem voltak képesek biztosítani.

A sorkatonai szolgálatra bevonuló élsportolóknak kényszerűen egyesületet kellett váltaniuk és a Budapesti Honvéd vagy egyéb Honvéd –egyesületek tagjaként kellett szerepelniük a bajnokságokon. Akiket határőrnek vonultattak be, azoknak a Belügyminisztérium felügyelete alá tartozó „Dózsa-egyesületekben” kellett sportolniuk.

A sportmozgalomban 1956 és 1962 között lényegében ugyanazt a munkát kellett elvégezni, amit 1945 és 1956 között, csak magasabb szinten és számos elvi, gyakorlati tapasztalat birtokában. Az MSZMP segítségével a sportmozgalomban is megtörtént a konszolidálódás, 1958 elejére felerősödtek a magyar sport szocialista vonásai, javult a szervezethez.

A munka elvi alapját az MSZMP sportpolitikai tézisei jelentették. A politikai bizottság 1959-ben hagyta jóvá az „MSZMP művelődéspolitikájának értelmezése a testnevelési és sportmozgalomban” című dokumentumot.²⁵ Ennek III. fejezete foglalkozik a testnevelési és sportmozgalom vezetésével. Leszögezi: „A testnevelési és sportmozgalom mindenekelőtt a művelődésüggyel és egészségüggyel áll szoros kapcsolatban, azoknak határterülete. Sajátos feladatait tekintve azonban önálló egységet alkot a felső és alsó vezetésben egyaránt.”²⁶

A dokumentum szerint a testnevelési és sportmozgalom vezetése az alábbi három elven alapul:

1. A párt vezető szerepe
2. Az állami irányítás
3. Széleskörű társadalmi tevékenység

Mit is jelentett ez valójában?

A párt vezető szerepe nem más, mint az egyes időszakokban kijelölni a legfontosabb feladatokat, figyelembe véve az adott helyzetet és lehetőségeket.

Megvalósításuk a testnevelési és sportmozgalomban dolgozó kommunisták tevékenységével és tudatos - a marxista, leninista elveknek megfelelő - munkával történhet.

Az állami irányítás nem más, mint a párt által megjelölt feladatok gyakorlati megvalósítása és az ehhez szükséges feladatok kidolgozása. Az állam illetékes szervei foglalkoznak a testnevelés és a sport népszerűsítésével, elterjesztésével, szakigazgatásával, a káderek képzésével, továbbá biztosítják az ehhez szükséges anyagi és pénzügyi feltételeket. „A

²⁵ A Magyar Szocialista Munkáspárt művelődéspolitikájának értelmezése a testnevelési és sportmozgalomban (1961.) Táncsics Budapest

²⁶ A Magyar Szocialista Munkáspárt művelődéspolitikájának értelmezése a testnevelési és sportmozgalomban (1961.) Táncsics Budapest, (15. p.)

szocialista állam egységes központi irányításának elvét a Minisztertanács mellett működő MTST testesíti meg.”²⁷

Valójában ez nem jelent mást, mint azt, hogy a testnevelési és sportmozgalomban az államnak kell érvényre juttatnia az osztársadalmi érdekeket. A dokumentum meghatározza a következőket: „A sportágak szakszövetségei – a TST-nek alárendelve- a sportágak szakmai-igazgatási feladatait látják el. Fontos láncszemei a testnevelési és sportmozgalom vezetésének és demokratizmusának.”²⁸

A széleskörű társadalmi tevékenység azt jelentette, hogy –elsősorban a szakszervezetek és a KISZ kereteiben- a párt politikájának megfelelően az állami szervek segítségével a sportban minél nagyobb ifjúsági és dolgozó tömegek kerüljenek bevonásra az egészség megóvása és a szocialista szellemben való nevelés céljából. „Ez a feladat a sportkörökben széleskörű szervező, nevelő és agitációs munkát igényel, és szükségessé teszi a tömegszervezeteknek az állami vezetésben való tevékeny részvételét is.”²⁹

A tézisek továbbá leszögezték, hogy a szocializmus erősödésével párhuzamosan a vezetés formája változik, szűkül az államigazgatási hatáskör és növekszik a társadalmi tevékenység.

Az 1958-1963 közötti időszakban a társadalmi irányítás került előtérbe, az állam szerepe a feltételrendszer biztosítására, illetve az igazgatási felügyeletre korlátozódott.

3.2.1.3 A küzdősportok helyzete 1956-1963

Az 1956-os események a hazai küzdősportok fejlődésére is hatást gyakoroltak. Néhány kiváló cselgáncsozó Nyugatra távozott, a klubokban folyó szakmai munka újraindítására volt szükség. A Magyar Cselgáncs Szövetség 1957-ben újjáalakult és önállóvá vált.

²⁷ A Magyar Szocialista Munkáspárt művelődéspolitikájának értelmezése a testnevelési és sportmozgalomban (1961.) Táncsics Budapest, (16. p.)

²⁸ A Magyar Szocialista Munkáspárt művelődéspolitikájának értelmezése a testnevelési és sportmozgalomban (1961.) Táncsics Budapest, (16. p.)

²⁹ A Magyar Szocialista Munkáspárt művelődéspolitikájának értelmezése a testnevelési és sportmozgalomban (1961.) Táncsics Budapest, (17. p.)

Megalakult a válogatott keret is. Újabb országok szövetségeivel jött létre sportdiplomáciai kapcsolat, melyeket hamarosan nemzetközi mérkőzések követtek. Ezek elsősorban a szocialista országokat, különösen is a Szovjetuniót és az NDK-t illetve azok belügyi sportklubjait (Dinamó Moszkva, Dinamó Berlin) jelentették.

„A sportág nemzetközi kapcsolatait kezdetben nehezítette, hogy Magyarországon más szabályok szerint dzsúdóztak (ezek inkább a szabadfogású birkózás és a szambo szabályaira hasonlítottak)” (Sági, 2005)

1958-ban felvételt nyertünk az Európai Judo Unióba (EJU), melynek következtében áttértünk a nemzetközi szabályokra. Ebben az évben a TF versenyzői először vettek részt Főiskolai Európa Bajnokságon.

Rendkívül fontos volt a cselgáncs számára az 1959. évben megtartott NOB elnökségi ülés.

„A NOB elfogadta, hogy az 1964. évi tokiói olimpián a judo felkerüljön az ötkarikás játékok programjába. A következő évben ezt a NOB közgyűlése is megerősítette.” (Sági, 2005)

A hazai szakosztályok száma egyre nőtt, a sportsikerek azonban csak lassan születtek. Az első Európa-bajnoki érmet 1961-ben szereztük. Ebben az évben még megkezdődött a sportvezető és edzőképzés is. Budapesten megalakult az MTK (1956), a TTVE (1957), az Egyesített Tiszti Iskola, a REMTE, a XVII. KISZ - Úttörőház, a XVII. Sportiskola (1959), a Közgazdaságtudományi Egyetem cselgáncs szakosztályai és a Budapesti Cselgáncs Szövetség (1960). A Lőrinci Sportiskola (1961), az OKISZ, az IKARUSZ (1963) megalakulása jelezte a cselgáncs egyre ismertebbé válását és elfogadottságát. A vidék is rohamos fejlődésnek indult. A Pécsi Vasutas (1961), a Kecskeméti Dózsa (1961), a Miskolci Dózsa SE (1956), Miskolci AFIT (1963), a Szegedi EOL (1961), a Győri Dózsa (1961), a Szolnoki MTE (1961), a Honvéd Kilián FSE (1963), az Oroszlányi Bányász SC (1961), a Tatabányai Dózsa SC (1961), az Esztergom és Spartacus SC (1961), a Váci Dózsa (1963), a Kaposvári Dózsa (1963) megalakulása jelezte, hogy ebben az időszakban a cselgáncs országos szinten is elterjedté vált.

Az egyéb keleti küzdősportok ebben a periódusban még nem voltak jelen a magyar sportban. A karate, az aikido, vagy a kendo csak nagyon szűk körben volt ismert, és a keleti önvédelmi rendszereket változatlanul csak az elhárítás és a belügyi szervezetek hivatásos tisztjei ismerték.

3.2.1.4 A sport helyzete 1963-1973

1962 végére befejeződött a mezőgazdaság szocialista átszervezése, a népgazdaságban uralkodóvá váltak a szocialista termelési viszonyok, befejeződött a szocializmus alapjainak lerakása. Az ország túljutott az 1956-os forradalom és annak leverése által keletkezett károk helyreállításán, és a társadalom –az akkori politikai deklaráció szerint- a szocializmus teljes felépítésének korszakába lépett. A változások a testnevelési és sportmozgalmat is elérték. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1962-ben döntött a testnevelési és sportmozgalom újbóli átszervezéséről. Határozatában megállapította, hogy: „A testnevelési és sportmozgalom központosított vezetésének megteremtése, demokratizmusának elmélyítése, valamint a társadalmi, mozgalmi munka fellendítése érdekében létre kell hozni az önálló és egységes testnevelési és sport tömegszervezetet, amely egyesíti a kádereket, társadalmi aktívákat és anyagi eszközöket. A sportszervezet neve: Magyar Testnevelési és Sportszövetség”³⁰

A határozat az alábbi működési elveket tartalmazza:

- A párt irányításával, a szocialista állam segítségével, a szakszervezetek és a KISZ aktív közreműködésével önállóan tevékenykedik.
- Nem állami, hanem tömegszervezet, amely társadalmi tevékenységét széles körben kibontakoztatja.
- Működésében a demokratikus centralizmus elvét követi, a választott vezetőségei kollektíven vezetnek.
- Feladata az országban folyó valamennyi testnevelési és sportmunka vezetése, lebonyolítása, kivéve az iskolában és a fegyveres erőknél folyó kötelező testnevelést.

³⁰ Határozatgyűjtemény, (1982.) Politikai Főiskola könyvtár

1967. szeptemberében a politikai bizottság ismét áttekintette a testnevelés és sportmozgalom helyzetét. Megállapította, hogy helyesnek bizonyult a testnevelési és sportmozgalomban az irányítás központosítása, az egységes vezetésre és demokratikus vonások erősítésére irányuló törekvés.³¹

Megoldatlan maradt a tanulók tanórán kívüli rendszeres és tömeges foglalkoztatása, a testnevelési órák alacsony színvonala pedig kevés tanulót vonzott. A minőségi sport eredményessége területén alapvetően minden rendben látszott. Az utánpótlás nevelés területén azonban már érződtek a komoly hiányosságok.

„A sportpolitika deklarált céljai egyaránt kiterjedtek az élsport, a tömegsport, az iskolai testnevelés, valamint a diáksport fejlesztésére. Az állampolgáraikat az önálló gondolkodásról leszoktatni akaró, paternalista –„gondoskodó”- államok magukra is vállalták a lakosság sportjának megszervezését és finanszírozását. A „létező szocializmus” államaiban a lakosság szabadidősportját, fizikai rekreációját éppen amiatt nem lehetett ugyanolyan módon elsősorban az életszínvonalra, kultúráltságra visszavezetni, mint a fejlett, iparosodott vagy akár a fejlődő országokban, noha az összefüggés, más formában, a „szocialista” országokban is fennállt, mert az utóbbiakban –a kommunista ideológia nevében- a sportban is az az állami szerepfelfogás érvényesült, mely szerint az állam a szolgáltatást nyújtókat finanszírozta és nem a szolgáltatást igénybevevőket.” (Földesi, 1996.)

1971-ben megkezdődtek az előkészületek az állami irányítás bevezetésére.

Ma már több tíz év távlatából megállapítható, hogy a társadalmi alapon működő irányítási rendszer nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Korai, elsietett kísérlet volt, mert a szocialista állam akkori fejlettségi szintjén nem voltak meg a feltételek ahhoz, hogy társadalmi alapokon biztosítsa a lakosság rendszeres testedzésére és a minőségi sporthoz szükséges lehetőségeket, személyi és tárgyi feltételeket.

³¹ Határozatgyűjtemény, (1982.) Politikai Főiskola könyvtár

A 70-es években a magyar szocializmust úgy jellemezték, mint a „szocialista tábor legvidámabb barakkja” ami valójában a relatív jólétet és a korlátozott, de mégis érzékelhető szabadságfokot jelentette a „keleti blokk” többi tagországaihoz képest.

Noha a „vasfüggöny” még létezett, a magyar állampolgárok számára azonban részlegesen és fokozatosan kezdett megnyílni a világ. Egyre többen juthattak olyan útlevelhez, amellyel nyugatra is lehetett utazni, igaz csak annak, akinek volt hozzá elegendő valutája. A 60-as évek vége, hetvenes évek eleje azonban mindenképpen jelentős áttörés volt, mely lehetővé tette újabb kultúrák, újabb értékek megjelenését az addig szinte hermetikusan zárt magyar társadalomban, kultúrában és nemkülönben a sportban.

3.2.1.5 A kultúra része a sport. A „3 T” szindróma

Szólni kell a magyar politikai kultúra egy sajátos jelentőségéről, melynek megtestesítője Kádár János egyik bizalmasa, Aczél György az MSZMP Központi Bizottságának egykori, igen nagyhatalmú titkára volt. Aczél a kulturális ügyek felügyeletét látta el és megalkotója volt a híres- hírhedtté vált „3 T” művelődéspolitikai irányelveknek. Tevékenyen részt vett az „új gazdasági mechanizmus” bevezetésében. (Interjú és képek, 2004, az 1956-os Magyar Forradalom Történetének Dokumentációs és Kutatóintézete Közalapítvány).

A sporttal való összefüggést ott kell keresnünk, hogy a sport a testkultúra, a testkultúra pedig az egyetemes kultúra része.

Mit is jelentett akkoriban a „3 T”? A három szóra, a „tilt – tűr – támogat” épülő módszer alkalmazása a magyar társadalom több évtizedére rányomta bélyegét.

A szocialista kultúrpolitika tehát központi szinten határozta meg és döntött arról, hogy mi kell a népnek, mire van szüksége a szocialista embernek, egyáltalán milyen legyen a szocialista eszménykép, milyen is legyen a szocialista embertípus.

A politika-kulturális cenzúra döntött arról, hogy milyen írásművek, könyvek, folyóiratok, filmek adhatók közre, melyek segítik a szocialista nevelést és melyek a bomlasztó, ellenzéki, társadalom-ellenes fércművek.

A testnevelés-és sport is az egyetemes kultúra része, tehát ezen a területen is alkalmazni kellett a 3T szisztémát. „A testkultúra-mint a társadalom kulturális életének szerves részé-jelentős szerepet tölt be a társadalom fejlődésében. Ez a szerep azoktól az alapvető gazdasági és osztályviszonyoktól függ, amelyek meghatározzák az emberek nevelésének, s ezen belül a testnevelésnek és sportnak a célját, tartalmát és eszközeit. A testnevelés és sport tehát a társadalom kulturális felépítményéhez tartozik, annak egyik része, s ennek megfelelően mindig a társadalom gazdasági alapjának van alárendelve. Ugyanakkor – mint a felépítmény általában – visszahat a gazdasági alapra, elősegíti annak fejlődését.”³² Az MSZMP művelődéspolitikájának a sportban való értelmezése tehát világosan elhelyezte a sportot a társadalom felépítményében, a saját értelmezése szerint. Az értelmezés megállapította, hogy: „A társadalmi rendszerek szempontjából a testnevelési és sportmozgalom nem vonatkoztatható el a meghatározó gazdasági viszonyoktól és a belőlük fakadó politikai céloktól.”³³

Ebből a szemszögből vizsgálva tehát a keleti küzdősportok hazai terjedését, talán jobban érthető és megvilágítható az a folyamat, ami a 1960-70-es években Magyarországon lejátszódott.

3.2.1.6 A keleti küzdősportok áttörték a szocializmus határait, 1963-1973

A határok részleges megnyílása, az utazások megszorodása, néhány 56-os emigráns hazatérése meghozta a keleti küzdősportok megismerésének lehetőségét Magyarországon. A Bruce Lee kultusz, a karate-filmek és a videó elterjedése ugrásszerű áttörést okozott a keleti harcművészetek megismerésében.

A liberálisabbá vált politikai és sportpolitikai vezetés a korábban szigorúan tiltott kategóriából a „tűrt” kategóriába emelte a keleti harcművészeteket. A Kommunista Ifjúsági

³² A Magyar Szocialista Munkáspárt művelődéspolitikájának értelmezése a testnevelési és sportmozgalomban (1961.) Táncsics, Budapest, (7. p.)

³³ A Magyar Szocialista Munkáspárt művelődéspolitikájának értelmezése a testnevelési és sportmozgalomban (1961.) Táncsics, Budapest, (7. p.)

Szövetség határozottan felkarolta és az ifjúság egyik hathatós nevelési eszközeként kezelte a fegyelemre, összpontosításra, kitartásra tanító keleti küzdősportokat.

A tornatermek megteltek a japán, koreai, kínai kifejezéseket használó igazi vagy önjelölt mesterek tanfolyamain részt vevő magyar fiatalokkal. Több tízezen lettek hívei – szinte egyik percről a másikra- a misztikusnak tűnő, erőt és magabiztosságot adó karaténak, kendónak, taekwondónak, aikidónak. Sikk lett dozsóba járni, judogit, karategit hordani – akár az utcán is-, japán szavakat mondogatni, karate filmeket nézni, és szakirodalmat olvasni.

Sorra alakultak a klubok, egyetemi vagy munkahelyi támogatással. Létrejöttek a sportági szakszövetségek, amelyek próbálták integrálni magukat a magyar sport struktúra-és versenyrendszerébe. Megjelentek – természetesen - a különböző üzleti érdekek, elindult a verseny az egyes klubok, szövetségek, szakágak, irányzatok között.

A különböző stílusok és irányzatok általában egy-egy neves mester tanaihoz kötődtek. A hazai követők számos esetben az adott stílus kizárólagosságát hirdették, degradálva más mesterek különböző tanításait, módszereit. A 70-es évek közepére –nagy nehézségek árán – sikerült viszonylagos és átmeneti békét kötni az egyes iskolák magyarországi reprezentánsai között és többek között – jelen értekezés szerzője aktív közreműködésével - sikerült megalakítani a „Magyarországi Harcművészetek Össz-szövetsége” elnevezésű sportszervezetet, amely integrálta magában a shotokan, kiokushinkai, taekwondo, all-style/kick-box, kempo, kung.-fu és egyéb keleti harcművészetek művelőit.

Később ezek közül többen ismét önálló szövetséget alkottak, de már egy lényegesen megérleltebb sportpolitika és gazdasági tevékenység tapasztalataival felvértezve. Elindult az igazi gazdasági verseny az egyes stílusok között a minél több tanfolyami hallgató, résztvevő megszerzéséért. Számos nagy nemzetközi bemutató és verseny került megrendezésre Magyarországon, világhírű stílus alkotók és képviselők részvételével. Oyama mester, vagy a magyar származású, Ausztráliában élő kempo mester Harnos Imre, a

híres kung-fu mester a szintén magyar származású Jakab Lajos, a déli szomszédainknál híressé vált Vlado Schmidt és számos más kiválóság segítette a keleti küzdősportok további terjedését.

Világ-és Európa Bajnokságok, Világ-Kupák rendezésének adott otthont Magyarország. Versenyzői sikert-sikerre halmozva adták tanúbizonyságát a magyar virtusnak, a küzdőképességnek, kitartásnak. A keleti küzdősportok a 80-as évek közepére kivívták elismertségüket és igazolták sportszakmai, egyben gazdasági létjogosultságukat a sportok nagy családjában. A korábban tiltott, később tűrt sportok átkerültek a támogatott kategóriába, elnyerték „szalonképességüket”.

Volt persze egy jelentős sportszakmai oka is a keleti küzdősportok világhódító útjának, mégpedig az olimpia. Az 1964 évi Nyári Olimpiai Játékok házigazdája a japán főváros, Tokió volt. Mint rendező városnak volt lehetősége egy sportágot – legalábbis bemutató jelleggel- szerepeltetni az Olimpia programjában. A japánok nehezen döntöttek a két jellemezően japán sport – a sumo és a judo – között. Végül is az döntött az utóbbi javára, hogy a judót már számos országban gyakorolták, így volt esély színvonalas olimpiai küzdelmek megszervezésére.

A tokiói olimpiai judo program egyértelműen sikeres volt, ugyanakkor óriási meglepetést és csalódást okozott a házigazdáknak. Az „abszolút” kategória, vagyis a szupernehézsúly olimpiai bajnoki címét ugyanis egy 1961-ben már világbajnoki aranyat szerzett, szőke európai, a később „holland óriás” néven világhírűvé vált Antonius Geesink nyerte. A döntőben a japánok Istenként tisztelt nemzeti hősét Akio Kaminagát győzte le 10 perces kemény küzdelem végén.

Az Olimpia nagy lendületet adott a judo nemzetközi terjedésének, noha az 1968-as mexikói olimpián nem szerepelt a programban, de az óta viszont folyamatosan része a Játékoknak.

Magyarországon az 1964-es olimpiát követően felgyorsult a judo fejlődése. Két híres japán mester –Murai és Daigo, a Kodokán Judo-egyetem professzorai - jöttek Budapestre,

népszerűsíteni és tanítani a cselgáncsot. „ A dinamikus fejlődést egy tragikus esemény vetette vissza. 1966 őszén a válogatott keret Kovács Ákos vezetésével egy csehszlovákiai nemzetközi versenyre utazott. Repülőgépük Pozsony körzetében lezuhant és a szerencsétlenség áldozatává vált az edző mellett négy kiváló cselgáncsozónk: Bodor Antal, Faragó Benjámin, Kovács János és Nagy Miklós. A halálukkal keletkező űrt csak évek múltán lehetett kitölteni.”³⁴

A hazai fejlődés a 60-as évek végén, 70-es évek elején újra intenzívebbé vált. Sőt, a cselgáncs mellett –ahogy korábban említettem-már helyenként megjelentek a karate, az aikido, a taekwondo, a kiokushinkai, a kempo, a kung fu, a kendo és más stílusok képviselői is.

Miután a karate és egyéb keleti küzdősportok –a judo kivételével – nem voltak „hivatalosan” elfogadott sportágak, így az első shotokan- karate csoport „felsőfokú önvédelem” fedőnévvel kezdte meg munkáját a MÉLYÉPTERV sportkörében.³⁵

Jellemzően az akkori politikai közállapotokra, a Belügyminisztérium állásfoglalást kért a KISZ KB első titkárától, arra vonatkozóan, hogy az ifjúság szocialista módon történő nevelése és a közbiztonság megőrzése szempontjából az ifjúsági szövetség helyénvalónak tartja-e a keleti küzdősportok – különösen a karate – elterjedését és támogatja-e azt. Az első titkár támogatta a fejlődést és nem látott politikai veszélyt a karate sportággá válása útján, így a továbbiakban nem vagy csak kevésbé fordult az elhárítás figyelme a szaporodó karate-klubok felé. A KISZ akkori – egyre felvilágosultabb vezetői – számos karate-verseny védnöki, fővédnöki tisztét vállalták el és személyes képviselőjükkel is kifejezésre juttatták támogató szándékukat.

3.2.1.7 A sport helyzete 1973-1985

Az MSZMP vezető testületei 1971 novemberében állást foglaltak a testnevelési és sporttevékenység állami irányításának bevezetéséről. Ennek elvi alapja az volt, hogy a

³⁴ Borbély és Jóvér: Szamurájok útján (1990.) Sport Budapest, (42. p.)

³⁵ Borbély és Jóvér: Szamurájok útján (1990.) Sport Budapest (110. p.)

tömegek rendszeres testedzése és részvétele a sportolásban, osztársadalmi és egyéni érdekek. A társadalom akkori fejlettségi szintjén csak a szocialista állam -intézményrendszere segítségével- lehetett képes érdemben érvényesíteni az osztársadalmi érdekeket. A konkrét feladatokat, a politikai bizottság 1973. január 31-i a testnevelési sport állami irányításának szóló határozata szabta meg: „A testnevelés és sport szerepe a társadalom életében szükségessé teszi, hogy a párt sportpolitikájának végrehajtása érdekében a szocialista állam hatékonyabb szervező és egységes irányító tevékenységet végezzen. Az állami irányítást oly módon kell kialakítani, hogy a sport alapjainak érintetlenül hagyása mellett fokozódjék az iskolai testnevelés és sport szerepe az ifjúság nevelésében

A határozat megszabta a pártirányítás aktuális feladatait is. Létrehozta az MSZMP Központi Bizottsága mellett működő Testnevelési-és Sportbizottságot. A Politikai Bizottság a pártapparátusokban a Közigazgatási- és Adminisztratív Osztályok hatáskörébe rendelte a sportügyek felügyeletét.

Az MSZMP 1975-ben tartott XI. Kongresszusa a párt sportpolitikájának fő célkitűzéseit rögzítette határozatában is: „...a sokoldalúan fejlett szocialista ember kialakításához elengedhetetlenül szükséges a fizikai felkészültség is. Társadalmi üggyé kell tenni az iskolai testnevelést, a tömeges testedzést és a tömegsportot!”³⁶

A Kongresszus programjának végrehajtását szolgálta a Politikai Bizottság 1975. december 16-ai határozata az ifjúság testnevelésének és sportjának fejlesztéséről, amelyet követően kommunista aktíva értekezletekre került sor. A központi és helyi intézkedések hatására biztató társadalmi aktivitás kezdett kibontakozni a sportmozgalom fellendítése érdekében.

A Politikai Bizottság 1979. március 27-én ismét napirendre tűzte a sport fejlesztésének időszerű kérdéseit. A PB-ülést követően 1979. június 20-án országos kommunista sportaktíva is ülésezett.

A XII. Kongresszus 1980.-ban határozatában érdemben foglalkozott a testnevelési és sportmozgalom aktuális kérdéseivel. Megállapította, hogy: „az egészség megőrzésében, a fizikai erőnlét fejlesztésében fontos szerepe van a testnevelésnek, testedzésnek, sportnak....

³⁶ MSZMP XI. Kongresszusa. (1975.) Kossuth, Budapest, (181. p.)

A verseny-és élsport egyes területein jó eredményeket értek el, visszaesés mutatkozik azonban számos, korábban nemzetközileg is eredményes sportágban.

A testnevelési és sportmozgalom fejlődésének egyik kulcskérdése a tömegsport támogatása, különösen az ifjúság sportjának, az iskolai testnevelésnek a fejlesztése. Ebből adódóan növelhetők az élsport eredményei is.³⁷

A Politikai Bizottság 1984. február 14-ei határozata a testnevelés és sport fejlesztésének feladatairól többek között megállapította: „A testnevelés és sportpolitikai feladatok sikeresebb végrehajtása érdekében tovább kell fejleszteni a testnevelés irányítását. Határozottabban érvényesüljenek a társadalmi, mozgalmi vonások, javuljon az állami szervek, a különböző társadalmi és sportszervezetek tevékenységének összhangja...³⁸

Az MSZMP XIII. Kongresszusa 1985-ben, beszámolójában foglalkozott a testnevelés és sport ügyével. Megállapította, hogy elsősorban az iskolai testnevelést és a diáksportot kell fejleszteni és elő kell segíteni a szabadidő kultúrált eltöltését. „A tömegsportra épülő versenysport segítse a sportolási igények felkeltését, teljesítményeivel járuljon hozzá hazánk jó hírének növeléséhez.”³⁹ A határozat megfogalmazta, hogy a testnevelési és sportmozgalomnak az eddigieknél eredményesebben kell segíteni a lakosság egészséges életmódjának kialakítását, a fiatalok fizikai erőnlétének javítását.

A folyamatos átalakulás azonban folytatódott a hazai sportirányításban és 1986. július 1-én egy újabb szervezet, az Állami Ifjúsági és Sporthivatal váltotta fel a korszerűtlenné vált OTSH-t. Az Állami Ifjúsági Bizottság és az egykori Sporthivatal összevonásával az új szervezet vált az ifjúsági és sportügyek állami irányításának fő felelőssévé.

Ez az időszak időrendjét tekintve lényegében már dolgozatom következő fejezetéhez tartozik.

Meglátásom szerint ugyanis az 1985. évben megrendezett XIII. pártkongresszus az első igazi, intő jele volt egy belső társadalmi feszültségnek és a nemzetközi politika egyre

³⁷ MSZMP XII. Kongresszusa. (1980.) Kossuth, Budapest (485. p.)

³⁸ Tájékoztató a testnevelés és sport fejlesztésének feladatairól, (1984.) Titkári tájékoztató (3. szám 8. p.)

³⁹ MSZMP XIII. Kongresszus jegyzőkönyve, (1985.) Kossuth, Budapest (116. p.)

jobban begyűrűző hatásának. A 80-as évek közepétől már érezhető jelei voltak a szocialista tábor várható szétesésének, a Szovjetunió belső problémáinak, a hazai belső ellenzék megjelenésének. Ezért, itt húztam meg a határt a II. Világháborút követő periódus első és második nagy szakasza között, melynek politikai, társadalmi dokumentum elemzésébe helyeztem be a sport ügyeit, ezen belül pedig a küzdősportok helyzetét.

A dokumentumok elemzéséből világosan megállapítható, hogy a II. világháború befejezését követő első negyven év egyértelműen, és karakterisztikusan – habár változó intenzitással – a sportban is a politika dominanciáját hozta, az állampárt mindenhatóságát jelentette.

1980 őszén kezdetét vette az új, nagy jelentőségű sportpolitikai döntések előkészítése. (Más kérdés, hogy a viszonylag gyors kidolgozást követően 1984-86-ra maradt a döntések sorozata, melyek végül az AISH megalakulásához vezettek.) A sportvezetés számára adott volt a lehetőség, hogy álljon a reformmozgalom élére, gyorsítsa a jó irányba mutató változásokat. Nem ezt tette. Inkább az utolsó tőlényig ellenállt minden változásnak, legfeljebb frazeológiát változtatott. Egyszerűen azért, mert könnyebb, kevesebb terhet, kockázatot jelent a hallatlanul nagy mozgástérrel minden kritikát elfojtani, a sportélet már nem odázható, részben a népegészségüggyel, részben az ifjúság gondjaival összefüggő kérdéseit mégis elodázni, formailag kezelni, érdemi munka helyett az élsport, főleg a labdarúgás túlértékelt részsikerein lavírozni, egy szűk kör érdekeit érvényesítve, kegyesen morzsákat juttatva azoknak is, akik hajlandók úszni az árral. (Frenkl, 1988.)

3.2.1.8 A küzdősportok helyzete 1973-1985

A keleti küzdősportok magyarországi terjedésének és ismertségének ez a periódus a legintenzívebb szakasza.

A judo már az 50-es évektől jelen volt a hazai sportéletben, és ahogy korábban vizsgáltuk, viszonylag sikeresen integrálódott a magyar sportmozgalomba, és elfogadottá vált a magyar közvéleményben is. Az olimpiai szereplések hatása (1972 München, Hetényi Antal V. hely, 1976 Montreal, Tuncsik József III. hely, 1980 Moszkva, Ozsvár András és Kincses Tibor

III. hely, Szepesi István V. hely) kellő elfogadottságot eredményezett az olimpiai sportok családjában is.

Az 1984.-ben Los Angelesben megrendezett olimpiai játékok sajnálatos módon az egykori szocialista országok részvétele nélkül zajlottak. Súlyosan káros politikai döntést hozott a Kormány és a Magyar Olimpia Bizottság akkor, amikor döntött arról, hogy csatlakozik a Szovjetunió olimpiai bojkott akciójához.

Több száz élsportoló és edző 4 éves munkája veszett el, közülük nagyon sokan csalódottakká, elidegenedettekké váltak, és nemcsak a sporttól, hanem a társadalmi folyamatokban való részvételtől is elfordultak. A bojkott hatását még a mai napig sem heverte ki a magyar sportmozgalom.

A gazdasági lehetőségek rugalmasabbá válása ugyanakkor megteremtette a korábban már említett piacképes sportok, sportágak vállalkozási alapon történő menedzselését.

Ebbe a kategóriába tartoztak a keleti küzdősportok is. A korábban már vizsgált és említett „3 T” utolsó periódusába érkeztünk, amikor is a keleti küzdősportok gyakorlása már inkább a támogatott kategóriába került, semmint a túrt tevékenységek közé.

Az okok arra vezethetők vissza, hogy a politikusok, kultúrpolitikusok, sportpolitikusok nagyobbik része belátta, hogy amit tiltanak, azt a fiatalok nagy előszeretettel próbálnak gyakorolni. A tiltott és nem engedélyezett tevékenységeket folyamatosan ellenőrizni kell, ehhez pedig nincs megfelelő kapacitás.

A keleti küzdősportok, mint ahogy a korábbi évtizedek mutatták, sokkal több pozitív hatást hordoztak magukban, mint amennyi káros jelenség társult melléjük. A potenciális gazdasági lehetőségek éppen azt jelentették a karate, az aikido, a kick-box, a kendo, vagy éppen taekwondo számára, hogy tanfolyamokat, edzéseket, edzőtáborokat lehet szervezni pénzért, mert van egy megfelelő fizetőképes kereslet, egy elvárható minőségű kínálatra.

Ebben az időszakban talán éppen a tanfolyamszervezés lehetőségeinek megteremtődésével gomba módra szaporodtak a különböző keleti önvédelmi sportok tanfolyamai.

Pincékben, alagsorokban, iskolai tornatermekben és egyéb arra alkalmas, vagy alkalmatlan helyeken szerveztek edzéseket, tanfolyamokat a hozzáértők, vagy hozzá nem értők.

Ebben a periódusban viszonylag kevés komoly szakképzettséggel, edzői végzettséggel, mesteri szintű övvizsgával rendelkező tanfolyamvezető állt rendelkezésre, így a területet részben megszállták a hozzá nem értők.

Nemcsak a kluboknál, hanem a sportági szakszövetségeknél is komoly átfedések és ellentmondások jelentkeztek. Rendkívül sok szövetség működött, amelyek közül többen kizárólag önmaguknak tartották fenn azt a jogot, hogy egyes karate-irányzatokat kizárólagosan képviseljenek Magyarországon.

A helyzet némileg leképeződése volt a világban is jelenlévő akkori állapotoknak, mely szerint egy keleti küzdősportban több nemzetközi szövetség működött egymással párhuzamosan, esetenként megtagadva a másikat, vagy másokat.

Egyre gyorsabban fejlődött a hazai versenyrendszer. Számos magyar és nemzetközi bajnokságon értek el egyre nagyobb sikereket a magyar versenyzők. Szinte valamennyi szakágban, vagy sportágban a 80-as évek közepére már a világ élvonalába kerültünk.

A keleti küzdősportok voltak talán az első azok közül a sportok közül, amelyek képesek voltak értéktípusú vállalkozásként működni, állami szubvenció nélkül. A tanfolyamok díját természetesen befolyásolta a helyszín, a bérleti díj, a kultúrált környezet, az edző személye és a sportklub, vagy sportegyesület gazdasági lehetőségei.

Külön is említésre méltó ebből a szempontból a MÉLYÉPTERV sportköre, amely a hazai küzdősportok elterjedésének egyik bölcsője. A Sütő utcai Általános Iskola meglehetősen kisméretű tornatermében kezdődött el a shotokan karate oktatása, majd az egyre és egyre begyűrűző újabb irányzatok megismerése és oktatása.

Több ezer gyermek és fiatal felnőtt vett részt a programokon, és fizetett havi tagdíjakat 150-500 forint közötti értékben. Abban az időben ez a pénz nem is tűnt túlságosan kevésnek, de itt valóban megvalósult az érték alapú árucseré, hiszen a pénzért a tanuló, a tanfolyami résztvevő adekvát szolgáltatást kapott.

A klubból nőtt ki nagyon sok olyan versenyző és szakvezető, akik később meghatározó személyiségei lettek egy-egy küzdő sportágzatnak (Jóvér Béla, Várszegi Rudolf, Juhász Ferenc, Kurdi Gábor, Molnár László, Kecskés Sándor, és még sokan mások). Az egyes irányzatok közötti azonosságok és különbözőségek előbb vagy utóbb, de ésszerű módon normalizálódtak.

A 80-as évek közepére elmondható volt, hogy Magyarországon kialakult, széles körűen elterjedté és ismertté vált a távol-keleti küzdősportok nagy családja, és mintegy 60-70 ezer tanfolyami hallgató, versenyző kapott szakmailag is megfelelő szintű képzést. A népszerűséget tovább fokozta az akciófilmek egyre szélesebb tárháza, a mozikban és a videotékákban hozzáférhető Bruce Lee-filmek, Chuck Norris, vagy éppen Jan-Claude Van Damme filmek hozzáférési lehetősége.

3.2 2 1985-2005: a gazdasági tényezők prioritása

A 80-as évek közepétől a nemzetközi politikában megváltozott a Szovjetunió gazdasági és némileg katonai pozíciója is. A kontinensnyi méretű nagyhatalom belső erjedése jelentősen felgyorsult. A Szovjetunió váratlan és gyors szétesése magával vonta a magyarországi politikai közállapotok gyors változását és elősegítette a rendszerváltást.

A politikai rendszerváltás hirtelen jött és váratlanul érintette a magyar társadalmat. Az átlag magyar állampolgár nem gondolta volna, hogy egyszer, valamikor is megszűnik Magyarországon a szovjet befolyás. Nem hitte senki, hogy a szovjet katonai alakulatok valaha is elhagyják Magyarországot és az ország a NATO-tagja lesz. Ugyancsak irreálisnak tűnt az Európai Unióhoz való csatlakozás lehetősége.

A belpolitika is jelentős változásokon ment keresztül. A 80-as évek második felére megérlelődött a helyzet a mindaddig félig illegálisan tevékenykedő politikai ellenzék felszínre kerüléséhez, a több párt rendszer kialakulásához.

3.2.2.1 A sportmozgalom helyzete 1985-1990 között

A vizsgált periódus társadalmi-politikai aspektusára az egyik jellemző a világ, a közelebbi és távolabbi országok felé történő nyitás volt. Szabadabbá vált az utazás, már lehetett ösztöndíjakhoz jutni külföldi oktatási intézményekbe, sőt helyenként külföldi munkavállalásra is nyílt lehetőség. Az informatika fejlődése, az Internet és a szaporodó TV-csatornák hihetetlen információmennyiséggel látták el a magyar fiatalokat. Egyre többen láthattak keleti akciófilmeket, megismerhették Bruce Lee-t és akcióhős társait.

A külföldi (keleti és nyugati) kultúra egyre jelentősebb mértékben özönlött be az országba.

A politikai vezetés és társadalomirányítás módszertana is alaposan megváltozott. A párt, az MSZMP változatlanul állampártként őrizte vezető szerepét, azonban megjelentek a politikai pluralizmus tünetei és az ezt megtestesíteni szándékozó szervezetek, szerveződések csírái.

A nyolcvanas évek végére Magyarországon gazdasági, társadalmi és ebből fakadóan elmélyülő morális és bizalmi válság alakult ki. A gazdaságban nagy és növekvő irányú a teljesítmény-és jövedelemhiány, emiatt az ország külső és belső pénzügyi egyensúlya megrendült.

A költségvetés hiánya magas, a növekvő adósságterhek egyre jobban korlátozzák a gazdaságpolitika mozgásterét. A lakosság életszínvonala észrevehetően romlik, a reálbérek a hetvenes évek elejének szintjére estek vissza, egyre szélesebb társadalmi rétegek kerülnek a létminimum közelébe vagy alá. Az infláció felgyorsult, a szociális bizonytalanság nőtt. Az elhúzódó válság nyomán a nemzet, miután gazdasági tartalékait már jórészt kimerítette, a humánbiológiai vagyon felélésébe kezdett.⁴⁰

A politikai erodálódás és a gazdasági válság alapvető hatást gyakorolt a sport szerepére és helyzetére is. A sportszféra mozgásterét jelentősen beszűkült, morális és bizalmi válság keletkezett a hazai sportéletben, mely felszínre hozta azok ellentmondásait.

⁴⁰ A magyar sport helyzete és fejlesztési irányai (1989.) OSH Sporttudományi Tanácsa, Budapest (Összefoglaló tézisek, 107. p.)

A 80-as évek végén jelen voltak a tulajdoni viszonyokból fakadó dilemmák is a sportban, hiszen a sportlétesítmények több mint 95%-a állami (tanácsi, bázisszervi) tulajdonban volt és mindössze a fennmaradó alig 5% volt szövetkezeti tulajdonban.

Ez azt is jelentette, hogy a magyarországi sportegyesületek nem rendelkezettek a használatukban lévő létesítmény-vagyon felett. A szocializmus hazai modellje kedvezőtlen hatást gyakorolt a viszonylag autonóm, önszerveződő módon működő közösségekre, spontán megnyilvánuló mozgalmakra. „A horizontális szerveződéseket a hatalom, struktúrájának rátelepítésével, egyfajta új feudális viszonyrendszerbe kényszerítette, vagy egyszerűen működésében ellehetetlenítette.

A polgári egyesületek vagyonának kisajátítása óta szinte teljes egészében állami kezelésű létesítmények, valamint a költségvetésből a sportra fordítható pénzeszközök relatív szűkössége elosztási feszültségekhez vezetett.”⁴¹

Ugyancsak sorvadt az elhibázott kultúr- és oktatáspolitikai gyakorlat és a merev intézményi viszonyok között működő diáksport. Noha létrejött a Magyar Diáksport Szövetség, azonban a valójában demokratikusan tevékenykedő szervezet sem tudta betölteni azt az űrt, ami a tanórán kívüli testnevelés fejlesztését kellett volna, hogy biztosítsa.

A magas szintű versenysport ebben az időszakban is szinte közvetlen pártirányítás alatt állt.

A kivételezett helyzetbe került sportszféra elszigetelődött a tömegektől és a tényleges társadalmi folyamatoktól. A szabadidőben végzett sport elsősorban létesítmény- és egzisztenciális okokból nem volt elérhető a társadalom nagy része számára.

Kijelenthető, hogy ebben az időszakban a sport társadalmi bázisa megrendült. Ez részben az állampolgárok passzivitásában, részben az eredményeiben és a ráfordítást egyre gyengébben honoráló, a köz szemében az illegitim államhatalmat szimbolizáló versenysport intézményei, vezetői elleni támadásokban nyilvánult meg.

⁴¹ A magyar sport helyzete és fejlesztési irányai (1989.) OSH Sporttudományi Tanácsa, Budapest (Fejes Gábor: Kibontakozási esélyek és irányok 36. p.)

A sport finanszírozási háttere alapvetően megrendült. Részben a magas állami költségvetési deficit, részben az egyre keményedő gazdálkodási feltételek következtében. A versenysport a korábbi széles sportági vertikumban egyre kevésbé volt finanszírozható.

Az un. bázis szervek, melyek egy-egy sportegyesület, vagy szakosztály gazdasági hátterét biztosították, a pénzügyi restrikciónak hatására kénytelenek voltak támogatásaikat radikálisan csökkenteni.

A szponzorálási feltételek is szigorodtak, melynek következtében a gyengébb reklámhordozó-képességgel rendelkező sportágak egyre nehezebben találtak támogatókat. Szűkültek az edzők és sportvezetők munkalehetőségei, a tehetségesebb és külföldön eladható szakemberek az országon kívül kerestek és találtak megélhetést.

Megváltozott a társadalom belső szerkezete, hiszen a második gazdaság szükségszerű kényszerré vált a kiegészítő jövedelmek megszerzéséhez. Az emberek hosszú időt töltöttek el kereső tevékenységgel, házkörűli és háztartási munkával. Ebből adódóan hosszú volt az az idő, amelyet különféle kötelezettségeik teljesítésére kellett fordítaniuk. A viszonylag hosszú kötött idő következtében kevés volt a szabadidő, amelynek változatos formái sem alakulhattak ki a társadalomban. Ez vezetett ahhoz, hogy a személyes jövedelmek és az életszínvonal, illetve az életmód tényezői közti kölcsönkapcsolatok nem úgy alakultak, ahogy a gazdaságilag fejlett országokban. (Laki, 1991.)

A mozgástér aszimmetriája a sportszféra egészének területén is tetten érhető volt, míg a gazdasági környezet, a maga korlátjaival és kényszerítő erejével nagyjából egészében adott volt, addig a politikai környezet a sport számára a múlthoz képest lényegesen nagyobb mozgástérrel engedett.

A sport politikai modernizációja kapcsán, a fenti összefüggések alapján is újra kellett gondolni a sport társadalmi integrációját. Ez részben az egyén, család, állampolgár, mikro- és makrókapcsolatainak milyenségében nyilvánulhatott meg, másrészt a belső struktúra és működési mechanizmus átalakításának szükségességét vetítette elő.

A sportegyesületek, sportklubok szükségszerűen a gazdasági kondíciók megteremtésének irányába kellett, hogy lépjenek, miután az állami támogatás volumene folyamatosan és fokozatosan csökkent. Ezért meg kellett találniuk a kulturális-szolgáltató jelleggel történő működés feltételeit, és felkarolniuk azokat a vállalkozás jellegű sportszolgáltatásokat, melyek képesek voltak bevételt produkálni és legalábbis önmagukat fenntartani.

A sportági szakszövetségek ugyancsak nehéz helyzetbe kerültek, hiszen a szövetségi munka pénzügyi-gazdasági feltételei is jelentősen szűkültek. A sportszövetségek ugyan kaptak normatívák alapján meghatározott működési költségeket, de ezek a színvonalas munka megteremtéséhez nem voltak elegendők.

A sport a pártirányítás szempontjából perifériára szorult, és a gazdasági-társadalmi átalakulás egyfajta ágazatává is vált. A sporttal foglalkozó politikusok, gazdasági szakemberek és sportvezetők egyre inkább igényelték azt, hogy a sportról szülessen törvényi szintű jogszabály, az országgyűlés foglalja keretbe a sport társadalmi státuszát, fejlesztésének lehetséges tendenciáit, gazdasági szervezetét és személyi feltételeit. Határozzon meg társadalmi prioritásokat és mozgósítsa az ezek megvalósításához szükséges eszközrendszert.

A társadalomkutatók már a 80-as évek közepén tanulmányokban megfogalmazták egy ifjúsági és sportminisztérium létrehozásának szükségszerűségét, és az állami irányítás, illetve felügyelet átgondoltabb és hatékonyabb megvalósításának lehetőségét.

„A testnevelés és sport egészségét érintő jogszabályok egységesítése, a meglévő joghézagok kiküszöbölése, az állampolgárok testneveléssel és sporttal kapcsolatos tevékenységének – jogainak, kötelességeinek – szabályozása érdekében célszerűnek tartanám egy „Sporttörvény” megalkotását.”⁴² írja jelen értekezés szerzője, 1996-ben készült egyetemi doktori értekezésében.

⁴² Sportpolitika és a sport politikai irányítása (1986.) Borbély Attila Egyetemi doktori értekezés, Politikai Főiskola (107. p.)

Ugyancsak megfogalmazza az alábbiakat:

„...célszerűnek tartom egy Ifjúsági-és Sportminisztérium, vagy hivatal létrehozását. Ez az országos hatáskörű állami irányító és végrehajtó apparátus- a Minisztertanács mellett működő OTST (vagy Ifjúsági és Sporttanács, esetleg Bizottság) társadalmi méretű ellenőrzése és iránymutatása mellett – integrálhatná tevékenységében az ifjúságpolitikai és sportpolitikai tennivalókat.”⁴³

3.2.2.2 A keleti küzdősportok helyzete 1985-1990

Jelentős állomása volt a keleti küzdősportok fejlődésének az 1988.-ban Szöulban megrendezett Nyári Olimpiai Játékok.

Ekkor ugyanis az olimpiai programban már 1964. óta szereplő judo mellett először szerepelt– és ez a rendező ország, a Dél-Koreai Köztársaság sportdiplomáciai sikere – a taekwondo, a karate koreai változata. Ez siker volt azért is, mert több más karate irányzat (shotokan, kyokushinkai, stb.) is szeretne volna megszerezni az olimpia programjában való részvétel lehetőségét.

Az olimpia ilyen értelmű hatása tovább segítette a keleti küzdősportok magyarországi terjedését, és erősítette azoknak gazdasági vállalkozási pozícióit. Miután, a korábban említettek szerint, a politika által elfogadottakká váltak, így elgördült az akadály a vállalkozói típusú tanfolyamszervezés iránt affinitást érző sportvezetők, edzők útjából.

A judón kívüli egyéb keleti küzdősportok, különösen a karate ugrásszerű fejlődését jelezte, hogy 1989-ben 78 cselgáncs-szakosztály és már 150 karate-szakosztály tevékenykedett, míg a foglalkoztatott versenyzők és tanfolyamon résztvevők száma a cselgáncsban 5706 fő volt, míg a karatében 8297. (Sportstatisztikai adatok 1990. OTSH)

⁴³ Sportpolitika és a sport politikai irányítása (1986.) Borbély Attila Egyetemi doktori értekezés, Politikai Főiskola (106. p.)

A versenyeredmények is jelentősen szaporodtak (a karate versenyzői 87 pontot szereztek felnőtt világbajnokságokon, míg a cselgáncsozók egyet sem), és a karate sportágban tevékenykedő edzők száma (242 fő) felülmúlta a judóban tevékenykedőket (170 fő).

A küzdősport klubok, tanfolyamok száma tovább szaporodott, országszerte több ezer klubban folytatódott a keleti küzdősportok oktatása, döntően vállalkozási formában. A sportvállalkozások általában is kezdtek elterjedni, korábbi élsportolók, pályafutásukat abbahagyva megélhetési forrást kerestek és esetenként találtak is az általuk menedzselte tanfolyamok keretében. Megindult az üzleti típusú reklámozás is. Kezdetben a szájról szájra terjedő reklám „a barát lehozza a barátját és ismerősét”, majd később írott és elektronikus formában is segítette a vállalkozásokat. (Laki, Nyerges, Szuhár, 1988.)

3.2.2.3 A sportmozgalom helyzete 1990-2005

Az első demokratikus, szabad választásokat –elsöprő többséggel- a konzervatív jobboldal nyerte, és koalíciós kormányzási formában kezdte meg a rendszerváltást a 90-es évek elején. A korábbi kormányzó párt, a baloldalt képviselő szocialisták ellenzékiként kerültek a Parlamentbe.

A rendszerváltás számos fájdalmas és nehéz következménnyel járt a magyar gazdaság és politika számára. Ugrásszerűen megnőtt – a korábban szinte alig ismert - munkanélküliség, gyárakat, üzemeket zártak be, munkások tízezrei kerültek az utcára. Meggyengültek a szakszervezetek és más érdekképviseleti szervezetek, mint a szocializmus károsnak ítélt bomlástermékei.

Átrendeződött a társadalmi struktúra, változtak a prioritások és eszközrendszerek. Megszűntek számos területen a korábbi állami szubvenciók és egyre nagyobb teret engedtek a piacgazdaság mozgástörvényeinek.

Megindult a privatizáció, megkezdődött a külföldi magántőke beáramlása az országba és elindult a magyar társadalom gyors polarizálódása.

Magánvállalkozók gazdagodtak meg néhány év alatt, megkezdődött az „eredeti tőkefelhalmozás” XX. Századi folyamata. Viharos gyorsasággal alakultak kis-és közepes magánvállalkozások, kényszervállalkozások, vegyes vállalatok.

Megindult a társadalom egy széles rétegének gyors elszegényedése egy másik - jóval szűkebb- rétegének pedig a hirtelen vagyonosodása. Nem alakult ki azonban a társadalom markáns középrétegének tekinthető jómódú polgárság, mely a mai napig hiányzik a magyar társadalmi struktúrából.

A kultúra és a sport megszűnt az állam kiemelten preferált területeként funkcionálni. A piacgazdaság kényszere és szükségszerűsége elérte a magyar sportmozgalmat is.

Az államszocialista rendszer elmúlásával az átmeneti, közép-kelet-európai országok sportélete, sportfinanszírozása, irányítása és sportszervezése sosem látott kihívással nézett szembe. A puhuló diktatúra puha költségvetési korlátait belakó sportvezetések és sportstruktúrák, az élsportra és a rendszerpropagandára fókuszáló, alapjaiban hazug és társadalmilag káros sportrendszer fenntartásában való – anyagi – érdekeltségeikért cserében lemondtak a politika javára autonómiájukról. Ennek az autonómiának a visszaszerzése nem mehetett egyik percről a másikra. Sem a rendeleti, sem törvényi úton a politizáló, kijáró sportvezetők, valamint az „a sportoló” politika és politikusok képlete, ami évtizedekig jellemezte hazánkat, nem tűnt el 1990 tavaszán. (Bakonyi, 2004.)

A sport állami intézményrendszere részben megtartotta korábbi „szocialista” struktúráját, melynek irányítása -államtitkári rangú vezetővel az élén- az Országos Sporthivatal, mint országos hatáskörű kormányzati szerv kezébe került. A sportági szakszövetségek megőrizték korábbi társadalmi szervezeti státuszukat, azonban jelentősen csökkent állami-pénzügyi támogatottságuk.

A Magyar Olimpiai Bizottság független társadalmi szervezetként irányította az olimpiai sportágak szakmai felkészülését és sajátos rangot vívott ki magának a társadalmi szervezetek között.

A sport részleges privatizálása tovább folytatódott, habár a sportegyesületek, klubok adósságállománya egyre növekedett és a társadalombiztosítási fizetési kötelezettségeknek sem tudtak sokan eleget tenni.

Ebben az időszakban különösen felértékelődtek azok a klubok, magánvállalkozás keretében működtetett sporttanfolyamok, amelyek képesek voltak fenntartani magukat és kiadásukat a tagdíjbevételeiből képesek voltak finanszírozni.

Ezek közé tartoztak a keleti küzdősportok is, hiszen a karate különböző stílusait gyakorlók, a judó vagy aikido klubok tanfolyami résztvevői, versenyzői szigorúan üzleti alapon jártak edzésre, fizették a nem is túl olcsó tagdíjat, maguk vásárolták sportfelszereléseiket, ruháikat.

A sport – a rendszerváltást követően talán először – ismét a politika homlokterébe került. Létrejött az Ifjúsági-és Sportminisztérium, kiemelt rangot adva ezzel is a sport társadalomban betöltött szerepének. A miniszterelnök – maga is sportoló lévén – kiemelten kezelte a sporttárca ügyeit, a kormánypropaganda sikeres eszközének is tekintve a sportsikereket. A Sydney -i Nyári Olimpiai Játékokon a magyar csapat ismét sikeresen szerepelt.

A 2002. évi választások újabb, nem várt fordulatot hoztak. A kormányzó jobboldali koalíció vereséget szenvedett és ismét a bal- liberális erők kerültek hatalomra.

A sporttárca megtartotta minisztériumi rangját, sőt tevékenysége az ifjúsági ügyek mellett kiegészült a gyermek érdekek képviselésének felvállalásával is. A tárca vezetését ellátó miniszter(ek), államtitkárok a szocialista párt markáns politikusai közül kerültek ki.

A 2004. évben váratlanul bekövetkezett miniszterelnök-csere ismét közvetlenül érintette az állami sportirányítás immár annyiszor sérült szervezetét. A korábbi sportminiszter miniszterelnökké avanszált, amelyre még nem volt példa a magyar politikatörténetben.

Megszűnt a Gyermek -Ifjúsági-és Sportminisztérium, helyette megalakult az Ifjúsági.- Családügyi-és Szociális Minisztérium, míg a sportügyek címzetes államtitkár vezetésével átmenetileg a Miniszterelnöki Hivatalhoz, majd a Belügyminisztérium szervezetébe kerültek, Nemzeti Sporthivatal elnevezéssel. Ezzel sajnálatos módon ismét csökkent a sportügyek súlya az államigazgatási struktúrában, mely jelzés értékkel bír megbecsülését és pénzügyi forrásbiztosítási lehetőségeit illetően is.

Napjainkban a sportban is az önellátás kerül előtérbe és az állami támogatások egyre csökkenő mértékével lehet számolni. Az állam elsősorban az utánpótlás nevelését, az egészséges életmód megteremtését, feltételrendszerének kialakítását tekinti fő feladatának. Az élsport-versenysport finanszírozását részben szponzorok, részben önerő megteremtésével látja megoldhatónak.

A vizsgált időszak számos, igen jelentős esemény hordozója volt a sport pozicionálása szempontjából. Több legmagasabb szintű jogszabály, Sporttörvény született az adott ciklusban. A törvényelőkészítő munka már a 90-es évek közepén elkezdődött.

A Sporttörvény végül 1996 nyarán került elfogadásra, és paragrafusaiban deklarálta a sporttevékenység, a versenysport, a sportoló, az amatőr sportoló, a hivatásos sportoló és a sportszervezet kritériumait.

Meghatározta az állam, a helyi önkormányzatok és az állami sportirányítás feladatait. Ez egy új szervezetben, az Országos Testnevelési és Sporthivatal létrehozásával került meghatározásra.

A törvény lehetőséget nyújtott egy társadalmi alapon működő Sporttanács létrehozására is, mely magában foglalta valamennyi fontos, a sporttal foglalkozó szervezet részvételi lehetőségét a Tanács munkájában.

Rendelkezett a törvény a sportági szakszövetségekről, azok szervezetének és működésének elveiről és formáiról, valamint törvényességi felügyeletéről. Külön említésre méltó a sport közalapítványok létrehozásának elhatározása, mely pályázati úton teremtett pénzügyi

forráshoz jutási lehetőséget azon sportszervezetek számára, melyek megfeleltek a pályázati feltételeknek.

A törvény rendelkezett arról is, hogy a Magyar Olimpiai Bizottság önkormányzati elven szervezett, jogi személyként működő köztestület. A sportági szakszövetségek vonatkozásában a törvény rögzítette az önkormányzati elven alapuló, köztestületként való működés normatíváit. Ezek kimondták, hogy az országos sportági szakszövetség működhet ebben a formában, amely tagja a Nemzetközi Sportszövetségek Szövetségének (AGFIS), vagy a NOB által elismert sportágak között szerepel.

Leszögezte azt is, hogy sportáganként csak egy szakszövetség működhet. Az ilyen feltételeknek megfelelő sportszervezeteket szakszövetségként az OTSH vette nyilvántartásba.

Ez a szabályozás számos sportágban, de a keleti küzdősportoknál különösen is átmeneti nehézségeket okozott. Különös figyelemmel arra, hogy sportáganként csak egy szakszövetség volt működtethető, a hasonló, vagy azonos, karate, vagy egyéb keleti küzdősport-irányzatokat művelő szervezeteknek meg kellett találniuk az egymáshoz való közeledést, és a lehetséges szervezeti integráció útját.

A szakszövetségek törvényességi felügyeletét az OTSH elnöke látta el. Az 1996. évi Sporttörvény a nagy várakozás ellenére nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Lényegesen kevesebb lehetőséget és szabadságfokot biztosított a sportszervezeteknek, mint amennyit azok igényeltek volna. Ugyanakkor változatlanul fennmaradt az állami sportfőhatósággal való alá-főlérendeltségi viszony. (1996. évi LXIV. Törvény a sportról, Magyar Közlöny 1996. VII. 23.)

A kormányváltást követően a sport törvényi szintű szabályozása újjólág terítékre került. 2000. december 26-án az Országgyűlés elfogadta CXLV. sz. törvényt. A törvény külön fejezetben foglalkozott a sportolókra vonatkozó általános előírásokkal, az amatőr sportolókra vonatkozó rendelkezésekkel, a versenyengedélyekkel és átigazolásokkal. Rendelkezett a Magyar Sport Napja, minden év május 6-án történő megrendezéséről.

Útmutatást adott a sportfegyelmi felelősség vonatkozásában, és rendelkezett a sport szervezeti és versenyrendszeréről. (2000. évi CXLV. Törvény a sportról, Magyar Közlöny 2000. XII. 26.)

A Sporttörvény(ek) összehasonlító áttekintésére azért vállalkozom jelen dolgozatban, mert a törvényi szabályozás alapvetően befolyásolja a sport társadalmi státuszát, gazdasági játékkerét és lehetőségeit, szervezeti formáit.

Így lényeges különbség volt a korábbi Sporttörvényhez képest, hogy a szakszövetségek törvényességi felügyeletét a sportfőhatóság helyett az Ügyészségre ruházta.

A Magyar Olimpiai Bizottsággal kapcsolatban megállapította, hogy az nemcsak egyszerűen köztestület, hanem közhasznúsági nyilvántartásba vétel nélkül is kiemelkedően közhasznú szervezetnek minősül.

Új szegmense volt a jogszabálynak a Nemzeti Sportszövetség létrehozására vonatkozó fejezet. A Nemzeti Sportszövetség „az általa nyilvántartásba vett szakszövetségek és az adott sportágban – a szakszövetség hiánya miatt – a szakszövetségi feladatokat ellátó és a törvényben meghatározott feltételeknek megfelelő sportszövetségek, valamint a Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetsége önkéntes részvételével működő köztestület.”⁴⁴

A törvény a Nemzeti Sportszövetség feladataira vonatkozóan rögzítette, hogy az gondoskodik az állami támogatásnak a szakszövetségek és a Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetsége közötti felosztásáról, koordinálja a szakszövetségek tevékenységét, sportszakmai, gazdasági, jogi és egyéb szolgáltatásokat nyújt tagjai részére.

Működteti a Sport Állandó Választott Bíróságot. Ellenőrzi a szakszövetségek gazdálkodását, korlátlanul betekinthet a szakszövetségek könyveibe. „Fő tevékenységként versenyszerű sporttal kapcsolatos, különösen sportszervező, sportot támogató, valamint a sporttal összefüggő érdekképviseleti tevékenységet végezzen.”⁴⁵

A törvény ugyancsak rendelkezett a Nemzeti Szabadidő Sportszövetség és a Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetségének jogállásáról.

⁴⁴ 2000. évi CXLV törvény a sportról, Magyar Közlöny 2000. XII. 26. (15. p.)

⁴⁵ 2000. évi CXLV törvény a sportról, Magyar Közlöny 2000. XII. 26. (15. p.)

A Nemzeti Sportszövetség törvényességi felügyeletét az illetékes sportot felügyelő miniszter gyakorolta.

Az új Törvény megerősítette a sportközalapítványok szükségességét.

A Sport Állandó Választott Bírósággal kapcsolatban leszögezte, hogy eljárásának alapvető célja, a felek kölcsönös érdekeinek figyelembevételével, egyezség létrehozása. Ennek hiányában a Bíróság kötelező döntést hozhat.

A Törvény ugyancsak rendelkezett a Kormány, illetve az ifjúsági és sportminiszter feladatairól, valamint a megyei, fővárosi közigazgatási hivatalok tennivalóiról a sport vonatkozásában.

Lényeges kitétele volt a jogszabálynak az állami tulajdonban lévő sportlétesítményekkel való gazdálkodás szabályozása. „A kincstári vagyon körébe tartozó sport célú ingatlan, illetve sportlétesítmény értékesítésére csak a miniszter egyetértése esetén kerülhet sor.

A privatizációért felelős miniszter, a tulajdonosi jogok gyakorlása során, az állam vállalkozó vagyonaiba tartozó sport célú ingatlan, illetve sportlétesítmény értékesítését megelőzően köteles a miniszter véleményét kikérni. Az állam tulajdonában lévő sportlétesítmények értékesítéséből származó bevételt, a költségvetési törvényben meghatározottak szerint, kizárólag sportlétesítmények építésére, illetve fejlesztésére lehet felhasználni.”⁴⁶

A törvény igen fontos döntést hozott az olimpián sikeresen szereplő sportolók megbecsülésére vonatkozóan. Bevezette az olimpiai járadékot, amely a 35. életévet betöltött és bármely olimpiai játékokon érmes helyezést szerzett sportolók élete végéig szóló anyagi megbecsülését tartalmazta.

A Törvény foglalkozott a szponzorálási szerződésekkel, a közvetítői jogok hasznosításával és a sportrendezvények szervezésének felelősségi kérdéseivel is.

⁴⁶ 2000. évi CXLV törvény a sportról, Magyar Közlöny 2000. XII. 26. (21. p.)

Ez a jogszabály már lényegesen kiérleltebb, részletesebb és megalapozottabb volt, mint az 1996-os sporttörvény. Mind szabályozóiban, mind feltételrendszerében jobban alkalmazkodott a gazdasági környezethez és a sport szervezetéhez.

Ennek ellenére azonban számos hiányosságot is tartalmazott, és teljes mértékben nem tudta betölteni szerepét.

A Sporttörvény végrehajtásával kapcsolatos tapasztalatok felhasználása és a környezetben bekövetkezett változások figyelembevételével az Országgyűlés 2004. évi I. törvényében újjól rendelt a sportról. Meghatározta a sportoló általános jogállását, külön kitért a hivatásos sportolókra vonatkozó szabályzókra és a sportfegyelmi felelősségre. (2004. évi I. törvény a sportról, Magyar Közlöny 3. p.)

A sportszervezetek jogállásával kapcsolatban megállapította, hogy a sportszervezetek típusai közé sorolhatók a sportegyesületek és a sportvállalkozások.

Először került be törvénybe a sportvállalkozás, mint kategória, „sportvállalkozásnak minősül az a gazdasági társaság, amelynek a cégnyilvántartásról, a cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szóló 1997. évi CXLV. törvény alapján a cégjegyzékbe bejegyzett fő tevékenysége sporttevékenység, továbbá a gazdasági társaság célja sporttevékenység szervezése, valamint a sporttevékenység feltételeinek megteremtése egy vagy több sportágban. Sportvállalkozás korlátolt felelősségű társasági, illetve részvénytársasági formában alapítható, illetve működhet a gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV. Törvény szabályai szerint.”⁴⁷

Ugyancsak foglalkozott az országos sportági szakszövetségek és más sportszövetségek típusaival, valamint a sport versenyrendszerével.

Külön fejezetet szánt a sport-köztestületeknek, a Sport Állandó Választott Bíróság és a sportközalapítványok szabályozásának.

A Törvény létrehozta a Nemzeti Sporttanácsot, amely „a Kormány mellett működő, javaslattevő, illetve véleményt nyilvánító testület, amelynek – a hosszú távú sportpolitika

⁴⁷ 2004. évi I. törvény a sportról, Magyar Közlöny, 2004. I. 13. (7. p.)

alapvető kérdéseiben kialakítandó nemzeti egység érdekében – alapfeladata, hogy állást foglaljon, illetve ajánlásokat tegyen a magyar sport fejlesztésének stratégiai kérdéseiben, továbbá, hogy összeegyeztesse a sporttal kapcsolatos központi, állami, önkormányzati és az üzleti érdekeket, a sportmozgalom társadalmi, népegészségügyi érdekeit.”⁴⁸

A legfrissebb – harmadik – legújabb kori Sporttörvény még csak most kerül végrehajtási szakaszába. A hatályba lépésétől eltelt rövid időszak azonban már látható konfliktusokat, további nehézségeket mutat a sportmozgalom egészére vonatkozóan. Az állam folyamatos kivonulása a sportból (az élsport nagyobb részéből is) tovább nehezíti az egyébként is reménytelen helyzetben lévő egyesületek, klubok, szakosztályok, szövetségek helyzetét. Az út egyértelműen a gazdaság felé vezet és a sport üzleti alapon való működtetését szorgalmazza.

A három Sporttörvény legnagyobb erénye az, hogy törvényi keretek szabályozása közé került a sportmozgalom szinte valamennyi egysége és struktúrája. Világosan körvonalazhatóvá vált a sportmozgalom működtetésére és szervezésére rendelkezésre álló pénzügyi források eredője és felhasználásának szabályai.

Fontossá vált a sportesemények, sportrendezvények szervezése, és szabályozásra került a szponzorálás, támogatás kérdésköre is.

Mindhárom törvény a fejlődés egy-egy állomását jelenítette meg, egyben módot adott arra, hogy a sporttevékenység szabályozásának továbbgondolása, továbbbírálása megfelelő bázison történhessen.

A jelenleg előkészítés alatt álló „Nemzeti Sport Stratégia” egy hosszú távú nemzeti sportmodell alapjait kívánja lerakni. Miután a tanulmány még csak munkaállapotban van, részletes elemzésére, értékelésére nincs mód.

⁴⁸ 2004. évi I. törvény a sportról, Magyar Közlöny, 2004. I. 13. (20. p.)

3.2.2.4 Keleti küzdősportok helyzete 1990-2005

A keleti küzdősportok napjainkra beépültek az egyetemes magyar sport struktúrájába és kivívták maguknak az őket megillető rangot. Bebizonyították gazdasági életképességüket, hiszen több tízezer fiatal és középkorú gyakorolja a különböző stílusokat a tornatermekben, pinceklubokban, dojókban.

A Nemzeti Sportszövetség hivatalos adatai szerint a karatében 4800 fő 336 sportegyesületben, a judóban 2453 fő 139 sportegyesületben, a taekwondóban 445 versenyző 22 sportegyesületben, kick-boxban 5635 versenyző 65 sportegyesületben, míg a kung-fuban 590 versenyző 20 sportegyesületben foglalkozik a keleti küzdősportok gyakorlásával. A résztvevők köre ennél lényegesen nagyobb, azonban ezek az adatok csak a Nemzeti Sportszövetség központi regisztrációs rendszerében szereplő – versenyengedélyeket kiváltó – sportolók létszámát tartalmazzák. (Mikó Sándor, 2005.)

A magyar sport legfelsőbb társadalmi ernyőszervezeteként működő Nemzeti Sportszövetség általános alelnöke a Magyar Karate Szövetség elnöke, egyik alelnöke a Magyar Kick-box szövetség elnöke, és az elnökség tagjai között van a Magyar Judo Szövetség elnöke is.

A keleti bölcsek tanításai, életfilozófiájuk, természetismeretük egyre népszerűbbé, ismertté és elismertté váltak a sportágakat gyakorlók körében. A valóság pedig a szorgalmas és céltudatos edzésekben, a sikerorientált versenyzésben öltött testet.

A keleti küzdősportok tömegbázisa megteremtődött. Valamennyi szakágban tanfolyamok tömege gondoskodik arról, hogy a küzdősportok iránt érdeklődő fiatalok megfelelő oktatásban, tanulásban részesülhessenek. A versenysport és a tömegbázis jól megfér egymás mellett. A kick-box, kempo, judo, aikido, taekwondo, a különböző karate irányzatok, a kendo, vagy jiu-jitsu versenyzői folytatják sikeres szereplésüket a nemzetközi versenyeken.

A keleti küzdősportok üzleti bázisa is bővült. A tanfolyamok túlnyomó része önköltséges és rentábilis, habár a szakosztályok, klubok, egyesületek nagy áldozatokat hoznak a gazdaságilag is megalapozható fennmaradás érdekében.

Szinte valamennyi szakág sikeresen integrálódott a nemzetközi vérkeringésbe. A legjobb hazai mesterek, szakvezetők komoly pozíciókat szereztek a nemzetközi szövetségek vezető testületeiben.

A keleti küzdősportok hazai érdekérvényesítő mechanizmusai is jól működnek, hiszen a Magyar Olimpiai Bizottságban, a Nemzeti Sportszövetségben és egyéb testületekben is megtalálhatók a hazai küzdősportok markáns képviselői.

Összességében leszögezhető, hogy az elmúlt 15 év alatt a keleti küzdősportok csatát nyertek, népszerűvé váltak, elterjedtek és megerősödtek.

3.2.3 A keleti küzdősportok magyarországi terjeszkedésének következményei

A keleti küzdősportok magyarországi térnyerése következtében közel százezer tanfolyami résztvevő, amatőr, szabadidő sportoló, verseny- és élsportoló foglalkozik valamelyik keletről érkezett sportággal.

Ezen sportágak nemzetközi eredményessége tekintetében jól látható az, hogy a magyar valójában küzdelemre termett, és történelmi tradícióiból eredően harcos természetű. Szinte bármelyik keleti küzdősport nemzetközi megmérettetésének magyar résztvevőit vizsgáljuk, egyöntetűen megállapítható az, hogy meghatározó tényezőkké váltunk a világversenyeken.

Az 1992-es barcelonai nyári olimpiai játékokon a magyar judo valószínűleg soha felül nem múlható sikereket ért el, hiszen Kovács Antal olimpiai bajnok lett, Hajtós Bertalan és Csák József ezüstérmes, Csősz Imre pedig bronzérmes szerzett. A nemzetek közötti pontversenyen pedig, a japánok mögött mindössze egy ponttal lemaradva kerültünk a második helyre.

A kick-boxban a világversenyeken szerzett érmek száma már a százat közelíti, és mind a férfi, mind a női kategóriában domináns szereplők vagyunk.

A taekwondo, mind a szöuli olimpián első ízben megrendezett sportág, versenyzői között ugyancsak szép számban találhatóak sikeresen magyarok.

A kung-fu, mint kínai harcművészet, amelyről a korábbiakban nem is ejtettünk szót, nemzetközi versenyein, világbajnokságain több mint 30 érmet szereztünk.

A kendo világversenyein, Európa-bajnokságain versenyzőink szinte mindig dobogós helyezeket foglalnak el.

Az aikidoban ugyan alapvetően nem rendeznek nemzetközi versenyeket, csak bemutatókat, de a magyarok Várszegi Rudolf vezetésével ezeken is ugyancsak meghatározó szerephez jutnak.

A keleti küzdősportok a széles körű áttörést és népszerűsödést követően teljes mértékig beépültek a magyar sportmozgalomba és általánosan elfogadottá váltak a társadalomban is.

A különböző keleti küzdősportokat gyakorlók szabadidő sport szinten a társadalom valamennyi rétegében jelen vannak a top-menedzserektől a politikusokig, a diákoktól a fizikai munkásokig, a fiataloktól az idősökig bezárólag.

A hölgyek között a sportágak népszerűsége az elmúlt 30 évben jelentősen megnövekedett, és részvételi arányuk a sportágak gyakorlásában meghaladja a 30 %-ot. Az általános népszerűsödés mellett a hazai és nemzetközi versenyrendszer is teljes mértékig kibontakozott.

A két, olimpián szereplő, sportág (judo és taekwondo) mellett a többi keleti küzdősportok kontinentális és világméretű rendezvényein a magyar sportolók sikert sikerre halmoznak. Noha igaz, hogy a keleti küzdősportok kezdettől fogva vállalkozásként működtek, azonban csak keveseknek adatik meg, hogy ezekből a sportágakból képesek legyenek megélni. A

népszerűsödés nem csökkent, egyre újabb és újabb stílusok és irányzatok jönnek létre és honosodnak meg. A keleti küzdősportok sikerpályája és elterjedése tehát nem fejeződött be, a további fejlődés útjai nyitva állnak minden új stílus és irányzat előtt Magyarországon.

4. Eredmények

4.1 A vizsgálat eredményeinek bemutatása, kiindulási pontok a kérdőíves vizsgálathoz⁴⁹

A dolgozat elején említett célkitűzéseim közé tartozott az, hogy választ keressek a keleti bölcsek tanításai beépülésére a magyarországi edzésmódszerekbe, azon hatásmechanizmusok vizsgálatára, amelyek a fiatalok társadalmi szemléletváltására bármilyen befolyást is gyakorolhattak.

A kérdőíves felmérésben külön is vizsgáltam a nők és férfiak eloszlását, az övfokozatok eloszlását, a végzettség megoszlását a sportolási idő tükrében.

Ugyancsak ezt a szempontrendszerrel dolgoztam fel a foglalkozás megoszlása, a sportolás elkezdésének oka, a sportolás célja, a tudás alkalmazásának eloszlása, a támogatók és

⁴⁹ A kérdőívek feldolgozásához az alábbi szempontokat vettem figyelembe:

- o Az osztályközös gyakorisági soroknál a gyakoriságokat és a relatív gyakoriságokat egységnyi osztályközre vettem figyelembe, azaz a statisztika szabályai szerint a nem egységnyi osztályközöket egységnyire bontottam, és a gyakoriságokat ezekhez igazítottam (pl.: életkor szerint felosztásnál az egységnyi osztályköz 5 év, de van egy 10 éves osztályköz is (30-40 év); ezt két osztályközre bontottam (2-szer 5 év), és a gyakoriságokat egyenletesen elosztottam közöttük (ebben az esetben fele-fele arányban))
- o Az osztályközös gyakorisági soroknál az osztályátlagot vettem értéknek, ahol szükséges volt, illetve a határ nélküli osztályoknál az előző illetve a következő
- o Osztály szerint alkottam meg az alsó és a felső határokat (pl.: kor alapján a 15 év alatti korosztálynak nincs alsó határa. Az alsó határt a 15-20 éves osztályköz alapján 10 évnél vettem, így a 15 év alattiak átlag életkorát 12,5 évnél vettem. 40 év felett az előző osztályközt 5 évnél vettem (egységnyi osztályközre bontva), így a 40 év felső határa 45 év volt, az átlag életkor ebben a korosztályban így 42,5 év.)
- o Az ismeretlen értékeket nem vettem figyelembe az elemzésnél!

Ezek alapján kezdtem el a statisztikai elemzéseket, felhasználva a rendelkezésemre álló szakirodalmat. (Statisztika elmélet és gyakorlat, Murray R.,-Spiegel, 1995, Budapest Panem kft, illetve Lukács Ottó: Matematikai statisztika 1996, Budapest Műszaki Könyvkiadó).

A táblázatokban következetesen, mindenhol karate szót használtam, miután a kérdőívek elemzése során megállapítottam, hogy nincs szignifikáns különbség az egyes keleti küzdősportok különböző szakágainak képviselői által adott válaszok között.

ellenzők eloszlása, valamint a sportolás következtében bekövetkezett változásérzés vonatkozásában.

Vizsgálataim kiterjedtek a sportversenyeken való részvétel, a küzdősport tárgykörben olvasott művek oszlása, az egyes emberi erények fontossága tekintetében is, a sporttal eltöltött idő tükrében.

Vizsgáltam továbbá a nemek megoszlását, az övfokokozatok megoszlását, a sportolás idejének és okainak megoszlását foglalkozás szerint. Összefüggéseket kerestem a sportolás kezdeti okainak, céljainak megoszlása és az életkor között.

Vizsgáltam az elmélyült gondolkodóképesség rangjainak megoszlását a kezdeti indokok szerint és a sportolás céljai szerint.

Vizsgáltam a sportolás kezdeti okainak megoszlását és az emberi értékek megoszlását a sportolás céljai és okai szerint.

Az ezen kérdéseimre adott válaszokat a következő táblázatokban összegzem.

A kérdőívek eljutottak a judo, a kempo, a kick-box, a kendo, a kiokushinkai, a taekwondo sportokat gyakorlók, úzők széles táborába, és közel 700 visszaérkezett kérdőív feldolgozása során tudtam olyan következtetéseket levonni, amelyeket a következő fejezetben közreadok.

4.1 1 kérdőíves felmérés fő táblái

A kérdőívekre adott válaszokat táblázatokban összesítettem, illetve hipotéziseimet a Mellékletekben közölt számításokkal igazolom.

A következő táblázatokat a mérésünk főbb dimenziói mentén csoportosítva mutatom be és a várhatótól jelentősen eltérő eredményeket elemzem.

Minden táblázatban az ismérvek felső sorában a teljes mintára vonatkozó arányokat mutatom meg.

1. táblázat: nők és férfiak eloszlása a sportolási idő tükrében

	Férfi	Nő	Összesen
	75,4%	24,6%	100,0%
1-5 év	72,7%	27,3%	100,0%
6-10 év	68,2%	31,8%	100,0%
11 év felett	85,7%	14,3%	100,0%

Minden kategóriában jelentős a férfi küzdősportolók túlsúlya, ám látható, hogy 10 év óta jelentősen megemelkedett a nők aránya.

2. táblázat: övfokokozatok eloszlása a sportolási idő tükrében

	Övfokozat ismeretlen	Övfokozat nincs	Kyu	Dan	Összesen
	1,5%	4,6%	75,4%	18,5%	100,0%
1-5 év	0,0%	9,1%	90,9%	0,0%	100,0%
6-10 év	4,5%	4,5%	90,9%	0,0%	100,0%
11 év felett	0,0%	0,0%	42,9%	57,1%	100,0%

A legtöbb küzdősportolónak van valamilyen övfokozata, azonban csak a legalább 11 éve sportolók között találunk mestereket.

3. táblázat: végzettség megoszlása a sportolási idő tükrében

	Ismeretlen	Általános iskolás	8 általános	Középiskolás	Gimnáziumi érettségi	Főiskolai, egyetemi hallgató	Szakiskolai végzettség	Főiskola, egyetem	Összesen
	4,4%	20,6%	8,8%	14,7%	11,8%	4,4%	8,8%	26,5%	100,0%
1-5 év	9,1%	27,3%	9,1%	13,6%	13,6%	9,1%	0,0%	18,2%	100,0%
6-10 év	4,3%	30,4%	13,0%	21,7%	13,0%	0,0%	0,0%	17,4%	100,0%
11 év felett	0,0%	4,3%	4,3%	8,7%	8,7%	4,3%	26,1%	43,5%	100,0%

A teljes mintában legtöbben főiskolát, egyetemet végeztek, azonban az 1-5 éve, illetve a 6-10 éve sportolók részsokaságában már jelentős az általános iskolás, illetve középiskolások túlsúlya.

4. táblázat: foglalkozás megoszlása a sportolással eltöltött idő tükrében

	Ismeretlen	Tanuló	Alkalmazott	Vállalkozó	Összesen
	9,2%	50,8%	29,2%	10,8%	100,0%
1-5 év	18,2%	59,1%	22,7%	0,0%	100,0%
6-10 év	4,5%	77,3%	18,2%	0,0%	100,0%
11 év felett	4,8%	14,3%	47,6%	33,3%	100,0%

A táblázatból látható, hogy az alsó korosztályokban (1-5 év, 6-10 év) jelentős a tanulók aránya, azonban 11 év felett már az alkalmazottak illetve a vállalkozók aránya a meghatározó.

5. táblázat: sportolás elkezdésének oka a sportolással eltöltött idő tükrében

	A barátaim ajánlották	Karate és más harcművészeti filmek ösztönöztek	Erős és ügyes akartam lenni	Többször megverték, és vissza akartam vágni	Hiszek a keleti filozófiákban	Hirdetések, reklámok hatására	Vállalkozás, tanfolyamszervezés hatására	Összesen
	25,0%	10,9%	37,0%	7,6%	10,9%	5,4%	3,3%	100,0%
1-5 év	26,5%	5,9%	38,2%	11,8%	11,8%	5,9%	0,0%	100,0%
6-10 év	23,1%	11,5%	42,3%	0,0%	7,7%	7,7%	7,7%	100,0%
11 év felett	25,0%	15,6%	31,3%	9,4%	12,5%	3,1%	3,1%	100,0%

A sportolás elkezdésének legjelentősebb indoka a mintában az erő és ügyesség megszerzése. A baráti ajánlás után a harmadik legfontosabb ok a keleti filozófiákban való hit.

6. táblázat: célok a sportolási idő tükrében

	Megismerni a keleti filozófiát és küzdősportok háttérét	Versenyezni és győzelmeiket aratni	Jó alak és izomzat megszerzése	Tetszeni a barátómnak / barátomnak	Egyéb	Összesen
	42,9%	18,1%	21,9%	3,8%	13,3%	100,0%
1-5 év	41,7%	16,7%	25,0%	5,6%	11,1%	100,0%
6-10 év	40,0%	23,3%	26,7%	0,0%	10,0%	100,0%
11 év felett	46,2%	15,4%	15,4%	5,1%	17,9%	100,0%

A sportolás céljai közül a legjelentősebb a keleti filozófiák megismerése, második a jó alak és izomzat elérése. Egyéb, szabadon választható válaszokat viszonylag kevesen adtak, tehát a kérdőívben szereplő célok jól lefedik a tényleges célokat.

7. táblázat: tudás alkalmazásának eloszlása a sportolási idő tükrében

	Ismeretlen	Igen, használtam és nem voltam sikeres	Igen, használtam és sikeres voltam	Nem használtam még soha	Velem szemben léptek fel támadólag	Összesen
	9,2%	1,5%	26,2%	56,9%	6,2%	100,0%
1-5 év	4,5%	4,5%	13,6%	68,2%	9,1%	100,0%
6-10 év	13,6%	0,0%	27,3%	54,5%	4,5%	100,0%
11 év felett	9,5%	0,0%	38,1%	47,6%	4,8%	100,0%

A táblázatból látható, hogy a megszerzett tudást keveseknek kellett alkalmazniuk, azonban akkor azt sikeresen tették.

8. táblázat: támogatók és ellenzők megoszlása a sportolási idő tükrében

	Ismeretlen	Szüleim támogatták	Szüleim elleneztek	Iskolám, tanáraink támogatták	Iskolám, tanáraink elleneztek	Munkahelyemen támogatták	Testvérem, barátom, szomszédom javasolta	Egyéb	Összesen
	1,1%	46,6%	5,7%	10,2%	2,3%	3,4%	20,5%	10,2%	100,0%
1-5 év	0,0%	48,1%	0,0%	3,7%	0,0%	7,4%	29,6%	11,1%	100,0%
6-10 év	3,2%	58,1%	6,5%	16,1%	3,2%	0,0%	6,5%	6,5%	100,0%
11 év felett	0,0%	33,3%	10,0%	10,0%	3,3%	3,3%	26,7%	13,3%	100,0%

A táblázatból látható, hogy a támogatók között legjelentősebb arányban a szülők vannak, illetve az, hogy a régebben felmerülő ellenézés gyakorlatilag nullára csökkent az elmúlt öt évben.

9. táblázat: változás érzés a sportolási idő tükrében

	Igen, meggyőződtem, hogy a keleti harcművészetek segítik az egyéniség fejlődését	Igen, óvatosabb lettem, mert a tudás veszélyes is lehet, ha alkalmazom	Igen, rájöttem, hogy képes vagyok megvédeni önmagammat	Igen, sokkal magabiztosabb lettem	Nem, ugyanolyan vagyok, mint azelőtt	Egyéb	Összesen
	47,2%	7,9%	12,4%	28,1%	2,2%	2,2%	100,0%
1-5 év	42,3%	0,0%	15,4%	38,5%	0,0%	3,8%	100,0%
6-10 év	45,2%	9,7%	16,1%	22,6%	6,5%	0,0%	100,0%
11 év felett	53,1%	12,5%	6,3%	25,0%	0,0%	3,1%	100,0%

Legtöbben az egyéniség fejlődésének elősegítését tapasztalták küzdősportos pályafutásuk alatt, illetve magabiztosabbnak érzik magukat. Nagyon kevesen érezték azt, hogy semmit sem változtak a küzdősportnak köszönhetően.

10. táblázat: sportversenyeken való részvétel a sportolási idő tükrében

	Ismeretlen	Igen, több, mint 5 alkalommal	Igen, több, mint 10 alkalommal	Igen, rendszeresen	Nem vettem részt	Összesen
	4,5%	16,4%	20,9%	35,8%	22,4%	100,0%
1-5 év	4,5%	13,6%	9,1%	13,6%	59,1%	100,0%
6-10 év	0,0%	18,2%	18,2%	54,5%	9,1%	100,0%
11 év felett	8,7%	17,4%	34,8%	39,1%	0,0%	100,0%

Látható, hogy a mintában gyakori volt a versenyeken való részvétel, azonban az 1-5 éve sportolók között kiemelkedően magas volt azoknak az aránya, akik még nem vettek részt

ilyen rendezvényen. Ebből látható, hogy legalább 5-6 év gyakorlás szükséges ahhoz, hogy valaki versenyre kvalifikálhassa magát.

11. táblázat: olvasók eloszlása a sportolási idő tükrében

	Ismeretlen	Igen, magyar nyelven	Igen, idegen nyelven	Nem	Összesen
	8,0%	70,7%	16,0%	5,3%	100,0%
1-5 év	17,4%	56,5%	13,0%	13,0%	100,0%
6-10 év	4,3%	87,0%	4,3%	4,3%	100,0%
11 év felett	3,4%	69,0%	27,6%	0,0%	100,0%

A táblázatból látható, hogy a küzdősporttal foglalkozók közül a túlnyomó többség legalább magyar nyelven olvas szakirodalmat.

12. táblázat: gyermek támogatása a sportban a sportolási idő tükrében

	Ismeretlen	Kifejezetten támogatnám	Nem gátolnám	Nincs gyermekem	Kifejezetten ellenezném	Nincs véleményem	Összesen
	1,5%	29,2%	9,2%	60,0%	0,0%	0,0%	100,0%
1-5 év	4,5%	18,2%	4,5%	72,7%	0,0%	0,0%	100,0%
6-10 év	0,0%	27,3%	13,6%	59,1%	0,0%	0,0%	100,0%
11 év felett	0,0%	42,9%	9,5%	47,6%	0,0%	0,0%	100,0%

A mintában a legtöbb küzdősporttal foglalkozó embernek nincsen gyermeke, azonban jelentős azoknak az aránya, akik gyermek esetén kifejezetten támogatnák a sportolási tevékenységet.

13. táblázat: az egyes emberi erények fontossága a sporttal eltöltött idő tükrében (1)

	Becsületesség	Megbízhatóság	Kretaitivás	Elmélyült gondolkodóképesség	Kapcsolatteremtő képesség	Összesen
	53,7%	26,9%	3,0%	13,4%	3,0%	100,0%
1-5 év	66,7%	28,6%	0,0%	4,8%	0,0%	100,0%
6-10 év	45,5%	22,7%	4,5%	27,3%	0,0%	100,0%
11 év felett	50,0%	29,2%	4,2%	8,3%	8,3%	100,0%

14. táblázat: az egyes emberi erények fontossága a sporttal eltöltött idő tükrében (2)

	Becsületesség	Megbízhatóság	Kreativitás	Elmélyült gondolkodóképesség	Kapcsolatteremtő képesség	Összesen
	30,3%	47,0%	10,6%	7,6%	4,5%	100,0%
1-5 év	30,0%	60,0%	10,0%	0,0%	0,0%	100,0%
6-10 év	32,0%	32,0%	16,0%	8,0%	12,0%	100,0%
11 év felett	28,6%	52,4%	4,8%	14,3%	0,0%	100,0%

A fenti két táblázatban azoknak azon emberek megoszlása látható, akik az öt felsorolt emberi erényt 1-es (13. táblázat), illetve 2-es (14. táblázat) helyen rangsorolták.

A táblázatokból jól látható, hogy a becsületesség és a megbízhatóság aránya a rangsor első két fokán jelentősen magasabb, mint a kreativitás, elmélyült gondolkodóképesség és a kapcsolatteremtő képesség aránya.

A kérdőívek alapján a foglalkozás ismérve szerint négy csoportot képeztem:

- Középiskolás: közép-, illetve általános iskolába járók, nem dolgozók
- Felsőoktatás: felsőoktatási intézményekbe járók, nem dolgozók
- Szellemi: szellemi munkát végzők
- Fizikai: fizikai munkát végzők.

15. táblázat: nemek megoszlása a foglalkozás szerint

	Férfi	Nő	Összesen
	75,4%	24,6%	100,0%
Középiskolás	79,2%	20,8%	100,0%
Felsőoktatás	66,7%	33,3%	100,0%
Szellemi	68,4%	31,6%	100,0%
Fizikai	84,6%	15,4%	100,0%

A küzdősporttal foglalkozó nők aránya a felsőoktatásba járók, illetve a szellemi munkát végzők között magasabb, mint a másik két csoportban.

16. táblázat: övfokozat megoszlása foglalkozás szerint

	Övfokozat ismeretlen	Övfokozat nincs	Kyu	Dan	Összesen
	1,5%	4,6%	75,4%	18,5%	100,0%
Középiskolás	4,2%	12,5%	83,3%	0,0%	100,0%
Felsőoktatás	0,0%	0,0%	88,9%	11,1%	100,0%
Szellemi	0,0%	0,0%	57,9%	42,1%	100,0%
Fizikai	0,0%	0,0%	76,9%	23,1%	100,0%

Látható, hogy kyu övfokozattal rendelkeztek legtöbben a mintában, azonban a szellemi munkát végzők között az átlagnál jóval magasabb a mesteri fokozattal rendelkezők aránya.

17. táblázat: sportolás idejének megoszlása foglalkozás szerint

	1-5 éve gyakorol	6-10 éve gyakorol	11 évnél régebben gyakorol	Összesen
	33,8%	33,8%	32,3%	100,0%
Középiskolás	41,7%	54,2%	4,2%	100,0%
Felsőoktatás	55,6%	22,2%	22,2%	100,0%
Szellemi	21,1%	15,8%	63,2%	100,0%
Fizikai	23,1%	30,8%	46,2%	100,0%

Bár a mintában nagyjából egyforma arányban szerepeltek a különböző ideje sporttal foglalkozók, látható, hogy a szellemi munkával foglalkozók között lényegesen nagyobb arányban vannak akik 11 évnél régebben gyakorolják a sportot.

18. táblázat: sportolás okainak eloszlása a foglalkozás szerint

	A barátaim ajánlották	Karate és más harcművészeti filmek ösztönöztek	Erős és ügyes akartam lenni	Többször megverték, és vissza akartam vágni	Hiszek a keleti filozófiákban	Hirdetések, reklámok hatására	Vállalkozás, tanfolyamszervezés hatására	Összesen
	25,0%	10,9%	37,0%	7,6%	10,9%	5,4%	3,3%	100,0%
Középiskolás	18,2%	6,1%	51,5%	9,1%	6,1%	3,0%	6,1%	100,0%
Felsőoktatás	16,7%	0,0%	41,7%	16,7%	8,3%	16,7%	0,0%	100,0%
Szellemi	45,8%	8,3%	16,7%	4,2%	16,7%	4,2%	4,2%	100,0%
Fizikai	17,4%	26,1%	34,8%	4,3%	13,0%	4,3%	0,0%	100,0%

A teljes mintában a baráti ajánlás a legnagyobb arányú, különösen jelentős a szellemi munkát végzők körében. A fizikai munkát végzőknél a legjelentősebb az erő és ügyesség utáni vágy, második helyen a karate és más harcművészeti filmek hatását nevezték meg. A felsőoktatásban tanulók között második helyen szerepel a reklámok, hirdetések hatása.

19. táblázat: tanultak alkalmazásának megoszlása a foglalkozás szerint

	Ismeretlen	Igen, használtam és nem voltam sikeres	Igen, használtam és sikeres voltam	Nem használtam még soha	Velem szemben léptek fel támadólag	Összesen
	9,2%	1,5%	26,2%	56,9%	6,2%	100,0%
Középiskolás	16,7%	0,0%	29,2%	45,8%	8,3%	100,0%
Felsőoktatás	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
Szellemi	5,3%	0,0%	31,6%	57,9%	5,3%	100,0%
Fizikai	7,7%	7,7%	30,8%	46,2%	7,7%	100,0%

A felsőoktatásban tanulók a megszerzett tudást egyáltalán nem használták éles helyzetben. Kiemelendő még, hogy a középiskolások majd' harmada kénytelen volt alkalmazni tudását edzőtermen kívül is.

20. táblázat: támogatók és ellenzők megoszlása a foglalkozás szerint

	Ismeretlen	Szüleim támogatták	Szüleim elleneztek	Iskolám, tanárain támogatták	Iskolám, tanárain elleneztek	Munkahelyemen támogatták	Testvérem, barátom, szomszédom javasolta	Egyéb	Összesen
	1,1%	46,6%	5,7%	10,2%	2,3%	3,4%	20,5%	10,2%	100,0%
Középiskolás	0,0%	66,7%	0,0%	13,3%	3,3%	0,0%	10,0%	6,7%	100,0%
Felsőoktatás	0,0%	53,8%	0,0%	15,4%	0,0%	7,7%	15,4%	7,7%	100,0%
Szellemi	3,8%	26,9%	11,5%	11,5%	0,0%	7,7%	23,1%	15,4%	100,0%
Fizikai	0,0%	36,8%	10,5%	0,0%	5,3%	0,0%	36,8%	10,5%	100,0%

A teljes mintában tapasztalt jelentős szülői támogatás a szellemi munkát végzők körében erősen visszaesik, és itt a legmagasabb a szülői ellenzés aránya.

21. táblázat: tanultak alkalmazásának megoszlása foglalkozás szerint

	Igen, meggyőződtem, hogy a keleti harcművészetek segítik az egyéniség fejlődését	Igen, óvatosabb lettem, mert a tudás veszélyes is lehet, ha alkalmazom	Igen, rájöttem, hogy képes vagyok megvédeni önmagammat	Igen, sokkal magabiztosabb lettem	Nem, ugyanolyan vagyok, mint azelőtt	Egyéb	Összesen
	47,2%	7,9%	12,4%	28,1%	2,2%	2,2%	100,0%
Középiskolás	35,3%	5,9%	26,5%	26,5%	2,9%	2,9%	100,0%
Felsőoktatás	46,2%	7,7%	7,7%	38,5%	0,0%	0,0%	100,0%
Szellemi	60,0%	12,0%	4,0%	20,0%	0,0%	4,0%	100,0%
Fizikai	52,9%	5,9%	0,0%	35,3%	5,9%	0,0%	100,0%

A középiskolások között több, mint kétszer akkora azoknak az aránya, akik már képesnek tartják magukat megvédeni az esetleges atrocitásoktól.

22. táblázat: nemek megoszlása az életkor függvényében

	Férfi	Nő	Összesen
	75,4%	24,6%	100,0%
Ismeretlen	60,0%	40,0%	100,0%
20 év alatt	82,8%	17,2%	100,0%
21-30 év	80,0%	20,0%	100,0%
31 felett	62,5%	37,5%	100,0%

Jól látható, hogy 31 év felett a nők aránya a küzdősporttal foglalkozók között magasabb, mint 31 alatt.

23. táblázat: a sportolás kezdeti okainak megoszlása az életkor függvényében

	A barátaim ajánlották	Karate és más harcművészeti filmek ösztönöztek	Erős és ügyes akartam lenni	Többször megverték, és vissza akartam vágni	Hiszek a keleti filozófiákban	Hirdetések, reklámok hatására	Vállalkozás, tanfolyamszervezés hatására	Összesen
	25,0%	10,9%	37,0%	7,6%	10,9%	5,4%	3,3%	100,0%
Ismeretlen	0,0%	25,0%	62,5%	0,0%	0,0%	12,5%	0,0%	100,0%
20 év alatt	21,4%	9,5%	40,5%	9,5%	7,1%	7,1%	4,8%	100,0%
21-30 év	25,0%	12,5%	29,2%	8,3%	16,7%	4,2%	4,2%	100,0%
31 felett	44,4%	5,6%	27,8%	5,6%	16,7%	0,0%	0,0%	100,0%

31 év felett a barátok ajánlása a legfőbb indok a sportolás elkezdésére, 30 év alattiaknál pedig a legfőbb motiváció az erő és ügyesség megszerzése.

24. táblázat: a sportolás céljainak megoszlása az életkor függvényében

	Megismerem a keleti filozófiát és küzdősportok háttérét	Versenyezni és győzelmekeket aratni	Jó alak és izomzat megszerzése	Tetszeni a barátnőmnek / barátomnak	Egyéb	Összesen
	42,9%	18,1%	21,9%	3,8%	13,3%	100,0%
Ismeretlen	66,7%	16,7%	16,7%	0,0%	0,0%	100,0%
20 év alatt	36,2%	25,5%	29,8%	6,4%	2,1%	100,0%
21-30 év	33,3%	16,7%	23,3%	0,0%	26,7%	100,0%
31 felett	63,6%	4,5%	4,5%	4,5%	22,7%	100,0%

Mindhárom életkor csoportban a legfőbb indok a keleti filozófiák megismerése, azonban 20 éves kor alatt átlag feletti a verseny és győzelem, illetve a jó alak és izomzat elérésének célja. Fontos még, hogy 21-30 év, illetve 31 év feletti között magas az Egyéb indokok aránya

25. táblázat: támogatók és ellenzők megoszlása az életkor függvényében

	Ismeretlen	Szüleim támogatták	Szüleim ellenzték	Iskolám, tanáraink támogatták	Iskolám, tanáraink ellenzték	Munkahelyemen támogatták	Testvérem, barátom, szomszédom javasolta	Egyéb	Összesen
	1,1%	46,6%	5,7%	10,2%	2,3%	3,4%	20,5%	10,2%	100,0%
Ismeretlen	0,0%	50,0%	0,0%	25,0%	0,0%	0,0%	12,5%	12,5%	100,0%
20 év alatt	0,0%	70,3%	0,0%	10,8%	2,7%	0,0%	13,5%	2,7%	100,0%
21-30 év	4,5%	31,8%	9,1%	9,1%	0,0%	9,1%	27,3%	9,1%	100,0%
31 felett	0,0%	19,0%	14,3%	4,8%	4,8%	4,8%	28,6%	23,8%	100,0%

Jól látható, hogy az életkor növekedésével erőteljesen csökken a szülői támogatottság, és emelkedik az Egyéb támogatók aránya. Azok között, akik nem jelöltek meg korcsoportot magas a tanári támogatottság aránya is.

26. táblázat: változás érzésének megoszlása az életkor függvényében

	Igen, meggyőződtem, hogy a keleti harcművészetek segítik az egyéniség fejlődését	Igen, óvatosabb lettem, mert a tudás veszélyes is lehet, ha alkalmazom	Igen, rájöttem, hogy képes vagyok megvédeni önmagammat	Igen, sokkal magabiztosabb lettem	Nem, ugyanolyan vagyok, mint azelőtt	Egyéb	Összesen
	47,2%	7,9%	12,4%	28,1%	2,2%	2,2%	100,0%
Ismeretlen	33,3%	0,0%	0,0%	66,7%	0,0%	0,0%	100,0%
20 év alatt	37,2%	9,3%	20,9%	25,6%	4,7%	2,3%	100,0%
21-30 év	55,0%	5,0%	10,0%	30,0%	0,0%	0,0%	100,0%
31 felett	65,0%	10,0%	0,0%	20,0%	0,0%	5,0%	100,0%

21-30 év között magas, 31 év felett kiemelkedően magas azoknak az aránya, akik az egyéniség fejlődésének támogatását vették felfedezni a küzdősportokban, 20 év alatt az átlagnál 10%-kal kisebb ezen emberek csoportja.

27. táblázat: foglalkozás megoszlása nemek szerint

	8 általános	Általános iskolás	Főiskola, egyetem	Főiskolai, egyetemi hallgató	Gimnáziumi érettségi	Középsikolás	Szakiskolai végzettség	Összesen
	9,2%	21,5%	27,7%	4,6%	12,3%	15,4%	9,2%	100,0%
Férfi	12,0%	26,0%	24,0%	4,0%	10,0%	12,0%	12,0%	100,0%
Nő	0,0%	6,7%	40,0%	6,7%	20,0%	26,7%	0,0%	100,0%

A nők kisebb aránya foglalkozik küzdősporttal az általános iskolások közül, azonban középiskolások között már magasabb az arány, mint a férfiaknál, főiskolai, egyetemi szinten pedig már közel kétszer akkora.

28. táblázat: sportolás idejének megoszlása nemek szerint

	1-5 éve gyakorol	6-10 éve gyakorol	11 évnél régebben gyakorol	Összesen
	33,8%	33,8%	32,3%	100,0%
Férfi	32,7%	30,6%	36,7%	100,0%
Nő	37,5%	43,8%	18,8%	100,0%

A férfiak egyenletesen képviseltetik magukat a sportolási idő három csoportjában, míg azon nők aránya, akik 11 évnél régebben sportolnak csekély.

29. táblázat: sportolás céljainak megoszlása nemek szerint

	Megismerni a keleti filozófiát és küzdősportok háttérét	Versenyezni és győzelmeket aratni	Jó alak és izomzat megszerzése	Tetszeni a barátnőmnek / barátomnak	Egyéb	Összesen
	42,9%	18,1%	21,9%	3,8%	13,3%	100,0%
Férfi	37,8%	22,0%	23,2%	3,7%	13,4%	100,0%
Nő	60,9%	4,3%	17,4%	4,3%	13,0%	100,0%

Jól látható, hogy a nők sokkal kevésbé a versenyzésért, győzelemért sportolnak, mint a férfiak, azonban jelentősebb a filozófiai érdeklődésük.

30. táblázat: sportolás céljainak megoszlása a kezdeti indokok szerint

	A barátaim ajánlották	Karate és más harcművészeti filmek ösztönöztek	Erős és ügyes akartam lenni	Többször megverték, és vissza akartam vágni	Hiszek a keleti filozófiákban	Hirdetések, reklámok hatására	Vállalkozás, tanfolyamszerzés hatására	Összesen
	23,8%	13,1%	36,3%	7,7%	11,9%	3,0%	4,2%	100,0%
Megismerni a keleti filozófiát és küzdősportok háttérét	29,4%	13,2%	30,9%	5,9%	13,2%	4,4%	2,9%	100,0%
Versenyezni és győzelmeket aratni	15,2%	15,2%	36,4%	15,2%	12,1%	0,0%	6,1%	100,0%
Jó alak és izomzat megszerzése	18,4%	10,5%	47,4%	7,9%	7,9%	2,6%	5,3%	100,0%
Tetszeni a barátnőmnek / barátomnak	22,2%	11,1%	44,4%	11,1%	11,1%	0,0%	0,0%	100,0%
Egyéb	30,0%	15,0%	30,0%	0,0%	15,0%	5,0%	5,0%	100,0%

Akik azt mondták, hogy céljuk megismerni a keleti filozófiákat, azon embereknek több, mint 30% szintén állította, hogy erős és ügyes akart lenni, illetve mindössze 13,2%-a mondta, hogy hisz a keleti filozófiákban.

31. táblázat: az elmélyült gondolkodóképesség rangjainak megoszlása a kezdeti indokok szerint

Elmélyült gondolkodóképesség helyezése	1	2	3	4	5	Összesen
	11,0%	7,7%	29,7%	25,3%	26,4%	100,0%
A barátaim ajánlották	4,3%	0,0%	26,1%	39,1%	30,4%	100,0%
Karate és más harcművészeti filmek ösztönöztek	10,0%	20,0%	40,0%	10,0%	20,0%	100,0%
Erős és ügyes akartam lenni	8,8%	11,8%	23,5%	29,4%	26,5%	100,0%
Többször megverték, és vissza akartam vágni	0,0%	0,0%	14,3%	28,6%	57,1%	100,0%
Hiszek a keleti filozófiákban	20,0%	10,0%	60,0%	10,0%	0,0%	100,0%
Hirdetések, reklámok hatására	25,0%	0,0%	50,0%	0,0%	25,0%	100,0%
Vállalkozás, tanfolyamszervezés hatására	66,7%	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	100,0%

Aki azt mondta magáról, hogy hisz a keleti filozófiákban, 60%-ban tette az elmélyült gondolkodóképességet az erények rangsorának harmadik fokára. Azon emberek, akik baráti ajánlás nyomán kezdtek el küzdősporttal foglalkozni kimagasló százaléka negyedik, illetve ötödik helyre rangsorolta ezen erényt.

32. táblázat: az elmélyült gondolkodóképesség rangjainak megoszlása a sportolás céljai szerint

Elmélyült gondolkodóképesség helyezése	1	2	3	4	5	Összesen
	11,5%	10,6%	28,8%	21,2%	27,9%	100,0%
Megismerni a keleti filozófiát és küzdősportok háttérét	13,3%	6,7%	31,1%	20,0%	28,9%	100,0%
Versenyezni és győzelmeket aratni	15,8%	5,3%	26,3%	21,1%	31,6%	100,0%
Jó alak és izomzat megszerzése	9,1%	13,6%	22,7%	27,3%	27,3%	100,0%
Tetszeni a barátnőmnek / barátomnak	0,0%	25,0%	0,0%	50,0%	25,0%	100,0%
Egyéb	7,1%	21,4%	42,9%	7,1%	21,4%	100,0%

Azok az emberek helyezték az elmélyült gondolkodóképességet a legnagyobb arányban az első helyre, akik azt mondták magukról, hogy versenyezni és győzelmeket aratni akarnak.

33. táblázat: sportolás kezdeti okainak megoszlása a sportolás céljai szerint

	Megismerni a keleti filozófiát és küzdősportok háttérét	Versenyezni és győzelmeket aratni	Jó alak és izomzat megszerzése	Tetszeni a barátnőmnek / barátomnak	Egyéb	Összesen
	40,5%	19,6%	22,6%	5,4%	11,9%	100,0%
A barátaim ajánlották	50,0%	12,5%	17,5%	5,0%	15,0%	100,0%
Karate és más harcművészeti filmek ösztönöztek	40,9%	22,7%	18,2%	4,5%	13,6%	100,0%
Erős és ügyes akartam lenni	34,4%	19,7%	29,5%	6,6%	9,8%	100,0%
Többször megverték, és vissza akartam vágni	30,8%	38,5%	23,1%	7,7%	0,0%	100,0%
Hiszek a keleti filozófiákban	45,0%	20,0%	15,0%	5,0%	15,0%	100,0%
Hirdetések, reklámok hatására	60,0%	0,0%	20,0%	0,0%	20,0%	100,0%
Vállalkozás, tanfolyamszervezés hatására	28,6%	28,6%	28,6%	0,0%	14,3%	100,0%

Aki azt állította magáról, hogy hisz a keleti filozófiákban, 45%-ban azt is állította magáról, hogy a küzdősporttal célja megismerni a keleti filozófiákat. Akinek a barátai ajánlották a küzdősportokat, azoknak 50%-a állította magáról, hogy célja megismerni a keleti filozófiákat.

34. táblázat: emberi értékek megoszlása a sportolás céljai szerint

	Megismerni a keleti filozófiát és küzdősportok háttérét	Versenyezni és győzelmeket aratni	Jó alak és izomzat megszerzése	Tetszeni a barátainak/barátnőimnek/barátomnak	Egyéb	Összesen
	44,1%	18,0%	22,3%	3,8%	11,8%	100,0%
Becsületesség	46,6%	15,9%	21,6%	3,4%	12,5%	100,0%
Megbízhatóság	45,2%	17,9%	21,4%	4,8%	10,7%	100,0%
Kreativitás	27,3%	36,4%	36,4%	0,0%	0,0%	100,0%
Elmélyült gondolkodóképesség	39,1%	17,4%	21,7%	4,3%	17,4%	100,0%
Jó kapcsolatteremtő képesség	40,0%	20,0%	20,0%	0,0%	20,0%	100,0%

Azon emberek, akik a kreativitást helyezték az értékek rangsorának első vagy második helyére, 36,4%-ban versenyezni és győzelmeket aratni akartak.

35. táblázat: emberi értékek megoszlása a sportolás okai szerint

	A barátaim ajánlották	Karate és más harcművészeti filmek ösztönöztek	Erős és ügyes akartam lenni	Többször megverték, és vissza akartam vágni	Hiszek a keleti filozófiákban	Hirdetések, reklámok hatására	Vállalkozás, tanfolyamszervezés hatására	Összesen
	23,7%	10,8%	38,7%	7,5%	12,4%	4,3%	2,7%	100,0%
Becsületesség	27,2%	11,1%	38,3%	7,4%	9,9%	4,9%	1,2%	100,0%
Megbízhatóság	25,3%	9,3%	40,0%	6,7%	13,3%	4,0%	1,3%	100,0%
Kreativitás	12,5%	0,0%	37,5%	25,0%	12,5%	0,0%	12,5%	100,0%
Elmélyült gondolkodóképesség	5,9%	17,6%	41,2%	0,0%	17,6%	5,9%	11,8%	100,0%
Jó kapcsolatteremtő képesség	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%	0,0%	0,0%	100,0%

Aki a megbízhatóságot tette az értékek rangsorának első vagy második helyére, azon emberek 40%-a mondta, hogy erős és ügyes akart lenni a sportolás által.

A kérdőíves felmérés számítási modelljeit és következtéseit a 3. Melléklet tartalmazza.

4.2 Mélyinterjúk elemzése

Az elmúlt időszakban, hozzávetőlegesen az elmúlt másfél évben számos edzőtáborban, versenyeken, illetve klubedzéseken, tanfolyami edzéseken vettem részt.

Tizenkét olyan sportvezetőt választottam ki a mélyinterjú alanyaként, aki befolyással bír, vagy meghatározó szerepet vállalt az egyes keleti küzdősportok elterjesztésében, népszerűsítésében, oktatásában, akár korábban versenyzőként, majd később edzőként, szakvezetőként, üzletemberként, vagy klubvezetőként végezte, vagy végzi ezt a tevékenységet.

A mélyinterjúk során átfogó elemzéseket folytattunk a megkérdezettekkel arról, hogy a keleti küzdősportok megítélésük szerint milyen szerepet játszottak, játszanak és játszhatnak a későbbiek során a hazai sportmozgalom fejlődésében.

Valamennyiüktől megkérdeztem azt, hogy miért választották ezt a sportot, amelyet űznek, amelynek mesterei, oktatói, mecénásai lettek, milyen céljaik voltak a keleti küzdősportok megismerésével, és azt, hogy változott-e a szemléletük, amióta rendszeresen foglalkoznak a küzdősportokkal.

Záró kérdésként ugyancsak mindegyikükkel beszélgettem arról, hogy milyen mértékben fontosak a számukra azok az emberi értékek, amelyeknek sorrendbe állítását megkérdeztem a kérdőívet kitöltő közel 700 sportolótól is.

A „miért ezt a sportot választotta” kérdésre adandó válaszok közül idéznék néhányat:

Első válaszadó:

„A barátaim ajánlották, hogy kezdjek el karatézni, hiszen csenevész, vézna gyerek voltam, az iskolában sokszor megverték. Kerestem azt a módot és lehetőséget, hogy hogyan vághatok vissza azoknak, akik nálam erősebbek voltak, kigúnyoltak és sokszor belém kötöttek. Ugyanakkor megnéztem jó néhány filmet, láttam Bruce Lee-t, láttam Jean Claude van Dam-ot és láttam Schwarzeneggert is a különböző akciófilmekben.

Nekem legjobban az tetszett, hogy a vékony, gyengének tűnő kis Bruce Lee milyen hihetetlenül gyorsan, energikusan, ruganyosan, lazán verekszik, és egyszerre képes sok ellenfelét is legyőzni.

Erős és ügyes akartam lenni. Én sem voltam sokkal magasabb, mint Bruce Lee, és mindig csodáltam azt, hogy ez az alacsony, vézna, kicsi emberke szinte legyőzhetetlen. Én tudtam, hogy nem lehetek legyőzhetetlen, de nem szerettem volna mindig az utolsó lenni a sorban, és nem szerettem volna azt, ha rajtam gúnyolódnak az osztálytársaim.

Ezért kezdtem el karatézni, és az elvárásaim teljes mértékig beigazolódtak, hiszen mester lettem, tekintélyt szereztem magamnak és a környezetem is elismer, sőt azok a régi, gúnyolódo osztálytársaim, egykori ellenfeleim, egykori kigúnyolóim, azok, akik korábban kötözködtek velem és megverték, azok igen nagy tisztelettel vannak irántam.

Azt is meg kell mondanom, hogy miután megtanultam karatézni, soha nem jutott eszembe az, hogy bármelyiküknek is visszaadjam, vagy visszavágjak, viszont egy olyan önbizalmat és magabiztosságot szereztem, amellyel kivívhattam magamnak a környezetem tekintélyét.”

Második válaszadó:

„Én hiszek a keleti filozófiákban. Nagyon sok könyvet olvastam, volt szerencsém több nyelvet megtanulni, és így angolul is, olaszul is, spanyolul is, németül is volt módom és lehetőségem keleti filozófiákkal kapcsolatos szakirodalmat és ismeretterjesztő könyveket elolvasni.

A hazai irodalomban kicsit később jelentek meg ezek a munkák sok fordításból, később én is részt vettem ilyen könyvek fordításában. Számomra nagyon fontos volt az, amit üzentek a keleti filozófiák és azok a tanok, amelyeket akár Konfuciusz, akár Lao-Ce hirdetett. Ugyanígy pozitív hatást gyakorolt a gondolkodásomra a shao-lin kolostoroknak a filozófiája, vallászetikája, amelyek bázisai voltak a shao-lin, kung-fu, illetve később a kempo sportágaknak.

Magam elég verekedős gyerek voltam már kiskoromban is, de nem szerettem volna soha visszaélni az esetlegesen megtanultakkal, és a keleti filozófiák és a keleti hagyományok, szokások olvasással történő megismerése folyamán megerősödött bennem az, hogy a megszerzett tudással nem is szabad visszaélni.

Később volt lehetőségem eljutni a Távols-Keletre, Japánban és Koreában is jártam, amely igen mély benyomást tett rám. Tovább erősítette bennem azt a tudatot, hogy nagyon jól döntöttem akkor, amikor elkezdtem foglalkozni a keleti küzdősportok háttérével, a vallási, az etikai és a filozófiai megközelítésekkel, és nagyon sokat köszönhetek annak, hogy ezeknek az ismereteknek a hatására itthon, Magyarországon magam is elkezdtem a küzdősportokkal foglalkozni, előbb tanulni, később tanítani.”

Harmadik válaszadó:

„Engem a munkatársaim biztattak arra, hogy menjük le az egyik dojoba, mert itt a közelünkben található egy olyan jiu-jitsu tanfolyam, ahol judot is, aikidot is és a jicunak valamelyik hagyományos módját is tanítják a különböző mesterek.

Elmentem, megnéztem, megtetszett és úgy döntöttem, hogy ott maradok. Azóta nagyon sok mindent megtanultam, és eljutottam oda, hogy már több vizsgát is képes voltam letenni. Igaz, hogy még nem vagyok mester, de nincs is annyi időm, hogy túlságosan sokat foglalkozzak a menedzseri munkám mellett azzal, hogy övvizsgákra készülök. Azonban így is nagyon sokat jelent számomra az, hogyha hetente egyszer, vagy kétszer lemehegek a dojoba, és ott egyrészt tanulhatok a mesterektől, másrészt pedig küzdelmet is folytathatok a sporttársaimmal.

Még az sem baj, hogyha időnként én veszítek, azzal is tanulok.”

Negyedik válaszadó:

„Én valamikor a 70-es évek elején kezdtem el foglalkozni először a judoval, később aztán viharos gyorsasággal bejött a karate is, és akkor elkezdtem foglalkozni azzal is.

Igazából a judóban sose versenyeztem, nem voltam magas színvonalon, bár egy-két ilyen alsóbb szintű versenyre az edzőm benevezett, ott nem túl sok sikert értem el, alig-alig sikerült győzelmeket szereznem.

Valahogy a judo nem feküdt nekem. Talán lehet, hogy későn kezdtem el, túl öreg voltam hozzá, és ezért úgy döntöttem, hogy a karatéval próbálkozom meg, hátha ott nagyobb sikereim lesznek.

Végül is az volt a célom, hogy megismerjem a keleti filozófiákat, a küzdősportok valamilyen háttérét is, de szerettem volna magam is megmérettetni és győzelmeket is aratni, sikereket is elérni.

Az is igaz, hogy szerettem volna, hogy izmosabb legyek, hogyha jobban tetszem a barátnőmnek, és ezért sokkal nagyobb hatékonysággal kezdtem el edzésekre járni, és foglalkozni a karate különböző irányjaival.

Igazából beváltak az elképzeléseim, hiszen feketeöves mester lettem, több dant szereztem, nemzetközileg is elismertek, egy saját szakág alapításában is közreműködtem, számos nemzetközi versenyen vettem részt, bemutatókat tartottam, könyvet is írtam, és úgy gondolom, hogy eléggé meghatározó alakja lettem a karate sportnak Magyarországon. Érdekes visszagondolni arra, hogy a 70-es években, amikor talán el is ment egy kicsit a kedvem a küzdősportoktól, mert a judóban nem voltam igazán sikeres, mégis rá tudtam venni magamat arra, hogy foglalkozzak a karatéval.

Azt nem hittem akkor még magam sem, hogy ilyen meghatározó szerepet tölthetek be a hazai és részben a nemzetközi karate sportban is.”

Ötödik válaszadó:

„Én még csak néhány éve foglalkozom a küzdősportokkal, tanfolyami szinten, igaz, hogy már életkorban közelebb vagyok az ötvenhez, mint a negyvenhez, ennek ellenére mégis nekem egy külön szabadidős program az, hogy lejárhatok edzésre, és az edzéseken újra és újra elsajátíthatok technikákat.

Emellett a fizikai állóképességem is növelem és egy jó társaságban lehetek. Számomra soha nem volt cél az, hogy versenyezzek, hogy sikereim legyenek, hogy a dobogó tetejére álljak. Ellenben azt nagyon fontosnak tartottam, hogy jó legyen a közérzetem, hogy egészséges életmódot élhessek, és emellett legyen egy magabiztos, határozott fellépésem, amely most már úgy érzem, hogy megvan, hiszen évek óta járok erre a tanfolyamra, és a judo, karate, aikido fogásait sajátíthatom el szakképzett mesterek segítségével.

Nagyon jó baráti hangulatot tudunk kialakítani, és nemcsak a dojoban vagyunk együtt, hanem sok más közös programot is tudunk szervezni a családdal együtt és a sporttársaimmal egyetemben.

Énnekem mindenképpen megérte, hogy elkezdtem foglalkozni ezzel a sporttal, ugyan szereztem már narancssárga övet is, és az övvizsgákon is meg tudtam mérettetni magamat, házi versenyeken is elindulok, de valójában nem céloom az, hogy ilyen idős koromban bármiféle versenyeredményt elérjek.

Céloom, hogy határozott legyek, magabiztos legyek, és a mindennapi munkámban is látszódjék rajtam az, hogy én egy fizikailag felkészült, határozott ember vagyok, aki tudja, hogy mit akar.”

Hatodik válaszadó:

Mélyinterjúim során volt lehetőségem találkozni a világ egyik meghatározó személyiségével, egyéniségével, aki a kempo- karate egyik alapítója, népszerűsítője és 10 danos mestere. Vele hosszas beszélgetéseket tudtam folytatni, hiszen régi barátságban vagyunk, neki köszönhettem azt, hogy a kempo sportágat megismertem, megszerettem és annak a mestere is lehettem.

Így, amikor neki is feltettem ezeket a kérdéseket, hogy mi vezérelte őt a karate irányába, miért foglalkozott a kempo- karatéval és milyen motivációi voltak, akkor az ő válaszai számomra különösképpen izgalmasak, fontosak és tanulságosak voltak. A többi interjúalannal ellentétben ő hozzájárult ahhoz, nevét is adja ehhez a mélyinterjúhoz, H.I. egykoron a Testnevelési Főiskola hallgatója volt, és az 56-os események kapcsán távozott el külföldre, majd Ausztráliában talált magának második otthonát.

2004 nyarán hosszabb időt töltött Magyarországon lányával együtt, aki szintén a kempo- karate mestere és már világszerte ismert és elismert képviselője.

Mindketten segítettek a magyar kemposoknak abban, hogy tanulják ezt a sportágat, ismerjék meg a tudományokat, ismerjék meg a legjobb technikai módszereket, és mindketten részt vettek több edzőtáborban a hazai itt-tartózkodásuk alatt.

„Zömök fiatalember voltam, amikor megérkeztem Ausztráliába, és kerestem magamnak a lehetőségeket, hogy hogyan tudok megtelepedni egy új kontinensen, hogyan tudok új hazát találni magamnak.

Először fizikai munkásként dolgoztam, majd sétálásaim során felfedeztem egy dojt, egy karate edzőtermet, ahová bementem és ahol kedvesen fogadtak, mint idegent.

Elkezdtem foglalkozni a sporttal, és mestereimtől tanulván, rohamosan fejlődni is kezdtem. Ösztönöztek természetesen a környezet hatásai, hiszen szerettem volna ebben az új helyzetben is feltalálni, megtalálni önmagamat.

Ehhez nekem rendkívül nagy segítséget nyújtott az, hogy a karatéval ilyen módon elkezdhettem foglalkozni.

A későbbiek során aztán rájöttem arra, hogy az a stílus, amit ott elkezdtem tanulni, az én igényeimet már nem elégíti ki, sokkal harcosabb, küzdelmesebb tevékenységre vágytam, ezért elkezdtem egy saját stílus kimunkálásán dolgozni.

Rájöttem arra is, hogy nem biztos, hogy mindenki számára minden technika megfelelő módon alkalmazható, használható.

Vannak magasabbak, alacsonyabbak, soványabbak, kövérebbek, erősebbek, gyengébbek, és az a jó, ha mindenki olyan technikát tud megtanulni, ami a saját fizikai képességeinek, rugalmasságának, lazaságának, vagy éppen az izmai kötöttségének megfelelően a legjobban alkalmazható.

Így dolgoztam ki a magam kempo- rendszerét, amely aztán az elmúlt évtizedek során egyre inkább elterjedt, népszerűvé vált és elfogadottá vált.

Elkezdtem versenyezni és nagyon sok sikert értem el, hiszen a világbajnoki címet többször is megnyertem, kümitében, küzdelemben, és hosszú pályafutásom során eljutottam oda, hogy több ágazatban is a legmagasabb szintű mesterfokozatot megszerezhettem.

Számomra egyik legnagyobb öröm az, hogy a lányom is folytatja a pályafutásomat és ma már nemzetközileg is sikeres versenyző és edző egyaránt.

Úgy érzem, hogy az életutam az rendkívül hasznos és talán mintaértékű is lehet, én mindenesetre nagyon elégedett vagyok azzal, hogy egy ilyen sportágban lerakhattam alapokat, új információkat, új stílust kidolgozván nyújthattam támogatást azoknak a fiataloknak, akik a keleti küzdősportok iránt érdeklődnek.

Nekem meggyőződésem az, hogy ha az emberi értékeket sorrendbe állítjuk, akkor abban az első a becsületesség, hiszen ez volt az egyik kérdésed is, hogy milyen sorrendet találnék az emberi értékek között.

Ezt követően nekem nagyon fontos a megbízhatóság és az elmélyült gondolkodóképesség, amely ahhoz szükséges, hogy az ember a saját életét megtervezzék, megszervezzék és a céljait megvalósítsa.

Ezt követi majd a kreativitás és a jó kapcsolatteremtő képesség, abból az ötből, amit Te nekem itt kérdésként feltettél.

Én, összegezve, azt tudom elmondani, hogy ezek a képességek igazából együttesen jók, ha megtalálhatók egy emberben, és az emberi tudás és az emberi alkotóképesség teljességéhez valójában mind az öt képességnek a megléte fontos és szükséges.”

A mélyinterjúk megerősítettek engem abban a feltételezésemben, hogy a keleti küzdősportoknak igen komoly személyiségformáló hatásuk van, és mindazok, akikkel ezt a mélyinterjú beszélgetést lefolytattam, egyértelműen igazolták és bizonyították számomra azt, hogy éppen a sportág hosszú ideig tartó gyakorlása következtében személyiségjegyeik rendkívül komolyan megváltoztak pozitív irányba.

Elsősorban azt éreztem a mélyinterjú tapasztalatai során, hogy ezek az emberek, ezek a sportemberek, edzők, szakemberek egy egészen sajátos életmodellt vettek fel.

Az életük részébe beépült a keleti küzdősportokkal való foglalkozás, az edzésekre járás, az egészséges életmód megőrzése, a fizikai állapot fitten tartása, az életben a magabiztosság, a határozottság, a céltudatosság elérése és megtartása, továbbá az embertársaikkal való korrekt, tiszta és tisztességes kapcsolattartás.

A keleti küzdősportok gyakorlása nyomában és során valamennyien birtokába jutottak egy olyan tudásnak, egy olyan képességnek és készségnek, amelynek alkalmazása veszélyes is lehet, és ezt mindannyian pontosan felmérték és tudomásul vették.

Ezért sokkal óvatosabban is lettek, hiszen tudják azt, hogy a megszerzett tudásuk az hatalom is lehet, de fegyver is lehet.

Valamennyi mélyinterjúval megkérdezett sportoló kifejezte azt a szándékát, hogy ha lenne gyermeke, illetve, ha van gyermeke, akkor szívesen foglalkoztatná őt is a keleti küzdősportok gyakorlásával, sőt közülük többeknek a gyermeke részt vesz már tanfolyamokon, különböző küzdősport eseményeken, résztvevőként is, edzőtársként is és némelyik közülük már versenyzőként is.

A mélyinterjúkkal folytatott vizsgálataim a dolgozat elején megfogalmazott hipotéziseim igazolását elősegítették. A megkérdezettek válaszai több mint 90 %-os közelítéssel megfelelnek a kérdőívet kitöltő sokaság válaszainak.

4.3 Egy kezdeményezés tapasztalatai

Az 1990-es évek elején létrehoztam egy menedzser önvédelmi programot. Ennek az volt a lényege, hogy a vállalatvezetés, a gazdaság, a magánvállalkozás, illetve a politika különböző vezető szinterein tevékenykedő, döntően középkorúak, hogyan és milyen formában képesek elsajátítani a keleti küzdősportok, harcművészetek elemeit, hogyan képesek megismerkedni az elmélettel és a gyakorlattal, és hogyan tudják önmagukat ebbe az irányba aktivizálni.

Az elmúlt 15 év igen érdekes tapasztalatokat hozott. Az első és legfontosabb az, hogy néhányan azok közül, akik a 90-es évek elején kezdték ezt a menedzser önvédelmi kurzust harmincegynéhány évesen, ma is, az ötvenedik évükhöz közeledve, vagy már éppen azt elhagyva, változatlanul járnak az edzésre, sőt többen közülük már színes övvizsgákat is tettek.

Ami még nagyobb pozitívuma ennek a kurzusnak az az, hogy a tanfolyami résztvevők közül számosan a családjukat is magukkal hozták, gyermekeiket, feleségüket, sőt olyan gyermekeket, akik már életkor tekintetében felnőttek, egyetemi hallgatók, főiskolai hallgatók, vagy éppen dolgoznak, és az édesapával, vagy az édesanyjával együtt edzenek, vesznek részt a programokon, küzdenek, izzadnak és tanulják meg az új és új technikákat.

Ebben a körben is, -mintegy 15 emberről van szó-, megkérdeztem ugyanazon kérdéseimet, amelyeket a kérdőíves felmérés során, illetve a Survey-módszerrel végzett kutatásaim kapcsán kutattam és vizsgáltam.

Számomra is érdekes volt azon reakció, amelyet a több mint 10 éve, ebben a szűkebb közösségben tevékenykedő, igen magas szintű társadalmi beosztásban, gazdasági vezetőként, vagy magánvállalkozóként tevékenykedő sportolók válaszoltak.

A sportágválasztás tekintetében a nagy többség azt a választ adta, hogy erős és ügyes akart lenni, és mint menedzser, jó kondíciót szeretett volna szerezni egy rendszeres edzés és tevékenység során, ahol új ismereteket is elsajátíthat, megerősödhet, magabiztosabbá válhat és képes lehet megvédeni is önmagát.

A válaszadók közül senkinek sem szerepelt a motivációi között az, hogy meg akarta ismerni a keleti filozófiákat, vagy az, hogy megtetszett a ruházat és a szertartásosság, de még csak arra sem adtak kedvező választ, hogy a karate, vagy más harcművészeti filmek ösztönözték őket a tanfolyamon való részvételre.

Még egy nagyon fontos motiváció volt számukra, noha ez nem szerepelt a kérdőívben, de elmondták, hogy a baráti kapcsolatok, az egymáshoz való kötődés volt az, ami a dojoba vonzotta őket.

Arra a kérdésre, hogy változott-e a szemlélete, amióta rendszeresen foglalkozik a küzdő sportokkal és edzésre jár, egyöntetűen mindenki azt válaszolta, hogy igen.

Egyrészt sokkal magabiztosabb lett, másrészt rádöbbsent arra, hogy képes lehet megvédeni önmagát, és harmadrészt, de nem utolsó sorban arról is meggyőződött, hogy a keleti harcművészetek segítik az egyéniség fejlődését.

Nem utolsó sorban kell említést tenni arról is, hogy ugyancsak egyöntetűen azokat a válaszokat adták erre a kérdésre, hogy óvatosabbak lettek, hiszen megtanultak valamit, amilyen tudással és képességgel korábban nem rendelkeztek, és meggyőződtek arról, hogy ez a tudás az alkalmazás során veszélyes is lehet.

A gyermekekre vonatkozó kérdés feltevése nem is volt értelmezhető, hiszen szinte mindegyik tanfolyami résztvevő, akinek van gyermeke, nemcsak hogy ajánlotta a gyermekének a küzdősport kurzuson való részvételt, hanem ösztönözte is rá, és többen a

90-es évek elején a sportágot elkezdők között együtt edzenek a mai időszakban már a felnőtté váló gyermekeikkel.

Az emberi értékekre vonatkozó kérdésre felállított sorrend tekintetében a döntő többség a becsületességet helyezte az első helyre, ezt követte a megbízhatóság, majd az elmélyült gondolkodóképesség, és a kreativitás és a jó kapcsolatteremtő képesség maradt a választási lehetőségek utolsó harmadában.

A tanfolyami résztvevők még azt is elmondták, hogy rendkívül komolyan veszik az igen felelősségteljes munkájuk mellett az edzésekre járást, és azt is, hogy felkészüljenek az övvizsgákra.

Közülük többen színes övesek már, és nem kívánják abbahagyni az övvizsgákra való felkészülést, idejük, módjuk és lehetőségük szerint szeretnék a technikai tudásukat továbbfejleszteni.

Kivétel nélkül mindegyik tanfolyami résztvevő azt vallotta, hogy számára a keleti küzdősportok nemcsak és kizárólag az edzésre való járást jelentik, hanem egyfajta életmodellt, egyfajta életfilozófiát is adnak, amellyel gazdagodott az életük és amellyel kibővült a tevékenységük.

Közülük szinte valamennyien, kb. 70-75 % korábban valamilyen sportágban tevékenykedett és aktív volt fiatalabb éveiben, voltak magas szintű sportolók is, akik első osztályú, vagy válogatott szintre is eljutottak az adott sportágban.

Azonban ezt nem tudták és nem is akarták összehasonlítani azzal a fajta tevékenységgel, amit a küzdősport edzéseken folytatnak, hiszen itt egészen más motiváció alapján kezdtek el sportolni és egészen mások a céljaik is ezzel a sportmunkával, sporttevékenységgel.

Valójában a filozófiai ismeretanyaguk is bővült, a koordinációs képességük, a meditációs ismereteik és mindazon készségek és képességek számukra jelentős többletet adtak, amelyeket ennek a menedzser önvédelmi kurzusnak a keretében sikerült kifejlesztelniük.

Miután ők komplex önvédelmi programot kaptak, megtalálhatóan a judo, a jicu, a kempo, a kick-box, a shotokan karate elemei, az aikido fogások és egyéb technikai elemek, ebből adódóan ezek a menedzser sportolók komplex képzést tudtak magukénak, és szinte minden felsorolt sportágban azokat az alapokat megtanulták, amelyek az ő személyes magabiztosságukat, fellépésüket, határozottságukat, kiteljesedésüket tudták biztosítani.

5. Megbeszélés

5.1 A globalizáció hatása avagy a küzdősportok internacionalizálódása

Magyarország rendszerváltás utáni gazdasági és társadalmi makrokörnyezetének változásait a XX. század utolsó harmadának fejlődését alakító két fő világfolyamat, a gazdasági paradigmaváltás és a globalizáció oldaláról érdemes megközelíteni és értelmezni. Mindenekelőtt azért tűnik ez a legtermékenyebb módszernek, mert felfogásunk szerint ezek a hosszú távú trendek munkáltak magának a rendszerváltásnak, a szovjet birodalom és az államszocialista rendszerek összeomlásának a hátterében is, továbbá, mert a 80-as évek államszocialista viszonyai között, vagyis már a rendszerváltás előtt konkrétan is meghatározó befolyást gyakoroltak a hazai gazdasági és társadalmi történésekre, és végül, mert a rendszerváltást követően e világfolyamatok jelölték ki az ország mozgásterét és minősítik magának a rendszerváltásnak a sikerességét is. (Gazsó, Laki, 2004.)

A világméretben is megindult átrendeződés közé tartoztak a multinacionális cégek termelés-kihelyezései a fejlődő országokba, majd a 90-es évektől kezdve a volt szocialista országokba is. A globalizáció, egész pontosan annak gazdasági dimenziói, utalnak arra, hogy a jelenség fő hordozói és haszonélvezői azok a transznacionális vállalatok, amelyek megszervezik és működtetik kontinenseken átívelő hálózataikat, piaci integrációikat. A globalizáció konkrét és meghatározó befolyást gyakorolt a magyar gazdaság és társadalom történéseire, melynek hatása a rendszerváltás előtti időszaktól kezdve folyamatosan jelen van a gazdasági és társadalmi életben. A globalizáció hatása részben érvényesült a sportban is, és talán hangsúlyozottabban is a keleti küzdősportok terjedésében.

A vizsgálatok során kerestem azon összefüggéseket, amelyek a távol-keleti küzdősportok Európába és egyéb kontinensekre való tovaterjedésére vonatkoznak. Feltételeztem azt, hogy a modern nyugati világba más úton és más módszerekkel jutott el a keleti filozófia és a küzdősportok, mint ahogyan közép-és kelet-Európába.

A fejlett nyugat-európai piacgazdaságokba, éppen az utazások nyitottsága és a versenygazdaság hatásai okán a japán, vagy kínai mesterek gond nélkül eljuthattak, terjeszthették tanaikat, megismertethették edzés módszereiket, technikájukat, filozófiájukat. Nem volt akadály számukra tanfolyamokat szervezni, edzőtermet, tornatermet nyitni és oda érdeklődőket szervezni. Nem kellett megküzdeniük a politikai, vagy törvényi szabályzókkal, és igazából nem találkoztak szembe ellenállással sem a keleti küzdősportok irányában.

Az Amerikai Egyesült Államok, mint a szabad vállalkozások nyitott piaca, már sok évtizede teret adott a japán, kínai, koreai, vagy éppen indiai kultúrák és a hozzájuk hasonló sporttevékenységek terjedéséhez. Az Egyesült Államokban szinte megszámlálhatatlanul sok judo, karate, aikido, kempo és egyéb harcművészeti klub működik. Mestereik részben a távol-keletről érkeztek, részben már a hazai fejlődés termékei. Az amerikai emberek könnyebben és jobban befogadták a keleti filozófiákat, és toleránsabban kezelték a taoizmus, a Zen Buddhizmus, vagy a shintoizmus tanait.

Az USA-ban nem érződött a küzdősportok között az a fajta ellentmondás sem, amely az európai, de hangsúlyozottan a magyarországi küzdősport mesterek között jelentkezett.

Az európai térnyerés már sok tekintetben letisztította a tanokat, a vallási, etikai és filozófiai bázisokat, és hangsúlyozottan előtérbe helyezte az egyes keleti küzdősportok gyakorlati, technikai ismereteinek elsajátítását.

A magyarországi fejlődésre ez a kitétel hangsúlyozottabban igaz. Miután a szocialista társadalmi berendezkedés periódusában a vallás semmilyen tekintetben nem élvezett támogatást, ezért esély sem volt arra, hogy a keletről érkező küzdősportok, harcművészetek a filozófia, vagy a vallás etika alapján rakhassák le alapjaikat.

A sport misszionáriusainak tehát nem volt más lehetőségük, mint a különböző sportágak szakmai, technikai módszereinek bevezetése, megismertetése és elsajátíttatása az iránta érdeklődőkkel.

Nem véletlen tehát, hogy a már korábban is említett ceremónia, tiszteletadás és meditáció kivételével a tanítások nagyobb része lekopott a magyarországi küzdősport oktatás során. A szűkített keretekben a sportágak technikája, technológiája, versenyszabályai, versenyrendszere került előtérbe és nyerte el helyét a Magyarországon űzött sportágak között.

Ha a világon egyre jobban érzékelhető globalizációs folyamatok tükrében tekintjük a keleti küzdősportok terjedését, akkor kijelenthetjük, hogy ugyan terjedésük törvényszerű, de eredeti törekvéseik jelentős mértékben szűkülnek, éppen a globalizáció hatására.

E tekintetben globalizációs folyamatként foghatjuk fel azt is, hogy a különböző küzdősportágak világszövetségei hogyan képesek integráló szerepet játszani az egyes nemzeti sportszövetségek tevékenysége tekintetében.

Miután a világban is harc folyik a piacok felosztásáért és a privilégiumok megszerzéséért, ezért a nemzetközi szövetségek esetenként nem válogatnak eszközeikben a cél elérése – a kizárólagosság, a mindenképp felettség – érdekében.

A folyamat Magyarországon is komoly konfliktusokat szült, és számos tekintetben jelen van napjaink gyakorlatában is, hiszen egy-egy sportágnak akár több magyarországi szövetsége is jelen van a sportpiacon, és ezek jószerivel csak önmagukat fogadják el az adott sportág hirdetőinek. A különböző jiu-jitsu szakágak, a megosztott kempo, vagy kenpo szövetségek, a teakwondo szövetségek különböző irányzatai, a számos tradicionális karate stílus (shotokan, wado-ryu, goju-ryu, hayashy-ha shito-ryu és egyebek) versenyben van egymással a piacért és a bevételért.

A versenysport, éppen az olimpiai mozgalom és a nemzetközi sportszövetségek hathatós közreműködése következtében, megalkotta a maga normatíváit, és egy-egy sportágban csak egy nemzeti szövetséget ismer el hivatalosan tagjaként.

Ez természetszerű hatást gyakorol a hazai együttműködés megteremtésének szükségességére is. A Magyarországon űzött keleti küzdősportok népszerűségére és elterjedésére ugyancsak jelentős hatást gyakorol a korábbi fejezetekben már említett olimpiai szereplés lehetősége is.

A judo és a taekwondo már korábban elnyerte az olimpiai szereplés jogát és a karate is nagyon erőteljes küzdelmeket folytat ezért.

Mindezekből látható és érzékelhető tehát, hogy a keleti küzdősportok a globalizáció révén szinte minden országba eljutottak, de semmiképpen nem internacionalizálódtak, hiszen – utalva csak a magyarországi tapasztalatokra – a tradíciók mellett helyi sajátosságokkal gazdagodva nyerték el népszerűségüket

E tekintetben a dolgozat elérte a célját, hiszen a gazdasági és politikai változások elemzésének folyamatában a keleti küzdősportok státuszának változása jól nyomon követhető, és az előzetes célkitűzéseknek megfelelően realizálódott.

Állíthatom ezt azért is, mert a II. világháborút követő gazdasági és politikai fejlődés során egyáltalán nem volt középpontban a különböző keleti küzdősportok ismerete, hiszen a tanulmány igazolta azt, hogy a judo volt az egyetlen, amely az 50-es évek elején Magyarországon közismertté vált és sportszerűen gyakorolhatták.

Ugyancsak bizonyítottá vált az is, hogy a 60-as évek elején, már az Aczél-féle „3T” szisztéma, „3T” szindróma hatása alatt a keleti küzdősportok a tiltott kategóriába tartoztak. Az akkori politikai berendezkedés, az akkori gazdasági vonulat tartott attól, hogy egyrészt az országba bekerüljenek olyan veszélyesnek minősített sporttevékenységek, mint például a karate, vagy aikido, vagy akár a kendo, ezeket nem is ismerték Magyarországon, az ország határai zártak voltak, az információ nem tudott eljutni hozzánk, ezért tehát csak tiltott

irodalomként, szamizdatként lehetett olvasni a keleti küzdősportokról különböző ismertetőket idegen nyelven.

Helyenként már útlevelhez is lehetett jutni, időnként már lehetett nyugatra is utazni, ez nagyobb lehetőséget adott arra is, hogy a keleti küzdősportok, ha nem is keletről, de legalábbis nyugatról beszivárognak az országba.

Néhány volt 56-os magyar, akik az események kapcsán disszidáltak, lassan-lassan elkezdett visszatérni az országba. Ezek hol Ausztráliából, hol Japánból, hogy az Egyesült Államokból, hol Nyugat-Európából érkeztek haza a szülőföldre, és külföldi tartózkodásuk során sokan és számos helyen megismerkedtek a különböző harcművészetekkel, keleti küzdősportokkal.

A gyökeres változás, a minőségi és a mennyiségi ugrás a 70-es évek elején következett be, mint ahogy azt a tanulmányban leírtak is igazolják.

Ekkor ugyanis már lényegesen szabadabbá vált a világ, a 70-es évek közepére kinyíltak a határok, jelentősebb ki- és beutazások váltak lehetővé, és Japán mesterektől kezdve a különböző keleti sportok gyakorlóit Magyarországra is eljuthattak bemutatókat tartani, oktatásokat tartani olyan szakemberek, akiktől nagyon sokat lehetett tanulni.

A 80-as évek elejére, közepére a küzdősportok teljes mértékig elfogadottá váltak, többtízezer tömeg kezdte el gyakorolni a judót, a karatét, az aikidot, a kendót, a jiu-jitsut és más harci sportokat, harcművészeteket, vagy keleti küzdősportokat a különböző edzőtermekben, dojokban, tornatermekben, pincékben, alagsorokban.

A keleti küzdősportok tömeges méretűvé váltak Magyarországon, és elindultak az igazi népszerűség útján.

E tekintetben tehát a tanulmány célkitűzései vonatkozásában sikerült jól körüljárhatóan meghatároznom a keleti küzdősportok helyének és szerepének változását és integrációját a hazai sportmozgalomba, sportpolitikába.

A rendszerváltást követően már lényeges változás nem következett be, legfeljebb csak azt mondhatjuk, hogy a tanfolyami résztvevők létszáma nem csökkent, noha más sportágak, sporttevékenységek hazai bajnokságaiban, illetve edzésein résztvevők, érdeklődők száma sajnálatos módon visszaesett.

Ez nem volt jellemző a keleti küzdősportokra, talán éppen azért nem, mert az elsődleges cél nem az volt, hogy versenyezzenek és a versenyeredmények mindenáron való hajszolásával tűnjenek ki az átlagból.

A cél az volt, hogy elsajátítsanak egy életmód-modellt, az egészséges életmódot, a küzdeni tudást, a küzdeni akarást, az önvédelmet, az ellenfél energiáinak kihasználását és valójában azt a fajta szemléletet, amely azt hangsúlyozza, hogy nem szükségszerűen azért kell megtanulni egy küzdősportot, hogy használjuk, hanem azért, hogy el tudjuk kerülni a konfliktushelyzetet.

A dolgozat második fontos célkitűzése volt, választ kapni arra, hogy a keleti filozófia, illetve a keleti bölcsék tanításai beépültek-e a magyarországi edzésmódszerekbe és gyakoroltak-e valamilyen hatást is a fiatalok társadalmi szemléletváltására.

A dolgozat e tekintetben nemleges választ ad. A vizsgálatok azt igazolták, hogy nem a keleti filozófiák ismerete és a keleti bölcsék tanításai voltak azok, amelyek a magyar fiatalokat elsősorban az edzőtermekbe csalogatták, hanem éppen a keleti küzdősportoknak a sportbeli varázsa, ismeretlensége és a tanulásban rejlő lehetőségek.

A keleti filozófiákkal valójában a dojokban ismerkedtek a fiatalok viszonylag szerény ismeretanyaggal rendelkezvén. E tekintetben elmondhatjuk azt is, hogy az edzők és tanfolyamvezetők sem voltak bővében a keleti filozófia ismeretének, hiszen magyar nyelvű anyagok a 70-es évekig szinte egyáltalán nem jelentek meg ebben a tárgykörben, és csak a 80-as évektől vannak olyan tanulmányok, könyvek, kiadványok magyar nyelven is szép számmal, amelyek már a keleti bölcsék tanításaival, Lao-Ce, Konfuciusz, vagy esetleg egyéb kínai bölcsék tanításaival foglalkoznak.

A fiatalok társadalmi szemléletváltozását, tehát a vizsgálat adatai figyelembevételével és feldolgozása alapján a keleti filozófiák alapvetően nem befolyásolták. Társadalmi szemléletváltozásukra, ha és amennyiben ilyen történt, akkor sokkal nagyobb hatást gyakorolt maguknak a küzdősportoknak az ismeretanyaga, a technikája, technológiája, gyakorlása, semmint ennek a filozófiai háttere.

Célkitűzéseim harmadik pontja az volt, hogy a keleti küzdősportok gazdasági, üzleti vállalkozásként betöltötték-e szerepet a fejlődés folyamatában, ha igen, akkor milyen, és a sportmozgalom egészének szervezetébe hogyan voltak képesek integrálódni.

A vizsgálatok azt igazolták, hogy a keleti küzdősportok Magyarországon már a kezdeti időszakától fogva gazdasági vállalkozásként működtek, ha úgy tetszik a magyarországi sportmozgalom első gmk-i, vagy vgmk-i éppen a keleti küzdősport tanfolyamok voltak.

Az ok látszólag egyszerű, de a látszat mögött mélyebb összefüggések húzódnak meg, és ezt a tanulmány vizsgálatai be is igazolták. A keleti küzdősportok egyáltalán nem kaptak állami támogatást a tevékenységükhöz, hiszen a korábbi pártállamban jól körülhatárolhatóan csak azok a sportegyesületek részesültek állami dotációban, amelyek a hagyományos, klasszikus magyar sportágak gyakorlását folytatták az egyesületekben, célirányosan készülve az olimpiai versenyekre, hiszen köztudottan Magyarország olimpia-centrikus volt, most is az, és talán az is lesz.

Ebből a tulajdonképpeni hiánytételből adódóan a keleti küzdősportok edzői, mesterei kénytelenek voltak pénzes tanfolyamokat szervezni, tanfolyami díjat kérni a tanfolyam részvevőitől, illetve döntő többségben a szülőktől, és ezeknek a díját oly mértékben kellett megszabni, hogy az fedezni tudja a terembérleti költséget, a takarítást és az edzőnek a munkadíját is.

Miután nem volt semmiféle állami szubvenció, ezek a tanfolyami díjak lényegesen magasabbak voltak annál, mintha bárki egy sportegyesületbe fizetett volna tagdíjat.

Csak példaként említhető, és ezt is a vizsgálat eredményei igazolták, hogy a 60-as évek végén, 70-es évek elején egy sportegyesületi havi tagdíj nem volt több mint 5 vagy 10 forint, addig egy tanfolyam díja havonta elérte a 150-200 forintot is a különböző keleti küzdősportok gyakorlói között.

Ami mégis érdekes, az az, hogy a szülők gondolkodás nélkül beiratták a gyerekeiket ezekre a tanfolyamokra és képesek voltak kifizetni ezeket az összegeket is, mert látták értelmét annak, hogy gyermekeik ezeken a tanfolyamokon részt vesznek.

Hallották a szomszédoktól, az osztálytársak szüleitől, hogy azok a gyerekek is, akik már korábban elkezdtek ilyen tanfolyamokat, mennyire megváltoztak, jobban fegyelmezhetőek lettek, következetesebbé váltak, tisztábbak lettek, kultúraltabbak lettek, jobban tudták koordinálni a tevékenységüket, jobban osztották be az idejüket.

Ebből adódóan az egyik szülő a másiktól tanulván népszerűsítette a környezetében is a különböző judo, karate, vagy éppen aikido tanfolyamokat.

Tehát a végkövetkeztetés az, hogy még a magasabb tanfolyami díjat is kifizették a szülők, mert látták az eredményét és az értelmét annak, hogy a gyermekeik ezekbe a klubokba, ezekben a tanfolyami körökbe járnak és vesznek részt az edzéseken.

Nem szabad persze elmenni megjegyzés nélkül amellet sem, hogy megjelentek a hozzá nem értők a 70-es évek elején, közepén, és sokan kikiáltották magukat sok danos nagymestereknek, saját ágazatok kimunkálóinak, saját technikák, technológiák elsajátítóinak, és ezt a nem létező tudást is megpróbálták eladni.

Ez egy ideig sikerült is nekik, néha azzal is, hogy a szülőket és a gyerekeket is becsapták, de a későbbiek során azonban ezek a hozzá nem értő, pénzhajhászó, szakembernek egyáltalán nem nevezhető üzleti hiénák kikoptak, illetve a sportágak kiközösítették maguk közül.

Célkitűzéseim közül a negyedik az volt, hogy a keleti küzdősportokat gyakorlók nemenként, férfi és nő megközelítésben milyen motivációkkal, indíttatásokkal választották

maguknak ezeket a sportokat, továbbá társadalmi státuszuk, iskolai végzettségük, családi állapotuk, életkoruk hogyan befolyásolja értékrendjüket.

A vizsgálatot közel 700 sportolón tudtam elvégezni, és a kérdőívek kitöltésének eredményeként tudtam következtetéseket levonni a tekintetben, hogy a feltett kérdéseimre milyen válaszok voltak kaphatók.

A kérdőívek kitöltése és értékelése tehát visszaigazolta azokat a célkitűzéseimet, melyekkel a vizsgálatot elindítottam, és hasznos információkat nyújtott arra vonatkozóan, hogy a keleti küzdősportokat gyakorlók nemenként is milyen motivációkkal, indíttatással választották maguknak ezeket a sportágakat, továbbá azt is, hogy a társadalmi státuszuk, illetve nemük hogyan befolyásolja értékrendjüket.

6. Következtetések

Az eredményekből levonható következtetések vizsgálatánál mindenekelőtt vissza kell tekinteni arra, hogy a dolgozat elején milyen célokat tűztünk ki magunk elé.

A tanulmánynak az volt az elsődleges célja, hogy a keleti küzdősportok helyének, szerepének meghatározását végezze el, a hazai politikai, gazdasági és társadalmi változások egyes szakaszaiban.

Kutatásaim alapján bizonyítom azt, hogy a hipotéziseimre adott válaszok megfelelően alátámasztják előzetes elvárásaimat és feltevéseimet, az alábbiak szerint.

Első hipotézisünk az volt, hogy a keleti küzdősportok magyarországi elterjedése másképpen történt, mint a tradicionális sportoké hazánkban, mert a tiltás és tűrés időszakában ezek a sportok nem élvezték ugyan azt az állami támogatást, amelyeket más, klasszikus, hagyományos, úgynevezett magyar sportok.

A vizsgálat beigazolta azt, hogy a keleti küzdősportok valóban másképpen érkeztek Magyarországra és másképpen nyertek teret, mint ahogy a klasszikus magyar sportok.

Az is tény, és a vizsgálatok ezt egyértelműen alátámasztották, hogy nem élveztek szinte semmilyen vonatkozásban állami támogatást a keleti küzdősportok, még a judo sem, amely pedig már az 50-es években jelen volt a magyar sport világában.

Azonban abban az időszakban a judot is csak a belügyi és a honvéd klubokban lehetett gyakorolni, viszonylag zárt körülmények között és biztonsági ellenőrzésekkel, illetve az akkori biztonsági szolgálatok felügyelete alatt.

A 60-as évek vonatkozásában pedig, amikor még a tőrés kategóriájában voltak ezek a sportok, akkor óhatatlan volt az, hogy semmiféle állami támogatást nem kapnak, hiszen semmilyen vonatkozásban nem kívánták ezeket a sportokat az akkori politikai tényezők népszerűsíteni és tovább elterjeszteni.

Megpróbálták megőrizni a belterjességet és a zártságot, semmiféle anyagi, erkölcsi, vagy éppen kommunikációs támogatást nem nyújtottak ezeknek a sportágaknak a gyakorlásához.

Valójában kijelenthető, hogy a 60-as évek közepén, egészen a 70-es évek elejéig, a politikai nomenklatura félt a keleti küzdősportok futótűzként történő elterjedésének lehetőségétől, sőt még belbiztonsági, vagy nemzetbiztonsági szempontokból is veszélyt érzett abban, hogyha széles tömegek megtanulják az önvédelmi technikákat.

Talán attól tartottak egy bizonytalan belpolitikai helyzet esetén, a küzdősportot majd a későbbiek során gyakorlók széles tábora esetleg a tudását az államhatalom ellen fordíthatja, illetve ezzel a tudásával kriminalisztikai tényezővé válhat az országban.

A 70-es évek közepétől számítva ez a fajta ellenézés és ellenőrzés lazult, illetve a későbbiek során teljesen meg is szűnt. Elsősorban az akkori ifjúsági szövetség támogatásának hatására és ha úgy tetszik garanciavállalásával, az önvédelmi jellegű keleti küzdősportok támogatást élveztek, illetve bizalmat kaptak, így tehát az akkori belügyi szervek is megadták a szabad utat, a későbbiek során pedig már egyáltalán nem foglalkoztak ezeknek a sportágaknak az ilyen társadalmi veszélyességet feltételező hatásával.

Az kijelenthető, és a vizsgálat tapasztalatai is ezt igazolták, hogy a 80-as évek közepétől már, bármelyik keleti küzdősportról is beszélünk, teljes mértékű integráció valósult meg a magyar sportmozgalomba, azonban a pénzügyi, anyagi, gazdasági támogatottság mind a mai napig nem hasonlítható össze egyetlenegy hagyományos, vagy tradicionális küzdősport állam által történő pénzügyi támogatásával.

Hipotéziseink második feltevése az volt, hogy a keleti küzdősportok kezdettől fogva üzleti alapon működtek, és ez hatással volt fejlődésükre és elterjedésükre.

Ez a tézisünk egyértelműen igazolást nyert. Tekintettel arra, hogy a 60-as évek közepétől, a 70-es évek elejétől a keleti küzdősportok tanfolyami jelleggel voltak űzhetők, és ezeknek a tanfolyamoknak a megszervezését nem is szükségszerűen az egyes sportegyesületek végezték el, hanem külön erre a célra létrejött kisvállalkozások, gazdasági munkaközösségek, vagy vállalati gazdasági munkaközösségek, ezért már szinte az első perctől kezdve jelen volt a gazdaság hatása a keleti küzdősport tanfolyamokon.

A másik ilyen lehetséges irány az volt, hogy a már működő judo szakosztályok valamilyen al- szakosztályaként, vagy tömegsport csoportjaként kezdték el a keleti küzdősportokkal való foglalkozást.

Ebből külön is kiemelendő, a dolgozatban is többször említett, MÉLYÉPTERV sportköre, amely tulajdonképpen már a 70-es évek elején, sőt már a 60-as évek vége felé is fedőnéven indította el a küzdősport gyakorlását önvédelmi csoportfoglalkozásokként, és így talán kevésbé volt veszélyes, vagy figyelemfelhívó.

Más oldalról pedig, miután ez tanfolyami jelleggel történt, ezért tanfolyami díjat lehetett és kellett is szedni.

Igazából ebben az időszakban már ezek a gazdasági vállalkozások, ha nem is a haszon szerzésére irányultak, de mindenképpen a profitábilis tevékenység irányába mutattak, hiszen a terembérlési díjakat, az edzőknek a tevékenységéért adható díjakat, a takarítás költségét egyaránt magában foglalták azok a tanfolyami díjak, amelyek

összehasonlításképpen más sportegyesületi szakosztályok tanfolyami díjaival legalább 30-40 %-kal esetenként több száz százalékkal is magasabbak voltak.

Így ezek a vállalkozások már lényegében üzleti alapon töltötték be szerepüket a keleti küzdősportokban és egyben a sportgazdaságban is.

Megjelent emellett persze az is, hogy a hozzá nem értők is üzletet akartak csinálni a küzdősport tanfolyamokból, sokan kikiáltották magukat sok danos, feketeöves mesternek, mindenféle házilag elkészített diplomákat gyártottak és rakták ki a tornatermek falára, illetve büszkén mutogatták tanítványaiknak és azok szüleinek, hogy ők milyen feketeöves és hány danos nagymesterek.

Ugyanakkor ezeknek a hozzá nem értőknek egy jelentős része valójában nem is rendelkezett edzői képességgel, nem tanulta meg azokat a minimálisan szükséges ismereteket, amelyek a fiatalokkal, főleg a gyerekekkel való foglalkozáshoz alapvetően szükségesek és elengedhetetlenek, más oldalról persze komoly pénzt igyekeztek beszédni a tanfolyam résztvevőitől, illetve azok szüleitől.

Ezek a hozzá nem értők és önmagukat nagymestereknek kikiáltók egyébként fokozatosan és folyamatosan kikoptak, és manapság már szinte alig találhatók ilyenek a küzdősportok környékén.

Harmadik hipotézisünk az volt, hogy a keleti filozófiákat a magyar társadalom nem, vagy csak alig fogadta be. Azt is feltételeztük, hogy a keleti küzdősportok filozófiai, vallásietikai összetevői nem váltak alapvető tanításokká, és állításunk az volt, hogy a küzdősportok európaiasodva érték el páratlan hazai népszerűségüket.

A tanulmány és a vizsgálatok eredményei a feltételezéseinket többnyire és nagymértékben igazolták. A társadalom valójában nem fogadta be a keleti filozófiákat, és a keleti küzdősportok filozófiai, vallásietikai összetevői sem váltak alapvető tanításokká.

Azonban hipotézisünk ott nem volt teljes mértékig helyes, hogy a küzdősportok európaiasodva érték el páratlan népszerűségüket, avagy sem, hiszen a tanulmány azt igazolta, hogy a judo, karate, aikido dojokban, edzőtermekben folyó oktatás és tanítás szerves részét képezte a keleti filozófiák tanainak oktatása is, és azok ceremóniáinak, szokásainak, hagyományainak alkalmazása is az edzések során.

A kérdőíves felmérés vizsgálatai is azt mutatták, hogy a tanfolyami résztvevőknek egy igen jelentős százaléka komoly érdeklődést tanúsított a keleti filozófiák iránt és azokkal szívesen megismerkedett és egy részét képes is volt magáévá tenni és életfelfogásként is használni.

Noha általánosságban kijelenthető, hogy a hipotézisünk a küzdősportok európaiasodására vonatkozóan helytálló, azonban a filozófiai és vallás-és erkölcsi háttérre vonatkozóan meg kell állapítani, hogy a vizsgálat azt mutatta és azt bizonyította, hogy ezek a tényezők végül is a küzdősport oktatásnak és a küzdősport tanfolyamokon résztvevők további életfelfogásának részévé váltak.

Negyedik hipotézisként azt állítottuk, hogy a keleti küzdősportok elterjedése, mint divat és újdonság érezhető hatást gyakorolt a magyar fiatalok sportaktivitására és rendszeres sporttevékenységének fejlődésére.

Ez a hipotézisünk beigazolódt, hiszen már a 60-as évektől kezdve több tízezer, a mai időkben pedig mintegy százezer fiatal folytatja a keleti küzdősportokkal összefüggő tevékenységét, több ezer dojban, tornateremben, pincében, edzőteremben.

Az újdonság érezhető hatása nemcsak a 60-as években volt jelen, hanem még a mai viszonylatokban is újnak számítanak a keleti küzdősportok, és mindig és mindig jönnek be olyan újabb irányzatok, amelyek iránt érdeklődést tanúsítanak a hazai fiatalok.

A rendszeres sporttevékenység fejlődésére pedig azért is hatást gyakoroltak a keleti küzdősportok, mert megtanították a sportolókkal, illetve a sport iránt érdeklődőkkel azt, hogy akkor van csak eredmény, hogyha rendszeresen, hetente kétszer-háromszor foglalkoznak azzal a sporttevékenységgel, amit maguknak választottak.

Hetente kétszer, vagy háromszor lemennek a dojoba, felveszik a judogit, vagy a karategit és részt vesznek aktívan az edzéseken, elvégzik a meditációt, elvégzik a technikai gyakorlatokat, részt vesznek a küzdelmekben, illetve a bemutatókon, ezáltal tehát fejlődnek mind fizikailag, mind szellemileg.

Minden tekintetben elmondható, hogy ez a hipotézis beigazolódott, hiszen túlmutatva a divaton és az újdonságon, a keleti küzdősportok egy társadalmi réteg, egy korosztály, de talán túlmutatva a korosztályokon életmód modelljévé is vált és beépült a mindennapjaiba.

Vizsgálataink végső **összegzéseként** elmondható tehát, hogy a keleti küzdősportok sok tízezer hívet szereztek maguknak. A titkos ügynökök és elhárító tisztek „önvédelmi fegyvere” az átlag állampolgárok által is elérhetővé váló sporttanfolyamok keretében integrálódott a mindennapi életbe.

A keleti küzdősportok többsége sikeres vállalkozások keretében tevékenykedik és nemzetközi elismertséget is kivívott.

Talán az sem egészen véletlen, hogy a Nemzetközi Testőr-és Body Guard Szövetség magyar elnöke is egykori karate mester, sőt a Kormányország kötelékében, az őrző-védő szervezetek tagjai között is döntő többségében a keleti harcművészetek mesterei a meghatározók.

Noha kétségtelenül sikeres a keleti harcművészetek eddigi pályafutása, azonban közel sem mondhatjuk azt, hogy minden rendben és további tennivalók, feladatok nincsenek.

Mindenek előtt szükséges a keleti filozófiák további népszerűsítése, megismertetése, megértése.

Nem nélkülözhető a sportágak anyagi-pénzügyi bázisának növelése. Talán a legfontosabb az utánpótlás nevelése, az általános-és középiskolai oktatási programok részeként a küzdősportok alapvető technikáinak elsajátíttatása. Elő kell segíteni, hogy az olimpiai játékok programjába bekerülhessen a karate a már programban lévő judo és taekwondo mellett.

Nagy hangsúlyt kell fordítani a társadalmi szemléletformálásra, a keleti harcművészetekkel szemben helyenként még mindig fellelhető félelem, ellenszenv megváltoztatására.

Az értekezés újszerűsége abban nyilvánul meg, hogy egy 60 éves periódus sportpolitikai, sportgazdasági elemzése keretében került sor a keleti küzdősportok státuszának megállapítására és helyzetének kronológiai vizsgálatára. Ismereteim szerint hasonló nagyságrendű kérdőíves felmérés a keleti küzdősportokat gyakorlók körében még nem történt, így a dolgozat elkészítése során szerzett tapasztalatok és tett megállapítások hasznosak lehetnek a további kutatások elvégzése céljából.

A dolgozat készítője bízik abban, hogy a témával való foglalkozása nem volt hiábavaló. A keleti harcművészetek, küzdősportok iránt elkötelezett szerző szeretné ismereteit továbbadni és a tudományos kutatással – ezen tapasztalatokkal is bővítve ismereteit - a továbbiakban is foglalkozni.

Köszönetnyilvánítás

Ezúton mondok köszönetet, tudományos kutató munkám támogatásához nyújtott segítségéért mindenk előtt témavezetőmnek Földesiné Szabó Gyöngyi egyetemi tanárnak, akinek segítségével ez a dolgozat nem készülhetett volna el.

Köszönöm a Semmelweis Egyetem Doktori Tanácsának, hogy lehetővé tette számomra az egyéni felkészülést a PhD. fokozat megszerzéséhez.

Hálás vagyok a Testnevelés- és Sporttudományi Tanszék (nekem csak Testnevelési Egyetem) dékánjának, Nyerges Mihály úrnak, Istvánfi Csaba egykori rektor úrnak, Frenkl Róbert professzor úrnak, Tihanyi József professzor, korábbi rektor úrnak és valamennyi TF- tanárnak és dolgozónak, akik segítették munkámat.

Külön köszönöm sportbarátaimnak, egykori versenyző vagy edző társaimnak –Jóvér Béla, Mészáros János, Leyrer Richárd, Patakfalvy Miklós, Harnos Imre, Vadadi Zsolt, Kurdi Gábor és sokan mások - a kérdőívek kitöltéséhez nyújtott pótolhatatlan segítségüket.

Végül, de nem utolsó sorban hálás vagyok közvetlen környezetemnek, Édesanyámnak, Tamás fiamnak, páromnak Juditnak, Muka Gergelynek, aki a statisztikai elemzések elkészítésében nyújtott pótolhatatlan segítséget és munkatársaimnak, hogy a dolgozat elkészítése időszakában elviseltek és támogattak.

Szakirodalom

- 1) *A legendák sportja KARATE* Sportpropaganda Vállalat (1973)
- 2) Ádám István: *Kyokushin karate* (1985) Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest
- 3) Bakonyi Tibor: *Civil álmok, politikai állam. Álláspontok dosszié*, VII. évfolyam 1. sz. Budapest, MSZP Országos Közgazdasági Tagozata, Budapest, 2004. 32-33. p.
- 4) Bihari Mihály-Pokol Béla: *Politológia* (1998) Nemzeti Tankönyvkiadó Budapest, 88-110. p.
- 5) Borbély és Jóvér: *Szamurájok útján* (1990.) Sport Budapest, (42.p.)
- 6) Bozóki András: *Aczél és Pozsgay* (1998) Beszélő 3. sz.
- 7) Dominy, Eric: *Judo throws and Counters* (1970) W.Foulsham and Co. Ltd. London
- 8) Farkas, Emil and Corcoran, John: *The overlook martial arts dictionary* (1983) The Overlook Press New York
- 9) Földes, Kun és Kutassi: *A Magyar testnevelés és sport története* (1977.) Sport, (453.p.)
- 10) Földes, Kun és Kutassi: *A Magyar testnevelés és sport története* (1977.) Sport, (456.p.)
- 11) Földes, Kun és Kutassi: *A Magyar testnevelés és sport története* (1977.) Sport, (386.p.)
- 12) Földes, Kun és Kutassi: *A Magyar testnevelés és sport története* (1977.) Sport, (389.p.)
- 13) Földes, Kun és Kutassi: *A Magyar testnevelés és sport története* (1977.) Sport, (400.p.)
- 14) Földes, Kun és Kutassi: *A Magyar testnevelés és sport története* (1977.) Sport, (405.p.)
- 15) Földesiné Szabó Gyöngyi: *Magyar olimpikonok önmagukról és a sportról* (1984) Közgazdasági és Jogi Kiadó Budapest
- 16) Földesiné Szabó Gyöngyi: *Sport a változó világban* (1985) Sport Budapest, 137-166 p.
- 17) Frenkl Róbert: *A jövő század sportja* (1979) Sportpropaganda Budapest

- 18) Frenkl Róbert: *A magyar sport eltékozolt évtizede. Vélemények/viták a sportról*, Kossuth 1988. 378-380 p.
- 19) Galla Ferenc: *Judo önvédelem* (1970) Sport, Budapest
- 20) Galla Ferenc-Horváth István: *JUDO övvizsgák* (1973) Sport, Budapest
- 21) Gázsó Ferenc, Laki László: *Fiatalok az új kapitalizmusban*. Napvilág Kiadó, Budapest, 2004. 15-17. p.
- 22) Gulyás Péter: *Karate* (1983) Budapest
- 23) Gy. Horváth László: *Nindzsák* (1987) Hungária Sport
- 24) Harmat László: *TAEKWON-DO* (1984) Lapkiadó Vállalat
- 25) Havasi András: *A nagy Tai Chi Chuan könyv* (1996) Lunarimpex Kiadó
- 26) Hegedűs István: *Sajtó és irányítás a Kádár-korszak végén* (2001) Tavasz, Politikai rovat, Médiakutató
- 27) John Stevens: *Három BUDO mester* (1999) Hunor Kiadó
- 28) Kelemen István: *JU-JUTSU A modern önvédelem útja* (1991) Sportpropaganda Vállalat
- 29) Kira Péter: *KICK-BOX Önvédelem* (1990) Sport, Budapest
- 30) Koncz-Galambos-Kira: *A küzdelem művészete Karate-sportkarate* (1984) Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó Vállalat
- 31) Kósa Tibor: *Aikido* (1990) Budapest
- 32) Kurdi Gábor: *HAYASHI-HA SHITO-RYU KARATE* (2003) Vince Kiadó, Budapest
- 33) Kutassi László: *A magyar szakszervezeti sportmozgalom a felszabadulás után 1945-1963* (1987) SZOT Sportosztály Budapest
- 34) Kutassi László: *A szocialista testnevelés és sport általános kibontakozásának kezdete Magyarországon* (1981) kézirat, Budapest
- 35) Laki László: *A szabadidősport néhány időszerű kérdése*. Magyar Szabadidő Sportszövetség Tudományos Titkársága, Budapest 1991. 14-16. p.
- 36) Laki László: *Háttéranyag az Európai Tanács Sportfejlesztési Albizottsága részére készült „A sport gazdasági hatásai Magyarországon” című jelentéséhez* (1998) kézirat
- 37) Laki László-Nyerges Mihály: *Átlövés* (1984) Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó, 13-30. p.

- 38) Laki László-Nyerges Mihály: *Élsport és társadalom* (1980) Tanárképzés – testnevelés – sport, 173-186. p.
- 39) Laki László-Nyerges Mihály: *Versenysport, munkahely, jövedelem* (1981) A TF Tudományos Közleményei, 3. sz. 49-68. p.
- 40) Laki, Nyerges, Szuhár: *Kisvállalkozások a szabadidősportban*. Kalokagathia MTE közleményei, 1998. 1. sz. 14-18. p.
- 41) Leyrer Richard-Szabó Julianna: *A kung fu királya* (1987) Lapkiadó Vállalat
- 42) Lind, Werner: *Budo* (1998) O.W. Barth Verlag München
- 43) Lukács Ottó: *Matematikai statisztika* (1996.) Budapest Műszaki Könyvkiadó
- 44) *Magyar sport enciklopédia*: (2002) Kossuth, Budapest
- 45) Mantak Chia: *A Tao Gyógyító Fényének felébresztése II.*(1997) Lunarimpex Kiadó
- 46) Marchand, Jacques: *Sport for All in Europe* (1990) HMSO, London
- 47) Marton László-Plaveczi Tamás: *Az önvédelem művészete* (1988) Hungária Sport Reklám és Marketing Vállalat
- 48) Murray R,-Spiegel: *Statisztika elmélet és gyakorlat* (1995.) Budapest Panem kft
- 49) Nagy Ernő: *Küzdősportok az iskolai testnevelésben* (2000) Dialóg Campus, Budapest-Pécs
- 50) Nagy György: *Sport és pszichológia* (1973) Sport Budapest, 20-34. p.
- 51) Nagykáldi Csaba: *Küzdősportok elmélete* (2002) Computer Arts Budapest
- 52) Nyerges Mihály: *A testnevelés és sport szervezeti keretei s a lehetséges módosítási irányok* (1994) Kalokagathia 1. sz. 160-165. p.
- 53) Nyerges Mihály-Petróczi Andrea: *A sportmenedzsment alapjai* (1995) Magyar Testnevelési Egyetem Budapest, 264. p.
- 54) Oliver Cowmeadow: *Shiatsu* (1998) Alexandra Kiadó, Pécs
- 55) Reay, Tony and Hobbs Geoffrey: *The judo manual* (1979) Stanley Paul and Co. Ltd. London
- 56) Romsics Ignác: *Volt egyszer egy rendszerváltás* (2003) Rubicon Könyvek
- 57) Sági József: *A magyar judo sport fél évszázada*, (2005.) Magyar Judo Szövetség, Budapest (11.p.)
- 58) Sebestyén László: *Védd magad (Önvédelem mindenkinek)* (1981) Sportpropaganda Vállalat

- 59) Serényi János-Harmat László: *A testből edzett fegyver* (1987) Budapest
- 60) Tamura Nobujosi: *Az AIKIDO átadása és etikettje* (2000) Szenzár Kiadó Budapest
- 61) *Tanulmányok az ifjúság testi neveléséről* (1975) Sport Budapest
- 62) *The teaching of Buddha* (1966) Bukkyo Dendo Kyokai
- 63) Udvardy József: *Karate* (1980) BM Könyviadó
- 64) Uesiba Morihei: *BUDO Az Aikido alapítójának technikai kézikönyve* (2002) Szenzár Kiadó, Budapest
- 65) Ujvári Miklós: *A Délkelet-Ázsiai harci művészetek* (1986) Budapest
- 66) *Vélemények viták a sportról* (1988) Kossuth Könyvkiadó
- 67) Yang Jwing-Ming: *A Shaolin-kolostor Chin Na-technikái* (2000) Lunarimpex Kiadó
- 68) Zsolt Róbert: *Sportolók, sporterkölcsök* (1983) Sport Budapest

A dokumentumelemzésbe bevont törvények, határozatok, dokumentumok

- 1) Az MSZMP XI. kongresszusa jegyzőkönyve, Kossuth 1975.
- 2) Az MSZMP XII. kongresszusa jegyzőkönyve, Kossuth 1980.
- 3) Az MSZMP XIII. kongresszusa jegyzőkönyve, Kossuth 1985.
- 4) Az MSZMP Politikai Bizottsága határozatai
 - 1957. október 15.
 - 1962. január 22.
 - 1967. szeptember 26.
 - 1971. november 23.
 - 1973. január 30.
 - 1975. december 5.
 - 1979. március 27.
 - 1984. február 14. (Titkári tájékoztató 1984/3.)
- 5) Az Elnöki Tanács 1973. évi 9. sz. törvényerejű rendelete a testnevelés és sport irányításáról. Hatályos jogszabályok gyűjteménye I. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1973.
- 6) A Minisztertanács 10/1973/IV.1. sz. rendelete a testnevelés és sport irányításáról szóló 1973. évi 9. sz. törvényerejű rendelet végrehajtásáról. Magyar Közlöny 1973. IV. 1. 15. szám
- 7) A Magyar Szocialista Munkáspárt művelődéspolitikájának értelmezése a testnevelési és sportmozgalomban, Táncsics Könyvkiadó 1961.
- 8) 1996. évi LXIV. Törvény a sportról, Magyar Közlöny 1996. VII. 23.
- 9) 2000. évi CXLV törvény a sportról, Magyar Közlöny 2000. XII. 26.
- 10) 2004. évi I. törvény a sportról, Magyar Közlöny 2004. XII. 10.
- 11) Sportstatisztikai adatok, OTSH 1990
- 12) A magyar sport fejlesztési terve. Munkapéldány 2005. Nemzeti Sportszövetség és Magyar Olimpiai Bizottság

KÉRDŐÍV**Alap adatok:**

Sportági szakszövetség (pl: Karate, Kick-box, Taekwondo, Kendo, Kempo, Aikido stb.):

.....

Város/kerület:

Sportág:.....

Stílus:.....

Egyesület/klub:.....

Edző neve:.....

Edző övfokozata (dan, kyu):.....

A sportoló:Övfokozata: nincs, kyu, danÉletkora: 15-20 év, 20-25 év, 25-30 év, 30-40 év, 40 év felettNeme: nő, férfiIskolai végzettsége: általános iskolás, 8 általános, középiskolás, gimnáziumi érettségi, szakiskolai végzettség, főiskolai, egyetemi hallgató, főiskola, egyetemCsaládi állapota: nőtlen, hajadon, házas, elvált, özvegyFoglalkozása: tanuló, alkalmazott, vállalkozó, munkanélküli, egyéb.....Foglalkozás típusa: szellemi, fizikai, mezőgazdasági, egyéb.....Beosztása: beosztott munkatárs, középvezető, felső vezető, tulajdonos, egyéb.....**1. Hány éve kezdett el sportolni ?** 1-5 év között 5-10 év között 10 évnél régebben**2. Miért ezt a sportot választotta ?** a barátaim ajánlották karate és más harcművészeti filmek ösztönöztek erős és ügyes akartam lenni többször megverték és vissza akartam vágni megtetszett a ruházat és a szertartásosság hiszek a keleti filozófiában hirdetések, reklámok hatására vállalkozás, tanfolyamszervezés hatására

3. Milyen céljai vannak a keleti küzdősportok megismerésével ?

- megismerni a keleti filozófiát és a küzdősportok hátterét
- versenyezni és győzelmeket aratni
- jó alak és izomzat megszerzése
- tetszeni a barátnőmnek/barátomnak
- egyéb, éspedig (kérjük fejtsd ki részletesen):.....

.....

.....

.....

.....

4. Használta-e már a tanultakat „éles helyzetben”és sikeres volt-e ?

- igen, használtam és sikeres voltam
- igen, használtam és nem voltam sikeres
- nem használtam még soha
- velem szemben léptek fel támadólag
- én kezdeményeztem a verekedést

5. Kik támogatták és kik ellenezték a sportág választását ?

- szüleim támogatták
- szüleim ellenezték
- iskolám, tanáraink támogatták
- iskolám, tanáraink ellenezték
- munkahelyemen támogattak
- testvérem, barátom, szomszédom javasolta
- egyéb:

6. Változott-e a szemlélete, amióta rendszeresen küzdősport edzésekre jár ?

- igen, sokkal magabiztosabb lettem
- igen, rájöttem, hogy képes vagyok megvédeni önmagam
- igen, meggyőződtem, hogy a keleti harcművészetek segítik az egyéniség fejlődését
- igen, óvatosabb lettem, mert a tudás veszélyes is lehet, ha alkalmazom
- nem, ugyanolyan vagyok mint azelőtt
- egyéb:.....

.....

.....

7. Járt- e már külföldön, mint küzdősportoló, vagy mint tanfolyami résztvevő?

- Igen, szakvezetőként
- igen, versenyzőként
- igen, tanfolyami résztvevőként vagy edzőtáborban
- igen, nézőként
- nem

8. Részt vett-e versenyen és/vagy bemutatón és milyen gyakorisággal ?

- igen, több mint öt alkalommal
- igen, több mint tíz alkalommal
- igen, rendszeresen
- nem vettem részt

9. Legjobb versenyeredményei:

- nem versenyzem
- versenyzem és legjobb eredményeim a következők:.....
.....
.....

10. Olvasott- e könyveket a keleti küzdősportokról ?

- igen, magyar nyelven
- igen, idegen nyelven
- nem

11. Soroljon fel néhány küzdősporttal foglalkozó filmet, melyeket az utóbbi évben látott:

.....
.....
.....
.....
.....

12. Ha van gyermeke szeretné-e ha ő is foglalkozna a keleti küzdősportok gyakorlásával ?

- kifejezetten támogatnám
- nem gátolnám
- kifejezetten ellenezném
- nincs véleményem
- nincs gyermekem

13. Milyen mértékben fontosak az Ön számára az alábbi emberi értékek (állítsa sorrendbe 1-től 5-ig)

- becsületesség,
- megbízhatóság,
- kreativitás,
- elmélyült gondolkodóképesség,
- jó kapcsolatteremtő képesség

+ 1. Ön szerint ki a világ legismertebb keleti küzdősport mestere?

.....

Budapest. 2004. május ...

.....
a kitöltő neve

A kérdőíves felmérés számítási modelljei, következtetései

Az életkor vizsgálatoknál megnéztük külön a férfiak és a nők kitöltött kérdőíveit, és ez alapján kerestük meg a modális életkort, illetve vizsgáltuk az összefüggéseket a tekintetben is, hogy a férfiak és a nők átlagéletkora között, a vizsgált sokaságban van-e különbség.

Azt állapítottuk meg, hogy a férfiaknál az átlagéletkor 23,6 év, míg a nőknél 27,5 év. Ez a teljes minta vonatkozásában 24 és fél évre tehető.

Az életkor relatív szórása a férfiak esetében 35, 53 %, míg a nőknél 36, 05 % volt. (1. melléktábla)

Ez összességében, a teljes mintára vetítve, 35, 77 %-os relatív szórást mutat.

Az életkor eloszlás tekintetében azt feltételeztük, hogy a sokaság életkora normális eloszlású, és a megoldásokat egy 10 %-os konfidencia-intervallum mellett kerestük.

A számítások alapján megállapítást nyert, hogy a két szórás a sokaságban 90 %-os megbízhatósággal egyezik. A szórások egyezőségének megállapítása után megvizsgálhattuk az átlagéletkor egyezőségét a sokaságban.

Az átlagéletkor vizsgálata során arra a következtetésre jutottunk, hogy a nők életkora nem egyezik meg a sokaságban a férfiak életkorával, hanem annál magasabb.

Vizsgáltuk a korrelációt a kor és a sportolás ideje között. Megállapítottuk azt, hogy a kor és a sportban eltöltött idő, 90 %-os megbízhatóság mellett, nem független egymástól, azaz az életkor komoly hatással van a sportolásra, illetve a sportban eltöltött időre. (5. melléktábla)

A varianciaanalízis vizsgálat azt eredményezte, hogy a sportolási idő szórásnégyzetét 30, 1 %-ban az életkor magyarázza. (8. melléktábla)

A vegyes kapcsolatok elemzését varianciaanalízissel végeztük. Arra kívántunk választ találni, hogy a sportolás ideje mennyire függ a kezdeti indokoktól.

Eredményként azt találtuk, hogy a keleti küzdősportokban eltöltött idő szórásnégyzetének mindössze 2,79 %-át magyarázza az, hogy ki ajánlotta a keleti küzdősportokkal való foglalkozást. (10. melléktábla)

Így tehát ez egy rendkívül gyenge magyarázat, és az a végkövetkeztetésünk, hogy ez indifferens.

A korrelációs hányados, ugyan erre a tételre vonatkozóan, teljesen hasonló tapasztalatokat hoz, mely szerint a keleti küzdősportokkal eltöltött idő és az, hogy ki ajánlotta a sportolás elkezdését, igen gyenge kapcsolatban állnak egymással.

Vizsgáltuk a sportolás célját és a sporttal eltöltött idő kapcsolatát is. A determinációs hányados vizsgálatunk azt a következtetést adta, hogy a keleti küzdősportokban eltöltött idő szórásnégyzetének 1,53 %-át magyarázza az, hogy ki, milyen célból kezdett el foglalkozni ezekkel a sportokkal, ami szintén nagyon gyenge magyarázatnak minősíthető. (12. melléktábla)

A korrelációs hányados esetében megállapítható az, hogy a küzdősportokkal eltöltött idő, és az, hogy milyen céllal sportol, ugyancsak gyenge kapcsolatban áll egymással.

A sportolási idő és a sportolás alatt érzett változások kapcsolatát is vizsgáltuk, azaz azt az összefüggést, hogy a sportolás során történt változások mennyire befolyásolták a sportoló hozzáállását, és ez milyen viszonyban volt azzal, hogy hány éven keresztül végezte az adott sporttevékenységet.

A determinációs hányados azt mutatja, hogy a küzdősportokban eltöltött idő szórásnégyzetének 5,54 %-a magyarázza, hogy milyen változásokat tapasztalt a sportoló önmagán. Ez szintén egy nagyon gyenge magyarázat, és talán az elvárásainknál kisebb valószínűséget eredményez. (14. melléktábla)

A korrelációs hányados tekintetében a következtetés az, hogy a küzdősportokkal eltöltött idő és a változások érzete ugyancsak gyenge kapcsolatban áll egymással.

Tehát mind a determinációs hányados, mind a korrelációs hányados hasonló következtetésekre enged jutni.

A sportolással eltöltött időintervallum, tehát az, hogy ki, hány éve foglalkozik a keleti küzdősporttal, és a támogatások ellenzése kapcsolata, tehát az, hogy a környezete mennyire javasolta, tiltotta, vagy támogatta a keleti sportokkal való foglalkozást, ugyancsak érdekes következtetésekre enged lehetőséget.

A determinációs hányados azt az eredményt hozza, hogy a küzdősportokban eltöltött idő szórásnégyzetének 5,87 % -át magyarázza mindössze az, hogy valaki támogatta vagy ellenezte a küzdősportolást. Ez szintén gyenge magyarázatnak minősíthető. (16. melléktábla)

A korrelációs hányados következtetése hasonlóképpen ugyan erre ad lehetőséget. Szintén gyenge kapcsolatban áll egymással az, hogy ki támogatta, vagy ellenezte a keleti küzdősportokkal való foglalkozást a keleti küzdősportokban eltöltött idő viszonylatában.

Vizsgáltuk a sportolással eltöltött idő és a nemek kapcsolatát is. Determinációs hányadosunk azt mutatta, hogy a keleti küzdősportokban eltöltött idő szórásnégyzetének 1,46 %-át magyarázza csak az egyes nemek vonatkozása, ami úgyszintén gyenge magyarázatnak minősül. (18. melléktábla)

A korrelációs hányados számításából levonható következtetésünk pontosan ugyan ezt az eredményt hozza, azaz a keleti küzdősportokban eltöltött idő és az adott nem gyenge kapcsolatban áll egymással.

Tehát lényegtelen az, hogy férfiről, vagy nőről, fiúgyermekről, vagy leánygyermekről beszélünk, nincs szoros összefüggés e tekintetben a sportolással eltöltött idő és a nemek között.

Mivel azokat, akik már a sporttevékenységet befejezték, nem volt módunk megkérdezni, ezért nehéz megtalálni azokat a tényezőket, amelyek közvetlenül, erőteljesen befolyásolják a sportban eltöltött időt.

A motiváció és a nemek függetlenségének vizsgálatát ugyancsak elvégeztük.

Vizsgálatunk azt az eredményt hozta, hogy a nem és az, hogy milyen hatásra kezdett el valaki küzdősporttal foglalkozni, 90 %-os megbízhatósági szinten független egymástól.

A nem (férfi, nő) tehát nem határozza meg a sportolás elkezdésének indokát. (20. melléktábla)

A nem és a cél függetlenségének vizsgálatát megtettük más vonatkozásban is, melynek a következtetései azok, hogy 90 %-os megbízhatósági szinten a nem és a cél függetlenek voltak egymástól. (22. melléktábla)

Vizsgálatunkban kitértünk arra is, hogy a változás érzésének vizsgálata kiben, milyen eredményeket hozott, van-e összefüggése a nemekkel, a férfi, vagy a nő tekintetében jelent-e különbséget az, hogy a küzdősportok gyakorlásának következtében milyen érzések keletkeztek az egyes emberekben és mennyire változtatták meg a hozzáállásukat, az identitásukat, vagy a viselkedési normáikat.

Itt viszont az a következtetésünk, hogy a nemek és a változás érzése 90 %-os megbízhatósági szinten nem független egymástól. (24. melléktábla)

A legfontosabb erény függetlenségének vizsgálatát ugyancsak elvégeztük a nemek viszonylatában.

Itt arra a következtetésre jutottunk, hogy a legfontosabb erények sorrendje és a nem 90 %-os megbízhatóság mellett egymástól független, azaz mind a férfiak, mind a hölgyek esetében nem találtunk közvetlen függőségi kapcsolatot. (26. melléktábla)

Ennél a vizsgálatunknál külön meg kell említeni azt, hogy a becsületesség mind a férfiak, mind a hölgyek esetében magasan a legfontosabb erényként volt rögzíthető.

Mindkét nem esetében a megbízhatóság került a második helyre.

Érdekes az is, hogy a férfiaknál az elmélyült gondolkodóképesség is rendkívül komoly pontszámokat ért el, míg ez a hölgyek esetében lényegesen hátrább szorult.

Ezzel szemben viszont a kreativitás a férfiaknál hasonlóképpen magasabb pontszámot és helyezést ért el, mint a hölgyek véleménynyilvánítása esetében.

A kapcsolatteremtő képesség szintén a férfiaknál kapott lényegesen több pontszámot, mint a hölgyek vonatkozásában.

A sportolási idő és a változások függetlenségének vizsgálata során kutattuk azt, hogy a keleti harcművészetek mennyiben segítik az egyéniség fejlődését, hogy a küzdősportok hatására a résztvevők óvatosabbak lettek-e, mert a tudás veszélyes is lehet, hogyha alkalmazzák, rájöttek-e arra, hogy képesek megvédeni önmagukat, illetve vizsgáltuk azt is, hogy ennek kapcsán magabiztosabbak lettek-e, vagy pedig ugyanolyanok, mint régebben voltak.

A sportolással eltöltött idő és a változások érzése 90 %-os megbízhatósági szinten függetlenek egymástól, ezt állapították meg a számításaink. (28. melléktábla)

Meg kellett állapítani azt is, hogy valamennyi vizsgált intervallumban, tehát az 1-5 évig, az 5-10 évig, illetve a 10 évnél régebben küzdősport-tevékenységet végzők táborában egyaránt a legerősebb motiváció, illetve a legerősebb pontszám a meggyőződés arról, hogy a keleti harcművészetek segítik az egyéniség fejlesztését című kérdésünkre adott válasz volt. (29. melléktábla)

Ugyanakkor érdekes az, hogy az 1-5 éve sportolók, tehát igazából a kezdők táborában a második legerősebb válasz az volt, hogy „igen, sokkal magabiztosabb lettem, mint korábban a küzdősportok gyakorlása következtében”.

Az erre a kérdésre adott válasz az 5-10 éve sportolók esetében mindössze 72 és a 10 évnél régebben sportolók esetében pedig 83, amiből azt a következtetést kell levonnunk, hogy elsősorban a küzdősportok gyakorlásának kezdeti szakaszában, az első 5 évben jelent a sportoló számára rendkívül komoly motivációs változást az a tudásanyag, amit megszerzett. (29. melléktábla)

Mindhárom vizsgált kategóriában nagyságrendileg hasonló válaszok érkeztek arra, hogy „rájöttem, hogy képes vagyok megvédeni önmagam” című kérdés hogyan foglalja el a helyet a vizsgálati rendszerben.

Az volt megállapítható, hogy mind a három kategóriában a válaszadók erős motivációkkal bírtak a tekintetben, hogy képesek megvédeni önmagukat, ebből adódóan tehát sokkal magabiztosabbak is lettek.

Azonban a magabiztosság óvatosabbá is tette őket, mert rájöttek arra mind a három kategóriában a választ adók, hogy a tudás veszélyes is lehet akkor, hogyha azt alkalmazni kell.

A sportolási idő és a motiváció függetlenségének vizsgálata során kerestük azt, hogy az egyes kategóriákban sportolók esetében a keleti filozófiák és küzdősportok háttérének megismerése milyen fontosságot és szerepet tölt be, a versenyzés és a győzelem igénye és lehetősége mit jelent a számukra, mennyire motiválja őket az, hogy jó alakjuk legyen és izmosak legyenek, tetszenek a barátjuknak, vagy a barátnőjüknek, illetve milyen egyéb motivációik vannak.

A válaszadók meglepően nagy száma (65%) tartotta fontosnak azt, hogy megismerje a keleti filozófiát és a küzdősportok háttérét. Ugyancsak sokan válaszoltak arra, hogy jó alakot és izomzatot szeretnének megszerezni a keleti küzdősportok űzésével, (45%) és a harmadik legfontosabb elemként pedig a „versenyezni és győzelmeket aratni” című kérdést válaszolták meg (34%).

Modális életkor

Miután a kérdőívek kitöltését 14 éven felüliektől kértem, ezért a modális életkor számítása is ennek figyelembevételével történt.

A modális osztályköz korosztálykeresését az eredeti kérdőív szerinti felosztás alapján végeztem.

A többi helyen a korosztályokat összevontam, a gyakoriságok miatt, miután 15 év alatt, 20-25 év között és 40 év felett a mintában kevés volt az elemszám.

Ezért logikusabbnak tűnt a három korosztály meghatározása, ami előre nem volt látható.

1. Melléktábla: nemek eloszlása korosztályok szerint

	15 év alatt	16-20 év	21-25 év	26-30 év	31-40 év	41 felett	Összesen
	6,67%	41,67%	6,67%	18,33%	20,00%	6,67%	100,00%
Férfi	8,70%	43,48%	4,35%	21,74%	17,39%	4,35%	100,00%
Nő	0,00%	35,71%	14,29%	7,14%	28,57%	14,29%	100,00%

Modális osztályköz:

15-20 év (egységnyi osztályközre jutó gyakoriság itt a legmagasabb)

Módusz becült értéke:

$$M_o = m_o + (k_1 / (k_1 + k_2)) * h$$

m_o : a modális osztályköz alsó határa

k_1 : a modális és az azt megelőző osztályköz gyakoriságának különbsége

k_2 : a modális és az azt követő osztályköz gyakoriságának különbsége

h : a modális osztályköz hossza

$$m_o = 15$$

$$k_1 = 41,67\% - 6,67\% = 35\%$$

$$k_2 = 41,67\% - 6,67\% = 35\%$$

$$h = 5$$

$$M_o = 15 + (35/70) * 5 = 15 + \frac{1}{2} * 5 = 17,5$$

Módusz becült értéke: 17,5 év

Átlag életkor

Az átlag életkor a férfiaknál 23,6 év, a nőknél 27,5 év, a teljes mintában 24,5 év.

Az életkor szórása

$$\sigma = \sqrt{\sum_{i=1}^k g_i \times (X_i - \bar{X})^2} = 8,7654 \text{ év (Összesen)}$$

A férfiaknál: $8,3847 \text{ év} = 8,4 \text{ év}$

A nőknél: $9,9139 \text{ év} = 9,9 \text{ év}$

Az életkor relatív szórása

Összesen: $8,7654/24,5 = 35,77\%$

Férfiaknál: $8,3847/23,6 = 35,53\%$

Nőknél: $9,9139/27,5 = 36,05\%$

Az életkor gyakorisági sorának Pearson-féle ferdeségi mutatószáma

$A = (\text{Xátlag} - \text{Módusz})/\text{Szórás}$

$A = (24,5 - 17,5)/8,7654 = 0,7985 = 0,8$

Az életkor eloszlása a minta alapján közepesen erős bal oldali aszimmetriát mutat.

Életkoreloszlás

Az előzőekben kiszámolt értékek alapján eloszlást lehet felállítani az életkorra.

Feltételezzük a minta alapján, hogy a sokaság életkora normális eloszlású, és a megoldásokat 10%-os konfidencia intervallum mellett keressük.

o Intervallumbecslés (alfa = 10%)

Sokaság várható értékének becslése, ismeretlen szórás mellett:

$$\left(\hat{\mu} - t_p^{(szf)} \frac{\hat{\sigma}}{\sqrt{n}}; \hat{\mu} + t_p^{(szf)} \frac{\hat{\sigma}}{\sqrt{n}} \right)$$

A sokasági átlagéletkor (90%-os megbízhatósági szinten) $24,5 \pm 2,0$ év

Sokasági szórás egyezőségére vonatkozó statisztikai próba

Hipotézis: $H_{null}: \sigma_1 = \sigma_2$ (életkor szórás nő és férfi esetében azonos)

Ellenhipotézis: $H_1: \sigma_1 \neq \sigma_2$

$$F = \sigma_1 / \sigma_2$$

Snégyzet1: 10,28 (tapasztalati szórás a nők mintáján)

Snégyzet2: 8,47 (tapasztalati szórás a férfiak mintáján)

$$F_{\text{null}} = \text{Snégyzet1} / \text{Snégyzet2}$$

$$10,28 \text{ négyzet} / 8,47 \text{ négyzet} = 1,47$$

$$F_{\text{szf}2(1-\frac{\alpha}{2})}^{\text{szf}1} = F_{45(0,95)}^{13}$$

Mivel az elfogadási tartomány [0, 43; 1, 87], és F_{null} értéke 1,47, H_{null} helyes: a két szórás a sokaságban 90%-os megbízhatósággal egyezik.

A sokasági átlagéletkor várható értékének különbségének vizsgálata

$$H_{\text{null}}: \mu_1 = \mu_2$$

$$H_1: \mu_1 > \mu_2$$

μ_1 : nők átlagéletkora

μ_2 : férfiak átlagéletkora

alfa = 10% (90%-os megbízhatóság)

Kétmintás t-próba

$$t_0 = \frac{(\bar{X}_1 - \bar{X}_2) - \delta_0}{s_d * \sqrt{\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}}}, \text{ ahol } s_d = \sqrt{\frac{(n_1 - 1) * s_1^2 + (n_2 - 1) * s_2^2}{n_1 + n_2 - 2}}$$

$$t_{\text{null}} = 1,43$$

$$\text{szf} = 58$$

$$1 - \text{alfa} = 0,9$$

t függvény értéke: 1,30

Mivel t_{null} értéke nem esik bele az elfogadási tartományba, a null hipotézis helytelen: a nők életkora nem egyezik meg a sokaságban a férfiak életkorával, annál magasabb.

A nők átlagéletkora, 90%-os megbízhatóság mellett a sokaságban magasabb, mint a férfiaké.

Korreláció vizsgálata a kor és a sportolás ideje között

A számítást az eredeti kérdőív által meghatározott osztályközökre alapoztuk.

2. Melléktábla: sportolás idejének gyakoriságai életkor szerint

	1-5 éve gyakorol	6-10 éve gyakorol	11 évnél régebben gyakorol	Összesen
	228	228	216	672
Ismeretlen	21	21	10	52
15 év alatt	21	21	0	42
15-20 év	103	145	10	258
20-25 év	31	0	10	41
25-30 év	21	21	72	114
30-40 év	31	10	83	124
40 felett	0	10	31	41

3. Melléktábla: segédtábla az átlagéletkor és az életkor szórásának meghatározásához

	12,5	17,5	22,5	27,5	35	45	Összesen
2,5	21	103	31	21	31	0	207
7,5	21	145	0	21	10	10	207
12,5	0	10	10	72	83	31	206
Összesen	42	258	41	114	124	41	620

Felső sorban a korosztályok közepe, oldalsó oszlopban pedig a sportolás időosztályainak közepe látható (az ismeretlen adatokat nem vettük figyelembe).

4. Melléktábla

	Átlag	Tapasztalati szórás
Kor	24,5	8,84
Sportolási idő	7,5	4,08

5. Melléktábla: khi négyzet segédtable az életkor és a sportolás idejének függetlenségének meghatározásához

Kor	Sportolási idő	fi	fi*	fi-fi*	(fi-fi*)*(fi-fi*)/fi*
	2,5	21	14,02	6,98	3,47
12,5	7,5	21	14,02	6,98	3,47
	12,5	0	13,95	-13,95	13,95
	2,5	103	86,14	16,86	3,30
17,5	7,5	145	86,14	58,86	40,22
	12,5	10	85,72	-75,72	66,89
	2,5	31	13,69	17,31	21,89
22,5	7,5	0	13,69	-13,69	13,69
	12,5	10	13,62	-3,62	0,96
	2,5	21	38,06	-17,06	7,65
27,5	7,5	21	38,06	-17,06	7,65
	12,5	72	37,88	34,12	30,74
	2,5	31	41,40	-10,40	2,61
35	7,5	10	41,40	-31,40	23,82
	12,5	83	41,20	41,80	42,41
	2,5	0	13,69	-13,69	13,69
45	7,5	10	13,69	-3,69	0,99
	12,5	31	13,62	17,38	22,17
	Összesen	620	620	0,00	319,58

A szabadságfokok száma: szf = 10

A megbízhatósági szint: 90%

Khi négyzet: 16

fi: megfigyelt gyakoriság

fi*: gyakoriság függetlenség esetén (peremeloszlások szorzata a minta elemszámával leosztva)

Ebben a vizsgálatban azt kerestük, hogy van-e korreláció az életkor és a sportolásban eltöltött évek száma között, figyelemmel arra is, hogy a sportoló hány éves korában kezdett el a karatéval (vagy egyéb küzdősportokkal foglalkozni),

Következtetés: A kor és a sporttal eltöltött idő 90%-os megbízhatóság mellett nem független egymástól.

Kovariancia vizsgálata

Különbségmátrix:

6. Melléktábla: különbségmátrix az életkor és a sportolás idejének kovarianciájához

	-12	-7	-2	3	10,5	20,5	Összesen
-5	1260	3605	310	-315	-1627,5	0	3232,5
0	0	0	0	0	0	0	0
5	0	-350	-100	1080	4357,5	3177,5	8165
Összesen	1260	3255	210	765	2730	3177,5	11397,5

Felső sorban található az X_i -Xátlag (korosztály közepe-átlag kor) értékek, az oldalsó oszlopban pedig az Y_j -Yátlag (sportolási idő osztály közepe-átlagos sportolási idő) értékek, a cellákban pedig a $(X_i - Xátlag) * (Y_j - Yátlag) * f_{ij}$, ahol f_{ij} a megfelelő gyakoriság.

Kovariancia értéke: $Cov_{xy} = 11397,5 / 620 = 18,38$

Korreláció értéke: $C_{xy} = 18,33 / (8,84 * 4,08) = 0,51$

Következtetés: Közepes erősségű, pozitív irányú korreláció mutatható ki a kor és a sporttal eltöltött idő között.

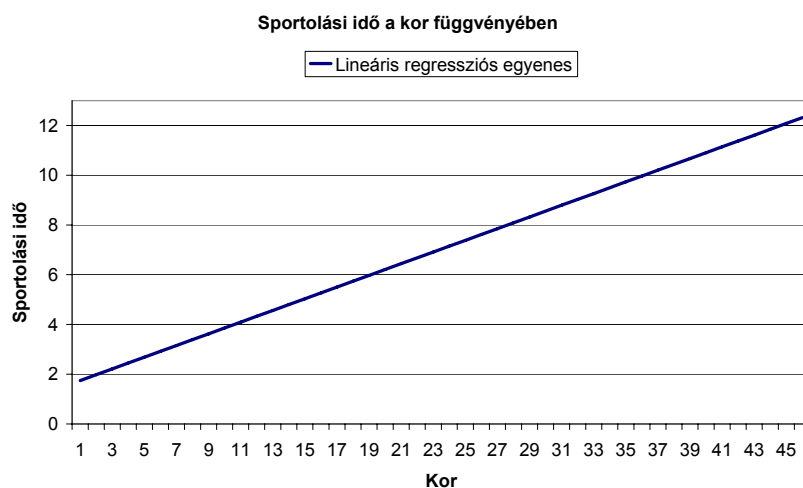
Regressziószámítás

$b_1 = Cov / \text{szórásnégyzet} = 18,38 / (8,84 * 8,84) = 0,235$

$b_0 = Xátlag - b_1 * Yátlag = 7,5 - 0,235 * 24,5 = 1,743$

A regressziós egyenes egyenlete:

$$Y = 0,235x + 1,743$$

1. Grafikon: lineáris regresszió

Természetesen az egyenes 0-3 éves szakasza nem értelmezhető, mert ezen a részen a lineáris regresszió szerint többet karatézott valaki, mint amennyit élt, illetve 10 év alatt nem érdemes használni, mert arról az időszakról semmilyen adat nincs a mintában. Azonban 10 év fölött már értelmes, a mintából kinyerhető információt tartalmaz az egyenes.

Variacionális

7. Melléktábla: segédtábla a kor és a sportolási idő variancia analizéséhez, belső szórásnégyzet

	2,5	7,5	12,5	Xj átlag	Szórás	Szórásnégyzet	Szórásnégyzet*fi
12,5	21	21	0	5,00	2,50	6,25	262,50
17,5	103	145	10	5,70	2,78	7,70	1986,92
22,5	31	0	10	4,94	4,29	18,44	756,10
27,5	21	21	72	9,74	3,92	15,39	1754,61
35	31	10	83	9,60	4,31	18,59	2304,84
45	0	10	31	11,28	2,15	4,61	189,02

Szum(Szórásnégyzet * fi) = 7253,98

Belső szórás: 3,42

Belső szórásnégyzet: 11,7

8. Melléktábla: segédtábla a kor és a sportolási idő variancia analizéséhez, külső szórásnégyzet

	2,5	7,5	12,5	Xj átlag	Xj átlag - Xátlag	Xj*	nj*Xj*
12,5	21	21	0	5,00	-2,50	6,25	262,50
17,5	103	145	10	5,70	-1,80	3,25	838,08
22,5	31	0	10	4,94	-2,56	6,56	268,90
27,5	21	21	72	9,74	2,24	5,00	570,39
35	31	10	83	9,60	2,10	4,40	545,16
45	0	10	31	11,28	3,78	14,29	585,98

Szum(nj * Xj*) = 3071,02

Külső szórás: 2,22

Külső szórásnégyzet: 4,95

Szórásnégyzet = Belső szórásnégyzet + Külső szórásnégyzet = 11,7 + 4,9 = 16,65

Szórásnégyzet = Szórás * Szórás = 4,05 * 4,05 = 16,41

A két tizedes különbség a számítások közbeni kerekítések miatt lehetséges.

Determinációs hányados:

Hnégyzet = Külső szórásnégyzet/Szórásnégyzet = 4,95 / 16,41 = **0,301**

Következtetés: a sportolási idő szórásnégyzetét 30,1%-ban magyarázza a kor.

Vegyes kapcsolat elemzése (Variancia analízissel)

A sportolás ideje a kezdeti indokok alapján

9. Melléktábla: segédtábla a sportolás oka és a sportolás ideje variancia analíziséhez, belső szórásnégyzet

	1-5 év	6-10 év	11 évnél régebben	\bar{X}_j	σ_j	σ_j^2	$\sigma_j^2 * f_j$
A barátaim ajánlották	93	62	83	7,29	4,29	18,44	4 389,50
Karate és más harcművészeti filmek ösztönöztek	21	31	52	8,99	3,91	15,33	1 593,99
Erős és ügyes akartam lenni	134	114	103	7,06	4,08	16,69	5 856,55
Többször megvertek, és vissza akartam vágni	41	0	31	6,81	4,95	24,52	1 765,28
Megtetszett a ruházat és a szertartásosság	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
Hiszek a keleti filozófiákban	41	21	41	7,50	4,46	19,90	2 050,00
Hirdetések, reklámok hatására	21	21	10	6,44	3,71	13,79	716,83
Vállalkozás, tanfolyamszervezés hatására	0	21	10	9,11	2,34	5,46	169,35
Összesen	351	270	330				16 541,5

Belső szórásnégyzet $\sigma_{B(Y)}^2 = 17,39$

Belső szórás $\sigma_{B(Y)} = 4,17$

10. Melléktábla: segédtábla a sportolás oka és a sportolás ideje variancia analíziséhez, külső szórásnégyzet

	1-5 év	5-10 év	10 évnél régebben	\bar{X}_j	$\bar{X}_j - \bar{X}$	$(\bar{X}_j - \bar{X})^2$	$(\bar{X}_j - \bar{X})^2 * f_j$
A barátaim ajánlották	93	62	83	7,29	-0,10	0,01	2,36
Karate és más harcművészeti filmek ösztönöztek	21	31	52	8,99	1,60	2,56	266,50
Erős és ügyes akartam lenni	134	114	103	7,06	-0,33	0,11	38,50
Többször megvertek, és vissza akartam vágni	41	0	31	6,81	-0,58	0,34	24,56
Megtetszett a ruházat és a szertartásosság	0	0	0	0,00	-7,39	54,61	0,00
Hiszek a keleti filozófiákban	41	21	41	7,50	0,11	0,01	1,26
Hirdetések, reklámok hatására	21	21	10	6,44	-0,95	0,90	46,66
Vállalkozás, tanfolyamszervezés hatására	0	21	10	9,11	1,72	2,97	92,06
Összesen	351	270	330				471,91

Külső szórásnégyzet $\sigma_{K(Y)}^2 = 0,50$

Külső szórás $\sigma_{K(Y)} = 0,70$

Teljes szórásnégyzet $\sigma_Y^2 = 17,89$

Determinációs hányados:

$$H^2 = \frac{\sigma_{K(Y)}^2}{\sigma_Y^2} = \frac{0,50}{17,89} = 2,79\%$$

Következtetés: a karatében eltöltött idő szórásnégyzetének 2,79%-át magyarázza, hogy ki ajánlotta a karatézás elkezdését.

Korrelációs hányados

$$H = \sqrt{H^2} = 0,167$$

Következtetés: a karatével eltöltött idő és az, hogy ki ajánlotta a sportolás elkezdését gyenge kapcsolatban áll egymással.

A sportolás elkezdésének oka és a sporttal eltöltött idő kapcsolata

11. Melléktábla: segédtábla a sportolás célja és a sportolás ideje variancia analíziséhez, belső szórásnégyzet

	1-5 év	6-10 év	11 évnél régebben	\bar{X}_j	σ_j	σ_j^2	$\sigma_j^2 * f_j$
Megismerni a keleti filozófiát és küzdősportok hátterét	155	124	186	7,83	4,27	18,22	8 473,33
Versenyezni és győzelmeket aratni	62	72	62	7,50	3,98	15,82	3 100,00
Jó alak és izomzat megszerzése	93	83	62	6,85	3,98	15,86	3 774,05
Tetszeni a barátnőmnek / barátomnak	21	0	21	7,50	5,00	25,00	1 050,00
Egyéb	41	31	72	8,58	4,30	18,46	2 658,16
Összesen	372	310	403				19 055,55

Belső szórásnégyzet $\sigma_{B(Y)}^2 = 17,56$

Belső szórás $\sigma_{B(Y)} = 4,19$

12. Melléktábla: segédtábla a sportolás célja és a sportolás ideje variancia analíziséhez, külső szórásnégyzet

	1-5 év	6-10 év	11 évnél régebben	\bar{X}_j	$\bar{X}_j - \bar{X}$	$(\bar{X}_j - \bar{X})^2$	$(\bar{X}_j - \bar{X})^2 * f_j$
Megismerni a keleti filozófiát és küzdősportok hátterét	155	124	186	7,83	0,19	0,04	16,87
Versenyezni és győzelmeket aratni	62	72	62	7,50	-0,14	0,02	4,00
Jó alak és izomzat megszerzése	93	83	62	6,85	-0,79	0,63	150,09
Tetszeni a barátnőmnek / barátomnak	21	0	21	7,50	-0,14	0,02	0,86
Egyéb	41	31	72	8,58	0,93	0,87	125,49
Összesen	36	30	39				297,31

Külső szórásnégyzet $\sigma_{K(Y)}^2 = 0,27$

Külső szórás $\sigma_{K(Y)} = 0,52$

Teljes szórásnégyzet $\sigma_Y^2 = 17,83$

Determinációs hányados:

$$H^2 = \frac{\sigma_{K(Y)}^2}{\sigma_Y^2} = \frac{0,27}{17,83} = 1,53\%$$

Következtetés: a karatében eltöltött idő szórásnégyzetének 1,53%-át magyarázza, hogy milyen okból kezdett el valaki karatézni.

Korrelációs hányados

$$H = \sqrt{H^2} = 0,124$$

Következtetés: a karatével eltöltött idő és az, hogy milyen indokkal kezdett el valaki karatézni gyenge kapcsolatban áll egymással.

Sportolási idő és a sportolás alatt érzett változások kapcsolata

13. Melléktábla: segédtábla a változások érzése és a sportolás ideje variancia analíziséhez, belső szórásnégyzet

	1-5 év	6-10 év	11 évnél régebben	\bar{X}_j	σ_j	σ_j^2	$\sigma_j^2 * f_j$
Igen, meggyőződtem, hogy a keleti harcművészetek segítik az egyéniség fejlődését	114	145	176	8,21	4,02	16,16	7 029,08
Igen, óvatosabb lettem, mert a tudás veszélyes is lehet, ha alkalmazom	0	31	41	10,35	2,48	6,13	441,32
Igen, rájöttem, hogy képes vagyok megvédeni önmagamát	41	52	21	6,62	3,58	12,83	1 462,28
Igen, sokkal magabiztosabb lettem	103	72	83	7,11	4,23	17,87	4 611,24
Nem, ugyanolyan vagyok, mint azelőtt	0	21	0	7,50	0,00	0,00	0,00
Egyéb	10	0	10	7,50	5,00	25,00	500,00
Összesen	268	321	331				14 043,92

Belső szórásnégyzet $\sigma_{B(Y)}^2 = 15,27$

Belső szórás $\sigma_{B(Y)} = 3,91$

14. Melléktábla: segédtábla a változások érzése és a sportolás ideje variancia analíziséhez, külső szórásnégyzet

	1-5 év	6-10 év	11 évnél régebben	\bar{X}_j	$\bar{X}_j - \bar{X}$	$(\bar{X}_j - \bar{X})^2$	$(\bar{X}_j - \bar{X})^2 * f_j$
Igen, meggyőződtem, hogy a keleti harcművészetek segítik az egyéniség fejlődését	114	145	176	8,21	0,37	0,14	59,63
Igen, óvatosabb lettem, mert a tudás veszélyes is lehet, ha alkalmazom	0	31	41	10,35	2,50	6,27	451,74
Igen, rájöttem, hogy képes vagyok megvédeni önmagamát	41	52	21	6,62	-1,22	1,49	169,56
Igen, sokkal magabiztosabb lettem	103	72	83	7,11	-0,73	0,53	137,48
Nem, ugyanolyan vagyok, mint azelőtt	0	21	0	7,50	-0,34	0,12	2,46
Egyéb	10	0	10	7,50	-0,34	0,12	2,34
Összesen	26	31	32				823,23

Külső szórásnégyzet $\sigma_{K(Y)}^2 = 0,89$

Külső szórás $\sigma_{K(Y)} = 0,92$

Teljes szórásnégyzet $\sigma_Y^2 = 16,16$

Determinációs hányados:

$$H^2 = \frac{\sigma_{K(Y)}^2}{\sigma_Y^2} = \frac{0,89}{16,16} = 5,54\%$$

Következtetés: a karatében eltöltött idő szórásnégyzetének 5,54%-át magyarázza, hogy milyen változásokat tapasztalt magán.

Korrelációs hányados

$$H = \sqrt{H^2} = 0,235$$

Következtetés: a karatéval eltöltött idő és az, hogy milyen változásokat érez valaki magán gyenge kapcsolatban áll egymással.

Sportolási idő és a támogatások / ellenzések kapcsolata

15. Melléktábla: a segédtábla a támogatók és a sportolás ideje variancia analíziséhez, belső szórásnégyzet

	1-5 év	6-10 év	11 évnél régebben	\bar{X}_j	σ_j	σ_j^2	$\sigma_j^2 * f_j$
Szüleim támogatták	134	186	103	7,13	3,72	13,87	5 868,20
Szüleim ellenezték	0	21	31	10,48	2,45	6,02	312,98
Iskolám, tanáraink támogatták	10	52	31	8,63	3,12	9,75	906,45
Iskolám, tanáraink ellenezték	0	10	10	10,00	2,50	6,25	125,00
Munkahelyemen támogatták	21	0	10	5,73	4,67	21,85	677,42
Testvérem, barátom, szomszédom javasolta	83	21	83	7,50	4,71	22,19	4 150,00
Egyéb	31	21	41	8,04	4,37	19,07	1 773,12
Összesen	279	311	309				13 813,17

Belső szórásnégyzet $\sigma_{B(Y)}^2 = 15,37$

Belső szórás $\sigma_{B(Y)} = 3,92$

16. Melléktábla: a segédtábla a támogatók és a sportolás ideje variancia analíziséhez, külső szórásnégyzet

	1-5 év	6-10 év	11 évnél régebben	\bar{X}_j	$\bar{X}_j - \bar{X}$	$(\bar{X}_j - \bar{X})^2$	$(\bar{X}_j - \bar{X})^2 * f_j$
Szüleim támogatták	134	186	103	7,13	-0,53	0,28	120,30
Szüleim ellenezték	0	21	31	10,48	2,81	7,92	411,74
Iskolám, tanáraink támogatták	10	52	31	8,63	0,96	0,93	86,10
Iskolám, tanáraink ellenezték	0	10	10	10,00	2,33	5,44	108,87
Munkahelyemen támogatták	21	0	10	5,73	-1,94	3,77	116,80
Testvérem, barátom, szomszédom javasolta	83	21	83	7,50	-0,17	0,03	5,21
Egyéb	31	21	41	8,04	0,37	0,14	12,79
Összesen	279	311	309				861,80

Külső szórásnégyzet $\sigma_{K(Y)}^2 = 0,96$

Külső szórás $\sigma_{K(Y)} = 0,98$

Teljes szórásnégyzet $\sigma_Y^2 = 16,32$

Determinációs hányados:

$$H^2 = \frac{\sigma_{K(Y)}^2}{\sigma_Y^2} = \frac{0,96}{16,32} = 5,87\%$$

Következtetés: a karatében eltöltött idő szórásnégyzetének 5,87 - át magyarázza, hogy ki támogatta és / vagy ellenezte a karatézást.

Korrelációs hányados

$$H = \sqrt{H^2} = 0,242$$

Következtetés: a karatéval eltöltött idő és az, hogy ki támogatta és / vagy ellenezte a karatézást gyenge kapcsolatban áll egymással.

Sportolási idő és a nemek kapcsolata

17. Melléktábla: a segédtábla a nemek és a sportolás ideje variancia analíziséhez, belső szórásnégyzet

	1-5 év	6-10 év	11 évnél régebben	\bar{X}_j	σ_j	σ_j^2	$\sigma_j^2 * f_j$
Férfi	165	155	186	7,71	4,16	17,30	8 753,21
Nő	62	72	31	6,56	3,63	13,21	2 179,39
Összesen	227	227	217				10 932,61

Belső szórásnégyzet $\sigma_{B(Y)}^2 = 16,29$

Belső szórási $\sigma_{B(Y)} = 4,04$

18. Melléktábla: a segédtábla a nemek és a sportolás ideje variancia analíziséhez, külső szórásnégyzet

	1-5 év	6-10 év	11 évnél régebben	\bar{X}_j	$\bar{X}_j - \bar{X}$	$(\bar{X}_j - \bar{X})^2$	$(\bar{X}_j - \bar{X})^2 * f_j$
Férfi	16	15	18	7,70	0,28	0,08	3,87
Nő	6	7	3	6,56	-0,86	0,74	11,85
Összesen	227	227	217				15,72

Külső szórásnégyzet $\sigma_{K(Y)}^2 = 0,24$

Külső szórási $\sigma_{K(Y)} = 0,49$

Teljes szórásnégyzet $\sigma_Y^2 = 16,53$

Determinációs hányados:

$$H^2 = \frac{\sigma_{K(Y)}^2}{\sigma_Y^2} = \frac{0,24}{16,53} = 1,46\%$$

Következtetés: a karatében eltöltött idő szórásnégyzetének 1,46%-át magyarázza a nem.

Korrelációs hányados

$$H = \sqrt{H^2} = 0,121$$

Következtetés: a karatével eltöltött idő és a nem gyenge kapcsolatban áll egymással.

Függetlenségvizsgálatok χ^2 próbával

A vizsgálatok során a megbízhatósági intervallum minden esetben 90% ($\alpha = 10\%$), illetve minden esetben a

$$H_0 : P_{ij} = P_{i\bullet} \cdot P_{\bullet j} \quad (i = 1, 2, \dots, s \text{ és } j = 1, 2, \dots, t)$$

nullhipotézissel, és

$$H_1 : \text{van olyan } i \text{ és } j, \text{ amelyre: } P_{ij} \neq P_{i\bullet} \cdot P_{\bullet j} \quad (\text{ha } i = 1, 2, \dots, s \text{ és } j = 1, 2, \dots, t)$$

alternatív hipotézissel éltem.

A motiváció és a nem függetlenségének vizsgálata

19. Melléktábla: a segédtábla a nem és a sportolás okai függetlenségvizsgálatához

	Férfi	Nő	Összesen
A barátaim ajánlották	176	62	238
Karate és más harcművészeti filmek ösztönöztek	93	10	103
Erős és ügyes akartam lenni	289	62	351
Többször megvertek, és vissza akartam vágni	72	0	72
Megtetszett a ruházat és a szertartásosság	0	0	0
Hiszek a keleti filozófiákban	72	31	103
Hirdetések, reklámok hatására	31	21	52
Vállalkozás, tanfolyamszervezés hatására	21	10	31
Összesen	754	196	950

20. Melléktábla: a segédtábla a nem és a sportolás okai függetlenségvizsgálatához

		n_{ij}	$n_{ij}^* = \frac{n_{i\cdot} \cdot n_{\cdot j}}{n}$	$n_{ij} - n_{ij}^*$	$\frac{(n_{ij} - n_{ij}^*)^2}{n_{ij}^*}$
Férfi	A barátaim ajánlották	176	188,90	-12,90	0,88
	Karate és más harcművészeti filmek ösztönöztek	93	81,75	11,25	1,55
	Erős és ügyes akartam lenni	289	278,58	10,42	0,39
	Többször megverték, és vissza akartam vágni	72	57,15	14,85	3,86
	Megtetszett a ruházat és a szertartásosság	0	0,00	0,00	0,00
	Hiszek a keleti filozófiákban	72	81,75	-9,75	1,16
	Hirdetések, reklámok hatására	31	41,27	-10,27	2,56
	Vállalkozás, tanfolyamszervezés hatására	21	24,60	-3,60	0,53
Nő	A barátaim ajánlották	62	49,10	12,90	3,39
	Karate és más harcművészeti filmek ösztönöztek	10	21,25	-11,25	5,96
	Erős és ügyes akartam lenni	62	72,42	-10,42	1,50
	Többször megverték, és vissza akartam vágni	0	14,85	-14,85	14,85
	Megtetszett a ruházat és a szertartásosság	0	0,00	0,00	0,00
	Hiszek a keleti filozófiákban	31	21,25	9,75	4,47
	Hirdetések, reklámok hatására	21	10,73	10,27	9,83
	Vállalkozás, tanfolyamszervezés hatására	10	6,40	3,60	2,03
	Összesen	950	950		52,96

Szabadságfokok száma = 7

$$\chi^2 = 12$$

Következtetés: a nem és az, hogy minek a hatására kezdett el valaki karatézni 90%-os megbízhatósági szinten független egymástól.

A nem és a cél függetlenségének vizsgálata

21. Melléktábla: a segédtábla a nem és a sportolás céljai függetlenségvizsgálatához

	Férfi	Nő	Összesen
Megismerni a keleti filozófiát és küzdősportok hátterét	320	145	465
Versenyezni és győzelmeiket aratni	186	10	196
Jó alak és izomzat megszerzése	196	41	237
Tetszeni a barátnőnek/barátomnak	31	10	41
Egyéb	114	31	145
Összesen	847	237	1084

22. Melléktábla: a segédtábla a nem és a sportolás céljai függetlenségvizsgálatához

		n_{ij}	$n_{ij}^* = \frac{n_{i\bullet} \cdot n_{\bullet j}}{n}$	$n_{ij} - n_{ij}^*$	$\frac{(n_{ij} - n_{ij}^*)^2}{n_{ij}^*}$
Férfi	Megismerni a keleti filozófiát és küzdősportok hátterét	320	363,33	-43,33	5,17
	Versenyezni és győzelmeket aratni	186	153,15	32,85	7,05
	Jó alak és izomzat megszerzése	196	185,18	10,82	0,63
	Tetszeni a barátnőmnek/barátomnak	31	32,04	-1,04	0,03
	Egyéb	114	113,30	0,70	0,00
Nő	Megismerni a keleti filozófiát és küzdősportok hátterét	145	101,67	43,33	18,47
	Versenyezni és győzelmeket aratni	10	42,85	-32,85	25,19
	Jó alak és izomzat megszerzése	41	51,82	-10,82	2,26
	Tetszeni a barátnőmnek/barátomnak	10	8,96	1,04	0,12
	Egyéb	31	31,70	-0,70	0,02
	Összesen	1084	1084		58,94

Szabadságfokok száma = 4

$$\chi^2 = 7,78$$

Következtetés: 90%-os megbízhatósági szinten a nem és a cél függetlenek egymástól.

A nem és a változás érzésének vizsgálata

23. Melléktábla: a segédtábla a nem és a változások érzésének függetlenségvizsgálatához

	Férfi	Nő	Összesen
Igen, meggyőződtem, hogy a keleti harcművészetek segítik az egyéniség fejlődését	289	145	434
Igen, óvatosabb lettem, mert a tudás veszélyes is lehet, ha alkalmazom	41	31	72
Igen, rájöttem, hogy képes vagyok megvédeni önmagam	114	0	114
Igen, sokkal magabiztosabb lettem	227	31	258
Nem, ugyanolyan vagyok, mint azelőtt	21	0	21
Egyéb	10	10	20
Összesen	702	217	919

24. Melléktábla: a segédtábla a nem és a változások érzésének függetlenségvizsgálatához

		n_{ij}	$n_{ij}^* = \frac{n_{i\cdot} \cdot n_{\cdot j}}{n}$	$n_{ij} - n_{ij}^*$	$\frac{(n_{ij} - n_{ij}^*)^2}{n_{ij}^*}$
Férfi	Igen, meggyőződtem, hogy a keleti harcművészetek segítik az egyéniség fejlődését	289	331,52	-42,52	5,45
	Igen, óvatosabb lettem, mert a tudás veszélyes is lehet, ha alkalmazom	41	55,00	-14,00	3,56
	Igen, rájöttem, hogy képes vagyok megvédeni önmagam	114	87,08	26,92	8,32
	Igen, sokkal magabiztosabb lettem	227	197,08	29,92	4,54
	Nem, ugyanolyan vagyok, mint azelőtt	21	16,04	4,96	1,53
	Egyéb	10	15,28	-5,28	1,82
Nő	Igen, meggyőződtem, hogy a keleti harcművészetek segítik az egyéniség fejlődését	145	102,48	42,52	17,64
	Igen, óvatosabb lettem, mert a tudás veszélyes is lehet, ha alkalmazom	31	17,00	14,00	11,53
	Igen, rájöttem, hogy képes vagyok megvédeni önmagam	0	26,92	-26,92	26,92
	Igen, sokkal magabiztosabb lettem	31	60,92	-29,92	14,70
	Nem, ugyanolyan vagyok, mint azelőtt	0	4,96	-4,96	4,96
	Egyéb	10	4,72	5,28	5,90
	Összesen	919	919		106,88

Szabadságfokok száma = 5

$$\chi^2 = 9,24$$

Következtetés: a nem és a változások érzése 90%-os megbízhatósági szinten nem független egymástól.

A nem és a legfontosabb erény függetlenségének vizsgálata

A táblázatban azon számok láthatók, ahányan a nemek megoszlásában az adott értéket a legfontosabbnak jelölték meg.

25. Melléktábla: a segédtábla a nem és a emberi értékek rangsorának függetlenségvizsgálatához

	Férfi	Nő	Összesen
Becsületesség	289	83	372
Megbízhatóság	124	62	186
Kreativitás	21	0	21
Elmélyült gondolkodóképesség	72	21	93
Kapcsolatteremtő képesség	21	0	21
Összesen	527	166	693

26. Melléktábla: a segédtábla a nem és a emberi értékek rangsorának függetlenségvizsgálatához

		n_{ij}	$n_{ij}^* = \frac{n_{i\cdot} \cdot n_{\cdot j}}{n}$	$n_{ij} - n_{ij}^*$	$\frac{(n_{ij} - n_{ij}^*)^2}{n_{ij}^*}$
Férfi	Becsületesség	289	282,89	6,11	0,13
	Megbízhatóság	124	141,45	-17,45	2,15
	Kreativitás	21	15,97	5,03	1,58
	Elmélyült gondolkodóképesség	72	70,72	1,28	0,02
	Kapcsolatteremtő képesség	21	15,97	5,03	1,58
Nő	Becsületesség	83	89,11	-6,11	0,42
	Megbízhatóság	62	44,55	17,45	6,83
	Kreativitás	0	5,03	-5,03	5,03
	Elmélyült gondolkodóképesség	21	22,28	-1,28	0,07
	Kapcsolatteremtő képesség	0	5,03	-5,03	5,03
	Összesen	693	693		22,86

Szabadságfokok száma: 4

$$\chi^2 = 7,78$$

Következtetés: a legfontosabb erény és a nem 90%-os megbízhatóság mellett független egymástól.

A sportolási idő és a változások függetlenségének vizsgálata

27. Melléktábla: a segédtábla a sportolás ideje és a változások érzésének függetlenségvizsgálatához

	1-5 év	6-10 év	11 évnél régebben	Összesen
Igen, meggyőződtem, hogy a keleti harcművészetek segítik az egyéniség fejlődését	114	145	176	435
Igen, óvatosabb lettem, mert a tudás veszélyes is lehet, ha alkalmazom	0	31	41	72
Igen, rájöttem, hogy képes vagyok megvédeni önmagam	41	52	21	114
Igen, sokkal magabiztosabb lettem	103	72	83	258
Nem, ugyanolyan vagyok, mint azelőtt	0	21	0	21
Egyéb	10	0	10	20
Összesen	268	321	331	920

28. Melléktábla: a segédtábla a sportolás ideje és a változások érzésének függetlenségvizsgálatához

		n_{ij}	$n_{ij}^* = \frac{n_{i\bullet} * n_{\bullet j}}{n}$	$n_{ij} - n_{ij}^*$	$\frac{(n_{ij} - n_{ij}^*)^2}{n_{ij}^*}$
1-5 év	Igen, meggyőződtem, hogy a keleti harcművészetek segítik az egyéniség fejlődését	114	126,72	-12,72	1,28
	Igen, óvatosabb lettem, mert a tudás veszélyes is lehet, ha alkalmazom	0	20,97	-20,97	20,97
	Igen, rájöttem, hogy képes vagyok megvédeni önmagam	41	33,21	7,79	1,83
	Igen, sokkal magabiztosabb lettem	103	75,16	27,84	10,32
	Nem, ugyanolyan vagyok, mint azelőtt	0	6,12	-6,12	6,12
	Egyéb	10	5,83	4,17	2,99
6-10 év	Igen, meggyőződtem, hogy a keleti harcművészetek segítik az egyéniség fejlődését	145	151,78	-6,78	0,30
	Igen, óvatosabb lettem, mert a tudás veszélyes is lehet, ha alkalmazom	31	25,12	5,88	1,38
	Igen, rájöttem, hogy képes vagyok megvédeni önmagam	52	39,78	12,22	3,76
	Igen, sokkal magabiztosabb lettem	72	90,02	-18,02	3,61
	Nem, ugyanolyan vagyok, mint azelőtt	21	7,33	13,67	25,51
	Egyéb	0	6,98	-6,98	6,98
11 évnél régebben	Igen, meggyőződtem, hogy a keleti harcművészetek segítik az egyéniség fejlődését	176	156,51	19,49	2,43
	Igen, óvatosabb lettem, mert a tudás veszélyes is lehet, ha alkalmazom	41	25,90	15,10	8,80
	Igen, rájöttem, hogy képes vagyok megvédeni önmagam	21	41,02	-20,02	9,77
	Igen, sokkal magabiztosabb lettem	83	92,82	-9,82	1,04
	Nem, ugyanolyan vagyok, mint azelőtt	0	7,56	-7,56	7,56
	Egyéb	10	7,20	2,80	1,09
	Összesen	920	920		115,72

Szabadságfokok száma: 10

$$\chi^2 = 16$$

Következtetés: a sportolási idő és a változások érzése 90%-os megbízhatósági szinten függetlenek egymástól.

A sportolási idő és a motiváció függetlenségének vizsgálata

29. Melléktábla: a segédtábla a sportolás ideje és a sportolás céljainak függetlenségvizsgálatához

	1-5 év	6-10 év	11 évnél régebben	Összesen
Megismerni a keleti filozófiát és küzdősportok hátterét	155	124	186	465
Versenyezni és győzelmeket aratni	62	72	62	196
Jó alak és izomzat megszerzése	93	83	62	238
Tetszeni a barátnőmnek/barátomnak	21	0	21	42
Egyéb	41	31	72	144
Összesen	372	310	403	1085

30. Melléktábla: a segédtábla a sportolás ideje és a sportolás céljainak függetlenségvizsgálatához

		n_{ij}	$n_{ij}^* = \frac{n_{i\bullet} * n_{\bullet j}}{n}$	$n_{ij} - n_{ij}^*$	$\frac{(n_{ij} - n_{ij}^*)^2}{n_{ij}^*}$
1-5 év	Megismerni a keleti filozófiát és küzdősportok hátterét	155	159,43	-4,43	0,12
	Versenyezni és győzelmeket aratni	62	67,20	-5,20	0,40
	Jó alak és izomzat megszerzése	93	81,60	11,40	1,59
	Tetszeni a barátnőmnek/barátomnak	21	14,40	6,60	3,03
	Egyéb	41	49,37	-8,37	1,42
6-10 év	Megismerni a keleti filozófiát és küzdősportok hátterét	124	132,86	-8,86	0,59
	Versenyezni és győzelmeket aratni	72	56,00	16,00	4,57
	Jó alak és izomzat megszerzése	83	68,00	15,00	3,31
	Tetszeni a barátnőmnek/barátomnak	0	12,00	-12,00	12,00
	Egyéb	31	41,14	-10,14	2,50
11 évnél régebben	Megismerni a keleti filozófiát és küzdősportok hátterét	186	172,71	13,29	1,02
	Versenyezni és győzelmeket aratni	62	72,80	-10,80	1,60
	Jó alak és izomzat megszerzése	62	88,40	-26,40	7,88
	Tetszeni a barátnőmnek/barátomnak	21	15,60	5,40	1,87
	Egyéb	72	53,49	18,51	6,41
	Összesen	1085	1085		48,32

Szabadságfokok száma: 8

$$\chi^2 = 13,4$$

Következtetés: 90%-os megbízhatóság mellett a sportolási idő és a motiváció függetlenek egymástól.

Táblázatok jegyzéke

Fő táblázatok:

1. Nők és férfiak eloszlása a sportolási idő tükrében
2. Övfokokozatok eloszlása a sportolási idő tükrében
3. Végzettség megoszlása a sportolási idő tükrében
4. Foglalkozás megoszlása a sportolással eltöltött idő tükrében
5. Sportolás elkezdésének oka a sportolással eltöltött idő tükrében
6. Célok a sportolási idő tükrében
7. Tudás alkalmazásának eloszlása a sportolási idő tükrében
8. Támogatók és ellenzők megoszlása a sportolási idő tükrében
9. Változásérzés a sportolási idő tükrében
10. Sportversenyeken való részvétel a sportolási idő tükrében
11. Olvasók eloszlása a sportolási idő tükrében
12. Gyermekek támogatása a sportban a sportolási idő tükrében
13. Az egyes emberi erények fontossága a sporttal eltöltött idő tükrében (1)
14. Az egyes emberi erények fontossága a sporttal eltöltött idő tükrében (2)
15. Nemek megoszlása foglalkozás szerint
16. Övfokokozat megoszlása foglalkozás szerint
17. Sportolás idejének megoszlása foglalkozás szerint
18. Sportolás okainak megoszlása foglalkozás szerint
19. Tanultak alkalmazásának megoszlása foglalkozás szerint
20. Támogatók és ellenzők megoszlása foglalkozás szerint
21. Tanultak alkalmazásának megoszlása foglalkozás szerint
22. Nemek megoszlása az életkor függvényében
23. Sportolás kezdeti okainak megoszlása az életkor függvényében
24. Sportolás céljainak megoszlása az életkor függvényében
25. Támogatók és ellenzők megoszlása az életkor függvényében
26. Változás érzésének megoszlása az életkor függvényében
27. Foglalkozás megoszlása nemek szerint

28. Sportolás idejének megoszlása nemek szerint
29. Sportolás céljainak megoszlása nemek szerint
30. Sportolás céljainak megoszlása a kezdeti indokok szerint
31. Elmélyült gondolkodóképesség rangjainak megoszlása a kezdeti indokok szerint
32. Elmélyült gondolkodóképesség rangjainak megoszlása a sportolás céljai szerint
33. Sportolás kezdeti okainak megoszlása a sportolás céljai szerint
34. Emberi értékek megoszlása a sportolás céljai szerint
35. Emberi értékek megoszlása a sportolás okai szerint

Melléktáblázatok:

1. Nemek eloszlása korosztályok szerint
2. Sportolás idejének gyakoriságai életkor szerint
3. Segédtábla az átlagéletkor és az életkor szórásának meghatározásához
4. Kor és sportolási idő
5. Khi négyzet segédtábla az életkor és a sportolás ideje függetlenségének meghatározásához
6. Különbség-mátrix az életkor és a sportolás idejének kovarianciájához
7. Segédtábla a kor és a sportolási idő varianciaanalíziséhez, belső szórásnégyzet
8. Segédtábla a kor és a sportolási idő varianciaanalíziséhez, külső szórásnégyzet
9. Segédtábla a sportolás oka és a sportolás ideje varianciaanalíziséhez, belső szórásnégyzet
10. Segédtábla a sportolás oka és a sportolás ideje varianciaanalíziséhez, külső szórásnégyzet
11. Segédtábla a sportolás célja és a sportolás ideje varianciaanalíziséhez, belső szórásnégyzet
12. Segédtábla a sportolás célja és a sportolás ideje varianciaanalíziséhez, külső szórásnégyzet
13. Segédtábla a változások érzése és a sportolás ideje varianciaanalíziséhez, belső szórásnégyzet
14. Segédtábla a változások érzése és a sportolás ideje varianciaanalíziséhez, külső szórásnégyzet

15. Segéd tábla a támogatók és a sportolás ideje varianciaanalíziséhez, belső szórásnégyzet
16. Segéd tábla a támogatók és a sportolás ideje varianciaanalíziséhez, külső szórásnégyzet
17. Segéd tábla a nemek és a sportolás ideje varianciaanalíziséhez, belső szórásnégyzet
18. Segéd tábla a nemek és a sportolás ideje varianciaanalíziséhez, külső szórásnégyzet
19. Segéd tábla a nem és a sportolás okai függetlenségvizsgálatához (1)
20. Segéd tábla a nem és a sportolás okai függetlenségvizsgálatához (2)
21. Segéd tábla a nem és a sportolás céljai függetlenségvizsgálatához (1)
22. Segéd tábla a nem és a sportolás céljai függetlenségvizsgálatához (2)
23. Segéd tábla a nem és a változások érzésének függetlenségvizsgálatához (1)
24. Segéd tábla a nem és a változások érzésének függetlenségvizsgálatához (2)
25. Segéd tábla a nem és az emberi értékek rangsorának függetlenségvizsgálatához (1)
26. Segéd tábla a nem és az emberi értékek rangsorának függetlenségvizsgálatához (2)
27. Segéd tábla a sportolás ideje és a változások érzésének függetlenségvizsgálatához(1)
28. Segéd tábla a sportolás ideje és a változások érzésének függetlenségvizsgálatához(2)
29. Segéd tábla a sportolás ideje és a sportolás céljainak függetlenségvizsgálatához (1)
30. Segéd tábla a sportolás ideje és a sportolás céljainak függetlenségvizsgálatához (2)